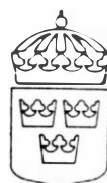

Redogörelse till riksdagen

1989/90:3

Fullmäktiges i riksgäldskontoret
förvaltningsberättelse för budgetåret 1988/89

Redog.
1989/90:3

Riksgäldskontoret bildades år 1789 som en ständernas, dvs. riksdagens, myndighet med uppgift att ansvara för statens upplåning och skulder. I maj 1989 firade kontoret sitt 200-årsjubileum. Samtidigt avslutades en epok i kontorets historia. Den 1 juli 1989 upphörde riksgäldsfullmäktige som institution och riksgäldskontoret blev en myndighet underställd regeringen.

Fullmäktige i riksgäldskontoret överlämnar härmed berättelse över kontorets ställning och förvaltning under budgetåret 1988/89. Fullmäktige vill också hänvisa till riksgäldskontorets statistiska årsbok för år 1988.

Genom denna berättelse har fullmäktige fullgjort sitt uppdrag.

Stockholm den 9 oktober 1989

Sven Heurgren
Ordförande

Maj-Lis Landberg

Tage Sundkvist

Lars Tobisson

Bo Södersten

Håkan Strömberg

Anne Wibbe

Staffan Crona
Riksgäldsdirektör

Innehåll

Redog.
1989/90:3

sida

1. Riksgäldskontoret – en kort presentation	3
2. Statens lånebehov	8
3. Statsskuldspolitiken	14
4. Upplåning i svenska kronor	17
5. Upplåning i utländsk valuta	36
6. Kreditgivning	53
7. Garantigivning	56
8. Övriga uppgifter	65
9. Utgiftsredovisning och bokslut	68

Bilagor:

Riksgäldskontorets organisation den 1 juli 1989

Upptagna lån i svenska kronor 1988/89

Statens medel- och långfristiga bruttoupplåning i valuta 1988/89

Riksgäldskontorets huvuduppgift är att ta upp lån för att finansiera statens verksamhet samt att förvalta statens skuld.

Riksgäldskontoret inrättades år 1789 och var t o m den 30 juni 1989 ett verk under riksdagen. Från den 1 juli 1989 är riksgäldskontoret en myndighet under regeringen.

Ändringen av huvudmannskapet skedde alltså vid en tidpunkt då riksgäldskontoret existerat i tvåhundra år. För att fira tvåhundraårsjubileet arrangerades den 11 maj 1989 ett symposium med inbjudna gäster. I samband med detta lät fullmäktige i riksgäldskontoret publicera en jubileumsbok innehållande vetenskapliga uppsatser om kontorets verksamhet under de tvåhundra åren. Jubileet uppmärksammades även vid emissionen av 1989 års första premieobligationslån.

Riksgäldskontorets verksamhet regleras fr o m den 1 juli 1989 av lagen (1988:1387) om statens upplåning. Därutöver har regeringen genom en förordning (1989:248) med instruktion för riksgäldskontoret fastställt vissa allmänna riktlinjer för verksamheten. I samband med huvudmannskapsbytet har även anslagsstrukturen ändrats.

Översyn av uppgifter och organisation

För närvarande pågår en översyn av uppgifter och organisation för riksgäldskontoret genom en särskild utredning, riksgäldskommittén. Utredningen har hittills redovisat en första etapp av sitt arbete i ett betänkande med titeln Riksgäldskontoret – från riksdagens verk till regeringens myndighet (SOU 1988:59). Betänkandet har bl a legat till grund för den av regeringen utfärdade instruktionen.

Efter den första utredningsetappen har riksgäldskommittén fortsatt sitt arbete som fortfarande pågår. Kommittén behandlar nu vissa mer långsiktiga och principiella frågor, som både gäller verksamhetsinriktningen inom det traditionella verksamhetsfältet och förutsättningarna för strukturella förändringar inom det område där riksgäldskontoret har sina uppgifter. Arbetet kommer att redovisas i ett slutbetänkande under hösten 1989.

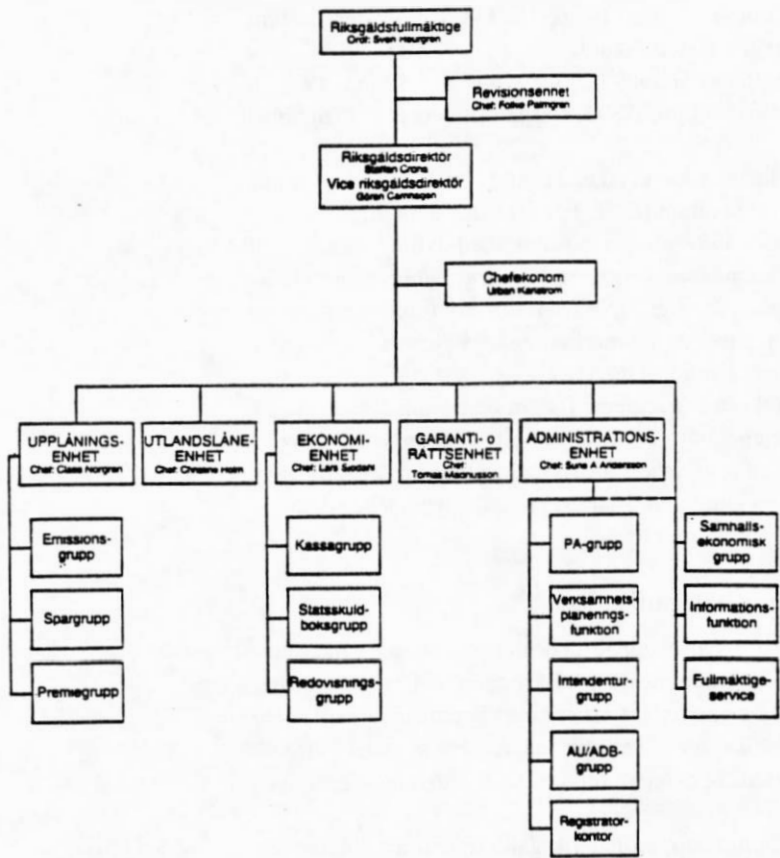
Organisation

Under budgetåret 1988/89 gällde i huvudsak samma organisation som presenterades i förra verksamhetsberättelsen. Under budgetåret har dock vissa mindre förändringar skett. Således har tjänsten som riksgäldssekreterare utgått ur organisationen. Vidare har den prognosgrupp som tidigare hörde till ekonomienheten överförs till upplåningsenheten.

Av de förändringar av organisationen som skett från den 1 juli 1989 är den viktigaste att fullmäktigeinstitutionen ersatts av en styrelse med samma ställning och likartade uppgifter som andra styrelser i central statsförvaltning. Organisationen i övrigt har vid övergången inte ändrats annat än i högst begränsad omfattning. Inte heller har några väsentliga förändringar genomförts vad gäller arbetsområdena för de olika enheterna.

Figur 1.1 Riksgäldskontorets organisation den 30 juni 1989

Redog.
1989/90:3

Den organisation som gällde t o m den 30 juni 1989 framgår av ovanstående organisationstablå. I bilaga redovisas den organisation som gäller fr o m den 1 juli 1989.

Enligt organisationsplanen fanns under budgetåret 1988/89 en personalstyrka som motsvarade 161 årsarbetskrafter. Fördelningen mellan enheterna var den 30 juni 1989:

Verksledning m fl	6
Upplåningsenheten	50
Utlandslåneenheten	14
Ekonomienheten	36
Garanti- och rättsenheten	11
Administrationsenheten	40
Revisionsenheten	4

Statens lånebehov

Riksgäldskontorets upplåning görs i syfte att finansiera utfallet i budget, förfallande lån samt riksgäldskontorets kreditgivning till vissa affärsverk m fl.

Under budgetåret 1988/89 fortsatte förbättringen av statsfinanserna. Statsbudgeten resulterade i ett överskott på statsverkets checkräkning om 18,2 miljarder kronor.

Kreditgivningen uppgick till 3,4 miljarder kronor under verksamhetsåret. Tillsammans med vissa andra transaktioner, uppköp av obligationer och åtgärder av bokföringsteknisk natur, medförde detta en minskning av statsskulden med 7,9 miljarder kronor.

De förbättrade statsfinanserna kan förväntas bestå åren framöver. Detta kommer att prägla kontorets upplåningsverksamhet, som kommer att inriktas mot aktiv skuldförvaltning och en modernisering av låneförvaltningen.

Upplåning i svenska kronor

Den inhemska upplåningen innebar att de utestående lånen i svenska kronor i stort sett refinansierades 1988/89. Då det statliga lånebehovet var negativt medförde detta att hela minskningen av statsskulden ägde rum i utländsk valuta.

Förutsättningarna för den inhemska upplåningen ändrades kraftigt under 1988/89. För det första beslöts att valutaregleringen skulle avskaffas fr o m den 1 juli 1989. För det andra trädde omsättningsskatten på penning- och obligationsmarknaden i kraft den 1 januari 1989. Effekterna av beslutet att avskaffa valutaregleringen blev en viss nedgång i ränteläget. Därutöver hann inte några större effekter i övrigt påverka den inhemska upplåningen 1988/89. Vad gäller införandet av omsättningsskatten på penning- och obligationsmarknaden blev effekterna stora för riksgäldskontorets upplåning. Omsättningen i marknaden gick kraftigt ned och terminshandeln i statspapper upphörde.

Under verksamhetsåret ägde en relativt stor nettoupplåning rum från hushållssektorn. Totalt ökade stocken Allemansspar, premieobligationer och sparobligationer med 13,3 miljarder kronor. Denna ökning var ett resultat av det stora inflödet av medel i Allemansspar samtidigt som en relativt stor premieobligationsverksamhet upprätthölls.

I syfte att öka räntebindningstiden i statsskulden emitterades enbart tämligen långfristiga premie- och riksobligationslån. De två emitterade premieobligationslånen var tioåriga, och den genomsnittliga löptiden vid riksobligationsemissionerna var cirka tio år. Trots att en viss uppdragning av statsskuldväxelstocken gjordes kunde en viss förlängning av den genomsnittliga räntebindningstiden uppnås.

Riksbanken ökade sitt statspappersinnehav under 1988/89 med ca 13 miljarder kronor samtidigt som bankerna minskade sitt innehav med ca 5 miljarder kronor i nominella värden. Vad gäller statsskuldens placering hos inhemska långgivare kan konstateras att hushållssektorn och försäkringsinstitutionerna ökade sina statspappersinnehav samtidigt som en minskning skedde hos företagssektorn och hos AP-fonderna.

Upplåning i utländsk valuta

Redog.
1989/90:3

Riksgäldskontorets utlandslåneverksamhet inriktas på en effektiv skuldförvaltning med hjälp av moderna finansiella instrument som swapavtal, terminskontrakt och optionskontrakt.

Relativt låga räntor och en fördelaktig utveckling av de internationella lånemarknaderna möjliggjorde fortsatt förtidsinlösen och en viss refinansiering av utlandsskulden till fördelaktiga villkor.

Bruttoupplåningen under budgetåret stannade på ca 4,6 miljarder kronor medan en nettoåterbetalning av statsskulden i utländsk valuta ägde rum. Den redovisade utlandsskulden inkl skuldskötselåtgärder minskade med 9,6 miljarder kronor.

Kreditgivning

Riksgäldskontorets kreditgivning omfattar dels utlåning utanför statsbudgeten till vissa affärsverk och myndigheter, dels inom statsbudgeten redovisade sk rörliga krediter till myndigheter med intäktsfinansierad verksamhet och till vissa andra myndigheter.

Utlåningen till affärsverk m fl uppgick till 7,1 miljarder kronor och till myndigheter med rörliga krediter till 2,2 miljarder kronor vid utgången av budgetåret 1988/89.

Tabell 1.1 Riksgäldskontoret, några nyckeltal 1986/87–1988/89

	1986/87	1987/88	1988/89
Statsskulden per 06-30, miljarder kronor	609,2	597,6	589,7
varav			
– lån i svenska kronor	480,9	487,5	486,1
– lån i utländsk valuta till bokfört värde	128,3	110,1	103,6 ¹
Bruttoupplåning, miljarder kronor	171,8	161,3	156,7
Återbetalningar, miljarder kronor	158,6	172,9	166,9
Nettoupplåning, miljarder kronor	13,2	-11,6	- 9,9 ²
Ränteutgifter, miljarder kronor (inom parentes i procent av genomsnittlig lånestock)	61,5 (9,9)	58,6 (9,5)	60,3 (10,0)
varav			
– upplåning i svenska kronor	51,5 (10,4)	48,8 (9,9)	52,0 (10,5)
– upplåning i utländsk valuta	10,0 (8,0)	9,8 (7,9)	8,3 (7,9)
Realiserade valutadifferenser, miljarder kronor			
Valutaförluster (+) resp valutavinster (-)	1,6	- 5,0	- 0,3
Återstående genomsnittlig räntebindningstid i år på			
– statsskuld i svenska kronor	2,8	2,6	2,7
– statsskuld i utländsk valuta	–	6,2	5,5
Utestående garantibelopp per 06-30, miljarder kronor	45,9	43,3	39,4
Utgifter för verksamheten (andra utgifter än ersättning för lånat kapital och infriade garantier), miljoner kronor	896,1	831,9	665,9
Personalstyrka (fast anställda enligt organisationsplanen), årsarbetskrafter	160	156	161

¹ Utelöpande belopp för lån i utländsk valuta har tidigare redovisats enligt de valutakurser som gällde vid respektive upplåningstillfälle. Per 30 juni 1989 har en omvärdering skett till gällande valutakurser vilket medfört att beloppet för lån i utländsk valuta skrivits upp med 2 047,3 miljoner kronor.

² Exklusive valutaomvärdering per 30 juni 1989 (jämför not 1).

Garantigivning

Redog.
1989/90:3

Riksgäldskontorets totala garantigivning uppgick vid slutet av budgetåret 1988/89 till 39,4 miljarder kronor. Detta innebar en minskning med 3,9 miljarder kronor från det förra budgetårsskiftet.

Under verksamhetsåret infriades garantier om totalt 987 miljoner kronor, varav dock 816 miljoner kronor hänförde sig till det speciella ackordet med Götaverken Arendal AB.

Återvinningar av tidigare infriade belopp samt influtna garantiavgifter uppgick totalt till 231 miljoner kronor. Vid bortseende från det extraordinära ackordet med Götaverken Arendal AB uppstod således ett positivt netto på 60 miljoner kronor.

2. Statens lånebehov

Redog.
1989/90:3

Statens nettoupplåningsbehov bestäms till största delen av statsbudgetens utfall, men även faktorer utanför statens budget som t ex riksgäldskontorets kreditgivning påverkar lånebehovets utveckling.

Statsbudgetens redovisade utfall bör korrigeras för att visa statsbudgetens effekt på statsskulden. Orsaken är de redovisningsprinciper myndigheterna har. Det för statsupplåningens storlek relevanta måttet är det som påverkar statens nettoupplåningsbehov och som utgörs av skillnaden mellan in- och utbetalningar på statsverkets checkräkning.

En betydande och växande del av statens kreditgivning sker sedan några år tillbaka via riksgäldskontoret och redovisas ej inom statsbudgeten. Det rör sig främst om långgivning till ett antal statliga affärsverk samt till några myndigheter, bl a centrala studiestödsnämnden för finansiering av studielån. Behovet av medel för denna kreditgivning påverkar också statens lånebehov.

Statsskuldens storlek påverkas förutom av lånebehovet även av skulddispositioner från riksgäldskontorets sida. Dessa utgörs t ex av uppköp av statsobligationer samt tillfälliga bokföringstransaktioner vari också inkluderas kassaförändringar. Såsom skulddisposition redovisas från och med budgetåret 1988/89 också en post av annan karaktär sammanhängande med ändrad redovisning av låneåtagandena i utländsk valuta. Dessa lån har enligt tidigare principer redovisats i svenska kronor enligt de valutakurser som gällde vid respektive upplåningstillfälle. Per den 30 juni 1989 skedde en

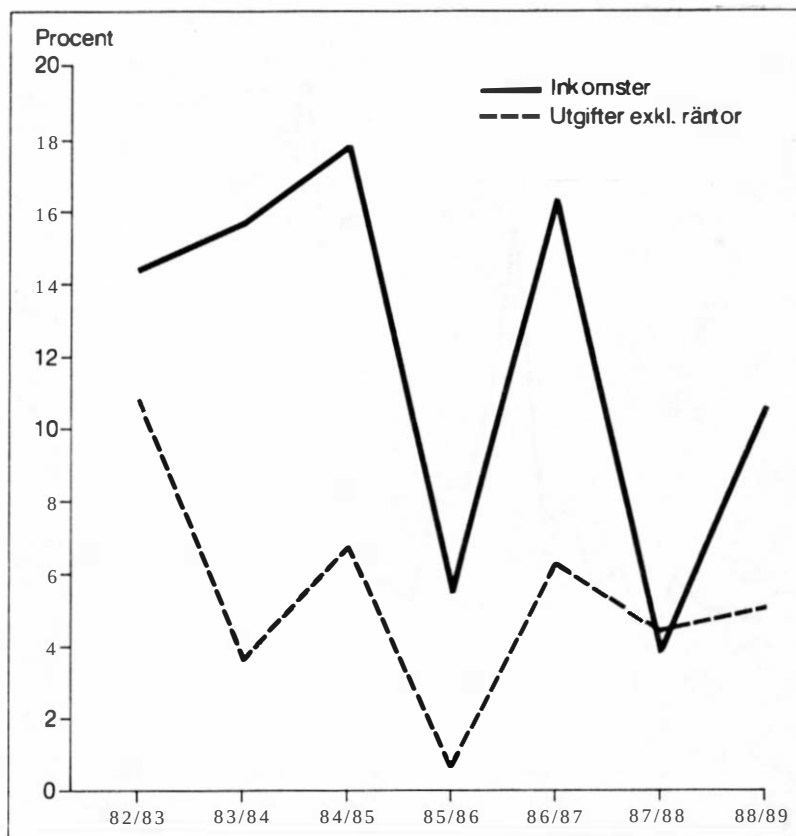
Tabell 2.1 Statens lånebehov och statsskuldens förändring 1982/83–1988/89
Miljarder kronor

	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
Statens lånebehov	87,4	75,5	72,4	44,5	7,8	-7,1	-14,9
varav – tillfällig förmögenhets-							
skatt för livförsäkrings-							
bolag m.fl.	–	–	–	–	-7,9	-8,4	–
– riksgäldskontorets kre-							
ditgivning till affärsverk							
m.fl.	–	–	–	1,0	1,0	1,7	3,4
– ränteutgifter m.m. för							
lån i svenska kronor	34,2	40,6	46,7	49,2	51,9	48,7	45,0
– ränteutgifter m.m. för							
lån i utländsk valuta	9,7	12,2	14,0	13,1	10,3	9,7	8,5
– realiserade valutadiffe-							
renser (netto)	4,3	7,6	14,5	4,2	1,6	-5,0	-0,3
– övrigt	39,2	15,1	-2,8	-23,0	-49,1	-53,8	-71,5
Skulddispositioner	0,2	-0,2	4,4	-7,9	5,4	-4,5	7,0
varav – kassaförändring	-0,1	0,0	4,7	-4,7	0,0	-0,1	0,0
– uppköp av lån i utländsk							
valuta	0,2	0,3	-0,1	-0,4	3,9	-2,6	1,2
– valutaomräkningar	–	–	–	–	–	–	2,3
– övrigt	0,1	-0,5	-0,2	-2,8	1,5	-1,8	3,5
Statsskuldens förändring	87,6	75,3	76,8	36,6	13,2	-11,6	-7,9

Anm. 1 beloppen för ränteutgifter m.m. för lån i svenska kronor ingår t.o.m. budgetåret 1984/85 nettot av provisioner, kapitalrabatter, inkomsträntor m.m. för såväl lån i svenska kronor som för lån i utländsk valuta. Därefter är dessa poster fördelade på respektive upplåningsform.

**Figur 2.1 Statsbudgetens inkomster och utgifter exklusive statsskuldräntor m.m.
Årlig procentuell förändring 1982/83–1988/89**

Redog.
1989/90:3

omvärdering till då gällande valutakurser, vilket främst medförde att det såsom statsskuld i utländsk valuta redovisade beloppet i svenska kronor skrevs upp med 2,0 miljarder kronor utan att detta belastade statsbudgeten.

Fortsatt minskade lånebehov

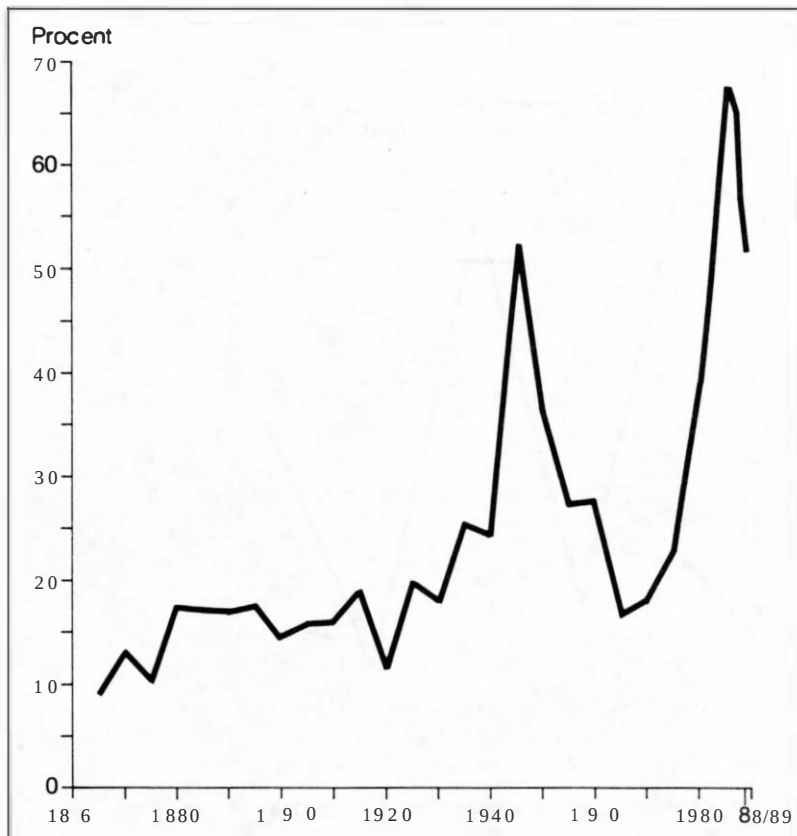
För budgetåret 1988/89 noterades ett negativt lånebehov på 14,9 miljarder kronor. Alltsedan budgetåret 1982/83 har lånebehovet kontinuerligt minskat, och under de två senast förflutna budgetåren redovisas negativa lånebehov, se tabell 2.1.

Den tillfälliga förmögenhetsskatten för livförsäkringsbolag m fl tillförde statskassan stora belopp under budgetåren 1986/87 och 1987/88, vilket i väsentlig grad bidrog till att minska upplåningsbehoven. En annan i lånebehovet ingående faktor, riksgäldskontorets kreditgivning, har under senare år ökat. Under 1988/89 ökade kreditstocken med 3,4 miljarder kronor, vilket var 1,7 miljarder kronor mer än ökningen under 1987/88.

Ränteutgifterna m m för statsskulden minskade från 58,4 miljarder kronor budgetåret 1987/88 till 53,5 miljarder kronor 1988/89. Räntan m m för lån i

Figur 2.2 Den svenska statsskulden 1865–1988/89
Procent av BNP

Redog.
1989/90:3

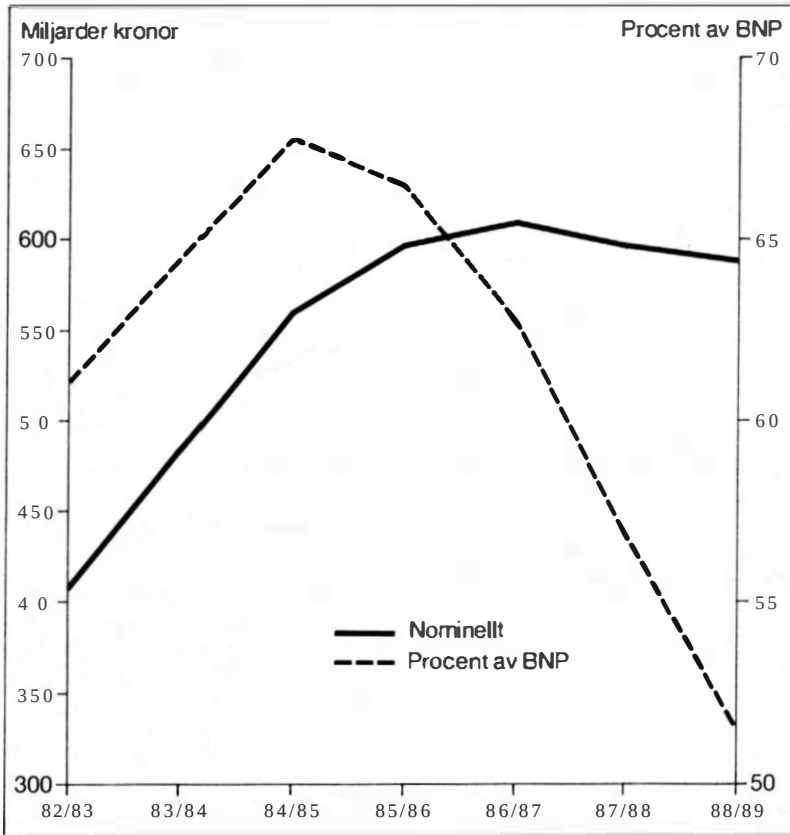
svenska kronor minskade med 3,7 miljarder kronor. Vid denna jämförelse bör uppmärksammas att för 1988/89 medförde en bokföringsteknisk omläggning av redovisningen av statsskuldväxelräntor en engångseffekt av minskad ränta med 6,9 miljarder kronor. Räntorna m m för lån i utländsk valuta minskade med 1,2 miljarder kronor. Under 1988/89 redovisades realiserade valutavinster på 0,3 miljarder kronor mot 5,0 miljarder kronor för budgetåret 1987/88.

Om förmögenhetsskatten för livförsäkringsbolag, riksgäldskontorets kreditgivning, räntor m m samt realiserade valutadifferenser exkluderas från lånebehovet gav andra faktorer ett negativt lånebehov på 71,5 miljarder kronor budgetåret 1988/89 mot 53,8 miljarder kronor 1987/88. Statsbudgetens övriga inkomster och utgifter gav således ökat överskott, en positiv utveckling som varit för handen under en följd av år, se tabell 2.1.

Detta framgår också av att tillväxttakten för inkomsterna under en följd av år överstigit motsvarande tillväxttakt för utgifterna exkl statsskuldräntor, se figur 2.1. Undantaget därvidlag är 1987/88 som statsfinansiellt uppvisade ett mindre gott resultat. Budgetåret 1988/89 innebar i detta perspektiv en återgång till huvudlinjen under mitten av 1980-talet med betydligt större ökning av inkomsterna än av utgifterna exkl statsskuldräntor.

Figur 2.3 Den svenska statsskulden nominellt och som andel av BNP 1982/83–1988/89

Redog.
1989/90:3

Under 1988/89 medförde s k skulddispositioner att statsskulden ökade med 7,0 miljarder kronor, varav uppköp av lån i utländsk valuta bidrog med 1,2 miljarder kronor. Tidigare omnämnda valutaomvärdering per den 30 juni 1989 innebar att motvärdet i svenska kronor av den mot lån i utländsk valuta upptagnastatsskuldens krevs upp med 2,0 miljarder kronor. Övriga skulddispositioner medförde upplåning med 3,8 miljarder kronor.

Sammantaget minskade statsskulden med 7,9 miljarder kronor under budgetåret 1988/89.

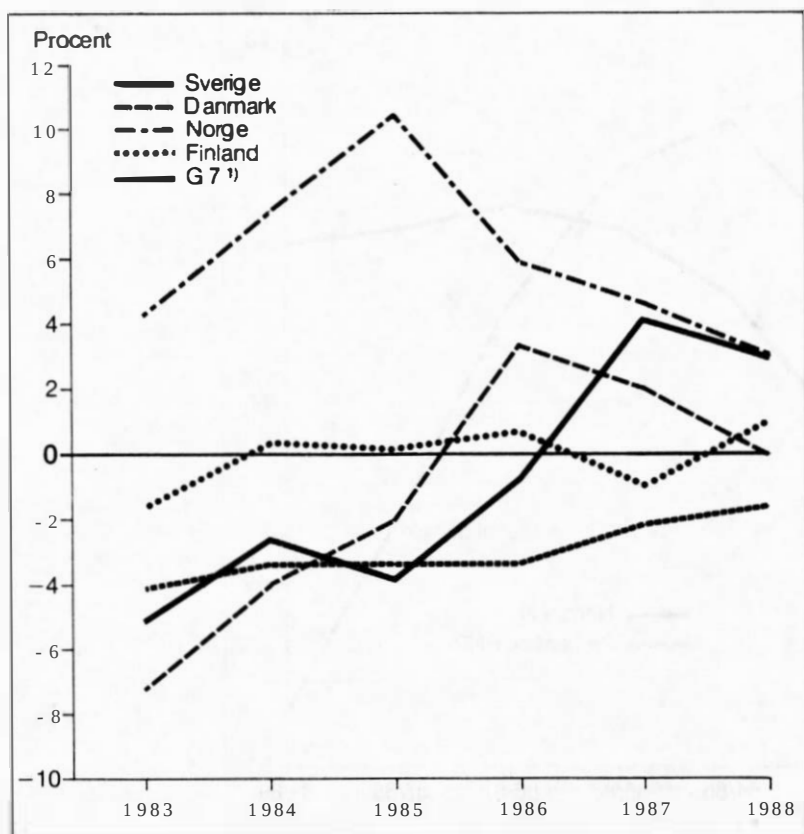
Statsskulden i ett vidare perspektiv

Sett som andel av bruttonationalprodukten minskade statsskulden från inemot 68 % budgetåret 1984/85 till 52 % 1988/89, vilket innebär att den var ca 180 miljarder kronor mindre än om den hade utvecklats i samma takt som bruttonationalprodukten. Även om statsskulden minskat som andel av BNP de senaste åren kan, som framgår av figurerna 2.2 och 2.3, statsskulden i ett historiskt perspektiv sägas fortfarande vara på en hög nivå.

Utvecklingen av de svenska statsfinanserna kan också ställas i ett internationellt perspektiv. Det mått som i sådant sammanhang brukar

**Figur 2.4 Offentliga sektorns finansiella sparande, överskott (+), underskott (-)
Andel av BNP¹**

Redog.
1989/90:3

¹De sju största OECD-länderna.

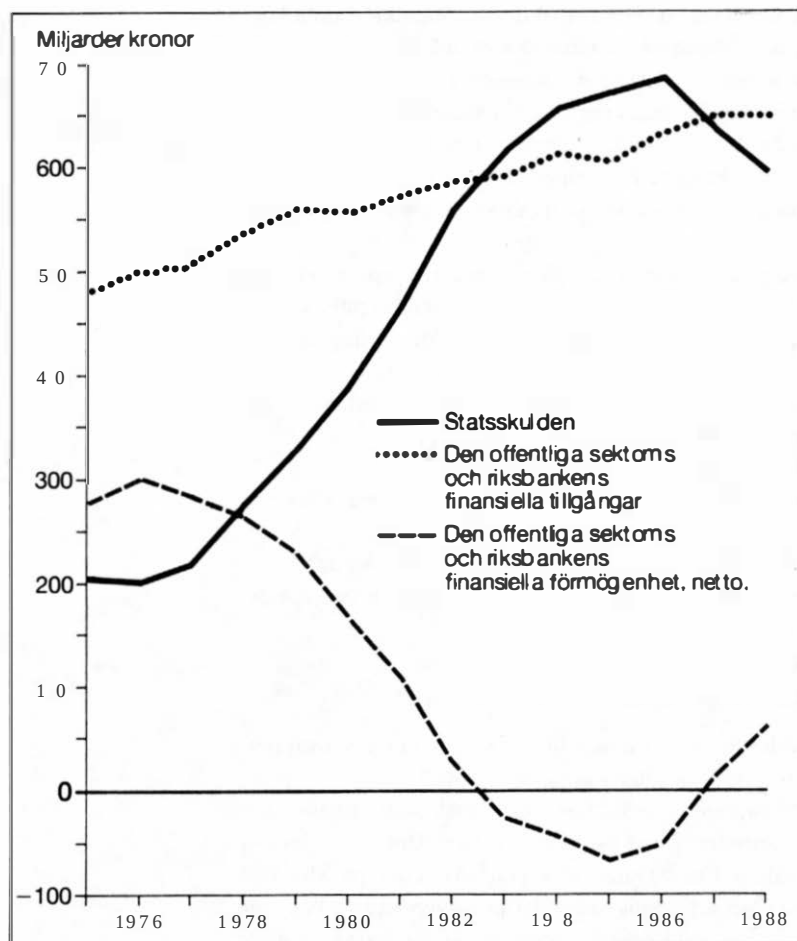
användas för jämförelser är den offentliga sektorns finansiella sparande. Den offentliga sektorn omfattar staten exkl affärsverken samt kommuner och socialförsäkringssektorn. Med finansiellt sparande avses skillnaden i flöden mellan olika samhällssektors finansiella tillgångar och skulder. Det sammanlagda finansiella sparandet i ekonomin är definitionsmässigt lika med bytesbalansens saldo.

I figur 2.4 visas den offentliga sektorns finansiella sparande i Sverige, Danmark, Norge och Finland samt ett genomsnitt för de största OECD-länderna (den s k G7-gruppen). Av figuren framgår att förstärkningen av den offentliga sektorns finanser även i ett internationellt perspektiv varit anmärkningsvärd. Endast Danmark kan av de jämförda länderna visa uppen motsvarande utveckling. Av diagrammet framgår vidare att skillnaden i den offentliga sektorns sparande minskat mellan de olika länderna samt att utvecklingen överlag gått mot ökad balans.

Den svenska statsskulden, som den redovisas i riksgäldskontorets balansräkning, är i allt väsentligt en bruttoskuld. Det betyder att den i förmögen-

Figur 2.5 Den offentliga sektorns och riksbankens finansiella förmögenhet 1975–1988
1988 års priser

Redog.
1989/90:3

Källa: Konjunkturinstitutet.

hetstermer åtminstone delvis balanseras av finansiella och materiella tillgångar. Av särskilt intresse är de finansiella tillgångarna, eftersom dessa genererar löpande räntetäkter. Av figur 2.5 framgår hur den offentliga sektorns och riksbankens finansiella förmögenhet utvecklats sedan 1975 i fasta priser. Noterbart är hur jämnt de finansiella tillgångarna har ökat, vilket medför att förändringen av den offentliga sektorns och riksbankens finansiella nettoförmögenheter främst förklaras av statsskuldens utveckling.

3. Statsskuldspolitiken

Redog.
1989/90:3

Riksgäldskontorets mål är att minimera de långsiktiga lånekostnaderna. Detta mål är emellertid underkastat vissa restriktioner. Statsskuldspolitiken måste integreras med den allmänna ekonomiska politiken, och valet av upplåningsformer skall innebära ett rimligt risktagande.

Stora statsfinansiella obalanser tenderar att göra statsskuldspolitiken till en viktig del i den allmänna ekonomiska politiken. Orsakerna till detta är flera, men den enskilt sett viktigaste faktorn är att stora statliga lånebehov likviderar ekonomin och leder till att statsupplåningens utformning blir en viktig del av penningpolitiken.

Vid mer balanserade statsfinanser eller då obalanserna uppfattas som temporära blir statsupplåningens betydelse för den ekonomiska politiken av mindre vikt. Den tenderar då att få mer karaktär av skuldförvaltning, där det centrala målet blir att hålla nere statens räntekostnader.

Statsskuldspolitiken utformning kan huvudsakligen sägas bestämmas av svaren på följande centrala frågor:

- Skall staten låna i svenska kronor eller i utländsk valuta?
- Skall staten på den inhemska marknaden låna i banksystemet eller hos allmänheten?
- Skall staten låna till långfristigt eller kortfristigt bundna räntor?

I det följande diskuteras dessa frågeställningar samt redovisas statsskuldspolitiken inriktning.

Upplåning i svenska kronor eller i utländsk valuta

Av fundamental betydelse för statsskuldspolitiken är frågan om statsupplåningen skall ske i svenska kronor eller i utländsk valuta.

Ett underskott i bytesbalansen kan vid fast växelkurs finansieras antingen via statlig eller privat nettoupplåning i utländsk valuta. Om staten lånar i utlandet i utländsk valuta kan valutareserv och växelkurs på viss sikt bibehållas oförändrade utan att finans- och/eller penningpolitiken behöver stramas åt. En sådan statsskuldspolitik tenderar att ha karaktären av "överbrygningspolitik".

Tabell 3.1 Betalningsbalansen 1983–1988
Miljarder kronor

	1983	1984	1985	1986	1987	1988
A. Bytesbalans	-7,2	2,8	-11,2	6,9	-5,5	-15,8
B. Privat och kommunal kapitalbalans	-6,4	-2,8	13,7	1,4	14,7	31,9
C. Valutaflöde (A + B)	-13,6	0,0	2,5	8,3	9,2	16,1
D. Statlig upplåning i utländsk valuta, netto	19,4	0,2	11,5	-8,0	-2,1	-12,5
E. Diverse riksbankstransaktioner	-0,7	-0,6	-0,1	0,9	-1,4	-
F. Valutareservens förändring	5,1	-0,4	14,0	1,2	5,8	3,6

Källa: Riksbanken.

Om staten ej skall nettolåna i utlandet i utländsk valuta måste ett bytesbalansunderskott vid oförändrade växelkurser finansieras med privat nettoupplåning. Detta kan endast ske via en uppjustering av den inhemska räntenivån relativt utlandet. Därmed stimuleras den privata sektorn att öka sina lån i utländsk valuta. På sikt påverkas även det finansiella sparandet i ekonomin.

Andel lån i utländsk valuta av statsskulden minskade under det gångna budgetåret. Eftersom den totala statsskulden minskade innebar detta att normen att staten ej skall nettolåna i utländsk valuta uppfylldes.

Upplåning i banksystemet eller hos allmänheten

Statliga utgiftsöverskott leder till att allmänhetens (företag, hushåll och andra aktörer utanför banksystemet) innehav av banktillgodohavanden ökar. Detta brukar vanligtvis uttryckas som att penningmängden ökar. Via en kreditexpansion stegras efterfrågan i ekonomin och ökad inflationstakt och obalans kan bli följden.

Om statens upplåning utformas så att allmänheten helt finansierar det statliga utgiftsöverskottet neutraliseras detta likviditetsmässigt sett. Riskerna för en kreditexpansion kan därmed begränsas.

Avregleringen på kreditmarknaden har minskat riksgäldskontorets möjligheter att direkt påverka allmänhetens och bankernas innehav av statspapper. Därtill kommer att riksbanken aktivt börjat utnyttja marknadsoperationer, vilket påverkar allmänhetens statspappersinnehav. Statsupplåningens betydelse för likviditetsstyrningen har därmed reducerats avsevärt.

Under senare år har statens lånebehov varit negativt och således verkat åtstramande på likviditeten. Allmänhetens statspappersinnehav minskade dock inte, vilket innebar att statsupplåningen förstärkte stramheten i marknaden (tabell 3.2). En del av allmänhetens ökade statspappersförvärv är dock ej orsakat av riksgäldskontorets emissionsverksamhet utan en följd av riksbankens marknadsoperationer.

Tabell 3.2 Penningmängden, påverkande faktorer. Nettoflöde
Miljarder kronor

	1984	1985	1986	1987	1988
1. Tillskott från utlandet (+)	-12,0	-5,2	4,0	5,3	23,7
2. Statens lånebehov (+)	74,4	61,1	35,1	-8,5	-12,4
3. Statsupplåning utanför bankerna (-)	-41,8	-57,9	-30,7	-5,4	-24,3
4. Riksbanken	-12,1	-20,2	-17,3	10,0	-7,8
5. Bankutlåning (+)	13,0	7,7	51,7	45,0	95,6
6. Övrigt	7,5	16,9	4,5	-27,1	-48,3
7. Ökning av penningmängden	29,0	2,4	47,3	19,3	26,5

Långfristigt eller kortfristigt bundna räntor

Redog.
1989/90:3

Ett huvudmål ur ren skuldförvaltningssynvinkel är att minimera statsskuldens räntekostnader. Beroende på bl a marknadens ränteförväntningar är det olika dyrt att låna till fast eller rörlig ränta. Emellertid är valet av räntebindning mer komplext än så.

En statsskuld som har en alltför lång räntebindningstid tenderar att utsätta staten för betydande ränterisker. Om staten skulle låna mycket långfristigt och räntenivån skulle sjunka kommer ränteutgifterna från statsbudgeten att bli större än nödvändigt samtidigt som en betydande förmögenhetsomfördelning från staten till den privata sektorn äger rum genom att statsskuldens marknadsvärde skulle stiga. Detta gör att en restriktion måste sättas upp för hur stor ränterisk staten skall exponeras för.

En alltför kortfristigt räntebunden statsskuld medför andra problem. Som exempel kan nämnas att betydande variationer i kostnaderna för statsskulden genererar fluktuationer i statsbudgeten då räntenivån varierar. Detta gör att även en restriktion bör sättas upp för hur liten ränterisken bör vara.

Givet de långfristiga ränteförväntningarna bör valet av hur kortfristig statsskulden skall vara göras så att kostnaderna minimeras under de ovan nämnda restriktionerna. Kostnadskalkylen för upplåning i svenska kronor bör inbegripa både skatteeffekter och realiserade och orealiserade kursdifferenser. Kostnader för upplåning i utländsk valuta bör även inkludera realiserade och orealiserade valutadifferenser. Om dessa faktorer beaktas erhålls, med en korrekt periodisering över tiden, ett mera rättvisande och jämförbart mått på de totala kostnaderna.

Under verksamhetsåret sökte kontoret aktivt motverka en förkortning i den inhemska statsskuldens räntebindning. Detta gjordes främst genom emissioner av långfristiga premie- och riksobligationer. Resultatet av denna strävan var en viss uppgång i den totala räntebindningstiden.

4. Upplåning i svenska kronor

Redog.
1989/90:3

Upplåningsverksamheten

Upplåningens utformning

Trots minskade statliga lånebehov är riksgäldskontoret fortfarande den största enskilda låntagaren på den svenska marknaden. Refinansiering av förfallande lån genom emissioner av nya lån medför en fortsatt hög emissionsaktivitet.

Under verksamhetsåret bruttolånade riksgäldskontoret 152,3 miljarder kronor på marknaderna i svenska kronor. Den största delen av bruttoupplåningen i svenska kronor skedde på penning- och obligationsmarknaden, närmare bestämt 89,7 %. Trots detta minskade penning- och obligationsmarknadens andel av den totala statsskulden, en utveckling som fortgått under de senaste verksamhetsåren. Nettoupplåningen på hushållsmarknaden fortsatte att öka i relativ omfattning. I ett längre tidsperspektiv beror detta främst på den kraftiga, årliga ökningen i allemanssparandet. Under verksamhetsåret 1988/89 ökade dessutom premieobligationslånens andel av den totala statsskulden i svenska kronor.

Tabell 4.1 Sammansättning av statsskulden i svenska kronor den 30 juni 1985–1989

	Procentuell andel					Stock 1989-06-30 Miljarder kr
	1985	1986	1987	1988	1989	
Statsrätelån	47,9	40,8	38,5	34,9	30,6	148,9
Riksoptionslån	8,9	13,2	16,3	18,1	18,8	91,6
Statsskuldväxlar	20,9	16,9	17,0	14,5	15,6	76,1
Summa penning- och obligationsmarknad	77,7	70,9	71,8	67,5	65,1	316,6
Premieobligationslån	8,6	11,8	11,1	10,8	12,0	58,1
Sparobligationslån	7,6	6,7	7,4	6,9	6,0	29,1
Allemansspar	2,5	5,5	7,6	9,9	12,6	61,4
Summa hushållsmarknad	18,7	24,0	26,1	27,6	30,6	148,6
Skattkamarväxlar	0,0	2,8	0,3	3,0	1,6	7,6
Lån hos statsinstitutioner och fonder, m. m.	3,4	2,3	1,8	1,9	2,7	13,3
Summa övrigt	3,4	5,1	2,1	4,9	4,3	20,9
Summa, procent	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Inhemsk statsskuld, miljarder kronor	420,4	475,5	481,0	487,5		486,1

Upplåning på penning- och obligationsmarknaden

Riksgäldskontorets upplåning på penningmarknaden skedde i form av statsskuldväxlar. Upplåningen på obligationsmarknaden skedde genom riksoptioner.

Emission av såväl statsskuldväxlar som riksoptioner sker genom anbudsförfarande. Riksgäldskontoret offentliggör två gånger per år det kommande halvårets emissionsschema. Villkoren för varje enskild emission

offentliggörs i samband med varje emissionstillfälle. Vid emissionstillfället lämnar riksgäldskontorets återförsäljare anbud på önskad volym och pris/ränta. På detta sätt uppnås en upplåningskostnad som ansluter sig till de priser som vid varje emissionstillfälle gäller på marknaden.

Under verksamhetsåret sade en bank upp sitt återförsäljaravtal. Ett fondkommissionsbolag ombildades till bank under året. Vid slutet av 1988/89 var 12 banker och fem fondkommissionsbolag återförsäljare.

Redog.
1989/90:3

Statsskuldväxlar

Statsskuldväxlar är riksgäldskontorets låneinstrument för upplåning på penningmarknaden. Löptiden vid emission är ett halvt år respektive ett år. Den faktiska löptiden vid emission anpassades under verksamhetsåret så att endast en förfallodag per månad uppkom. Motivet för detta är att underlätta prissättning och förbättra likviditeten i lånen.

Vid merparten av statsskuldväxeemissionerna erhåller även riksbanken tilldelning. Riksbanken använder statsskuldväxlar för interventioner på penningmarknaden i penningpolitiskt syfte.

Under verksamhetsåret 1988/89 emitterades statsskuldväxlar vid 22 tillfällen. I syfte att öka likviditeten i marknaden för statsskuldväxlar eftersträvades att under 1988/89 öka den utelöpande stocken. Sammanlagt emitterades under verksamhetsåret statsskuldväxlar för 113 miljarder kronor, vilket innebar att den utelöpande stocken ökade med 5,6 miljarder kronor. Av den totala volymen emitterades 55,8 % i marknaden och 44,2 % såldes till riksbanken. Detta innebar en ökning av marknads andel med 3,8 procentenheter jämfört med föregående verksamhetsår. Vid slutet av 1988/89 var den utelöpande stocken statsskuldväxlar 76,1 miljarder kronor, motsvarande nominellt 83,0 miljarder kronor.

Den genomsnittliga räntan för de till marknaden emitterade statsskuldväxlarna var under verksamhetsåret 10,97 % för halvårsväxlar och 11,13 % för helårsväxlar. Den genomsnittliga köpräntan på marknaden för motsvarande löptider var 10,99 % respektive 11,15 % under samma tid.

Riksobligationer

På obligationsmarknaden skedde riksgäldskontorets upplåning genom riksobligationer. Löptiderna vid emissionerna av riksobligationer varierade mellan åtta och elva år. Den vägda genomsnittliga löptiden vid emissionstillfällena var 9,6 år. Emissioner av riksobligationslån med lång löptid tjänade under verksamhetsåret två syften. Dels eftersträvades att motverka en ytterligare förkortning av den återstående löptiden av statsskulden i svenska kronor. Dels medförde avkastningskurvens negativa lutning under den andra halvan av verksamhetsåret att det från lånekostnadssynpunkt var fördelaktigt att låna på långa löptider.

I samband med emission av riksobligationslån 1029 introducerades valören 100 000 kronor för riksobligationer. Tidigare var den lägsta valören 1 miljon kronor. Sänkningen gjordes för att i samband med avvecklingen av valutaregleringen anpassa valören efter utländska placerares preferenser.

Åtgärden underlättar även för svenska placerare att investera i riksobligationer.

Redog.
1989/90:3

Riksobligationer emitterades under budgetåret vid åtta tillfällen. Vid fyra av dessa emissioner öppnades nya trancher i tidigare emitterade lån. Att öppna äldre lån syftar till att öka lånets likviditet, vilket minskar upplåningskostnaden. Även administrativa skäl talar för att öppna tidigare emitterade lån.

Totalt emitterades riksobligationer för 23,6 miljarder kronor under 1988/89. Den utelöpande stocken riksobligationer ökade därmed med 3,3 miljarder kronor, vilket medförde att den totala utelöpande stocken per den 30 juni 1989 var 91,6 miljarder kronor.

Den vägda genomsnittliga emissionsräntan för riksobligationer var under verksamhetsåret 11,18 %. Jämfört med föregående verksamhetsår är detta en minskning med 0,41 procentenheter, vilket avspeglar förändringen i det allmänna ränteläget.

Räntelöpande obligationslån

Genom förfall minskade under verksamhetsåret den utelöpande stocken räntelöpande obligationslån med 21,0 miljarder kronor. Någon emission av detta låneinstrument har inte genomförts efter 1986, då prioriteringssystemet slopades. Riksobligationslånen har idag övertagit detta låneinstrumentets roll som långfristigt låneinstrument. Räntelöpande obligationslån utgör dock fortfarande den största enskilda kategorin bland låneinstrumenten i svenska kronor. Den utelöpande stocken av dessa lån var vid verksamhetsårets slut 148,9 miljarder kronor, vilket motsvarar 30,6 % av statsskulden i svenska kronor.

Under budgetåret genomfördes räntejustering av fem räntelöpande obligationslån till ett sammanlagt värde av 15,5 miljarder kronor, varefter tre lån återstår att räntejustera. Efter genomförd räntejustering blir dessa lån lättare att omsätta på sekundärmarknaden.

Upplåning på hushållsmarknaden

Riksgäldskontorets låneinstrument för upplåning på hushållsmarknaden är premieobligationer, sparobligationer och allemanssparkonton. Hushållens totala placeringar i dessa låneformer var 148,6 miljarder kronor vid slutet av verksamhetsåret. Detta innebar en ökning av stocken av dessa låneinstrument med 9,9 % jämfört med föregående verksamhetsår.

Tabell 4.2 Hushållsupplåning (netto) 1986/87–1988/89
Miljoner kronor

	1986/87	1987/88	1988/89
Allemansspar	10 147	11 820	12 923
Premieobligationslån	-2 400	-1 000	5 500
Sparobligationslån	3 880	-1 537	-4 940
Totalt	11 627	9 283	13 483

Under 1988/89 skedde upplåningen på hushållsmarknaden genom emissioner av premieobligationslån och genom hushållens placeringar i allemanssparandet. Inget nytt sparobligationslån emitterades under 1988/89. Långivarna i två förfallande sparlån erbjöds dock möjlighet till förlängning.

Redog.
1989/90:3

Premieobligationslån

Under verksamhetsåret förföll tre premieobligationslån till inlösen till ett sammanlagt värde av 2,6 miljarder kronor. Under 1988/89 emitterades två premieobligationslån, 1988 års andra premielån samt 1989 års första premielån, "Jubileumslånet". Totalt ökade stocken premieobligationer med 5,5 miljarder kronor under 1988/89.

Under verksamhetsåret arrangerades postorderförsäljning i samband med premieobligationsemissionerna. Detta gjordes i syfte att öka tillgängligheten för långivarna och erhålla en bättre geografisk spridning. Postorderförsäljningen organiserades genom riksbanken och dess lokalkontor. Vid verksamhetsårets två emissioner av premieobligationer såldes totalt premieobligationer för drygt en miljard kronor genom denna försäljningskanal.

Mellan den 24 oktober och den 4 november 1988 emitterades 1988 års andra premielån. Försäljningen skedde enbart genom nyemission, d v s något byte av förfallande obligationer mot nya erbjöds ej. Utlovningsprocenten på detta lån fastställdes till 5,55 %. Mot bakgrund av det vid emissionstillfället rådande marknadsläget emitterades lånet till 1010 kronor per obligation, d v s tio kronor över obligationernas nominella värde. Lånebeloppet blev fem miljarder kronor, vilket var vad riksgäldsfullmäktige fastställt som maximalt lånebelopp.

Mellan den 6 och den 10 mars emitterades 1989 års första premielån. Lånet marknadsfördes som "Jubileumslånet" med anledning av riksgäldskontorets 200-årsjubileum 1989. Vid en extra jubileumsdragning utlottades 200 extra vinster à 10 000 kronor. Även detta lån såldes enbart genom nyemission. Utlovningsprocenten och försäljningspriset anpassades till de vid emissionsstillfället rådande marknadsförutsättningarna. Utlovningsprocenten bestämdes till 6,3 %. Lånet emitterades till försäljningspriset 980 kronor per obligation, vilket var lägre än obligationens nominella värde, 1 000 kronor. Försäljningen av lånet nådde inte till den av riksgäldsfullmäktige fastställda maximivolymen, fem miljarder kronor. Lånets slutgiltiga volym fastställdes till 3,1 miljarder kronor.

De relativt stora emissionerna av premieobligationslån med lång löptid har skett för att upprätthålla räntebindningstiden i statsskulden. Jämfört med emissioner av riksoptioner med samma löptid har premieobligationslånen varit kostnadseffektiva även sedan skatteeffekter beaktats.

Sparobligationer

Inget nytt sparobligationslån emitterades under verksamhetsåret. Fyra sparobligationslån förföll till inlösen, Spar 76, Spar 80 Extra, Spar 83 vårlånet och Spar 85 vårlånet. Innehavarna av två förfallande sparlån erbjöds förlängning, Spar Extra 81 samt Spar 83 höstlånet. Den utelöpande stocken sparobligationer minskade med 4,9 miljarder kronor under 1988/89.

Spar Extra 81 förlängdes från den 1 april 1989 till den 1 mars 1993. Den skattepliktiga, löpande räntan fastställdes att under förlängningstiden stegvis öka från 7,5 % till 11,75 %. Detta innebär att den effektiva skattepliktiga räntan för hela förlängningsperioden uppgår till ca 9,35 %. Utöver räntan erhålles en skattefri bonus på 100 kronor per inbetalda 1000 kronor, vilken läggs till kapitalet på lånets förfallodag. Ränta och bonus ger en effektiv ränta på 10,01 % under hela förlängningsperioden. Totalt förlängdes 0,9 miljarder kronor av förfallande 1,3 miljarder kronor.

Spar 83 höstlånet förlängdes från den 1 december 1988 till den 1 maj 1993. Den skattepliktiga löpande räntan för detta lån fastställdes att under förlängningstiden stegvis öka från 8 % till 11 %. Detta ger en genomsnittlig, skattepliktig ränta på ca 9,33 %. Även för detta lån erhålles en skattefri bonus om 100 kronor per inbetalda 1 000 kronor, vilken läggs till lånets kapitalbelopp på förfallodagen. Den effektiva räntan under hela förlängningsperioden med hänsyn till ränta och bonus blir 10,18 %. Av totalt 3,0 miljarder kronor, som förföll till inlösen, förlängdes 1,8 miljarder kronor.

Under verksamhetsåret påbörjades utvecklingsarbetet av en modifierad sparobligation i kontobaserad form, d v s utan utfärdad värdepapper. Det nya systemet är avsett att tas i drift hösten 1990.

Allemansspar

Allemanssparandet sker dels på allemanssparkonton och dels på allemansfondkonton.

Det sparande som sker på allemanssparkonton överförs månatligen till riksgäldskontoret och blir därmed en del av den statliga upplåningen. Sparande som sker i allemansfondkonton berör inte riksgäldskontoret. Dessa medel överförs till fondbolag, vilka investerar medlen i aktier och andra värdepapper. Liksom under tidigare verksamhetsår fanns under 1988/89 möjlighet för var och en att samtidigt spara i högst ett allemansspar-konto och två allemansfondkonton.

Det maximala tillåtna sparandet i Allemansspar var under verksamhetsåret 800 kronor per månad. Taket för de sammanlagda nettoinsättningarna höjdes under verksamhetsåret från 60 000 kronor till 75 000 kronor.

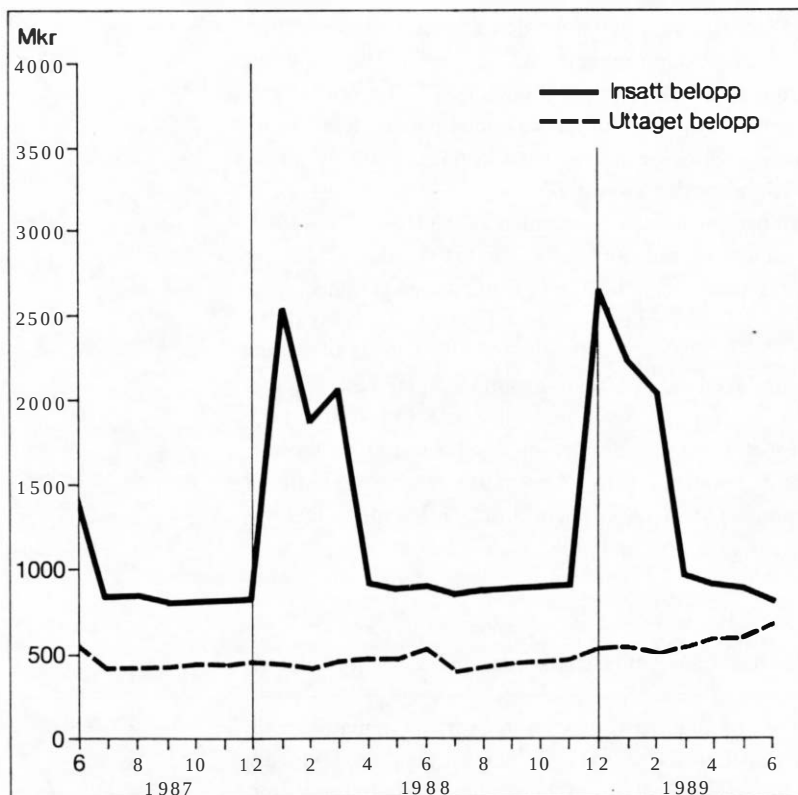
Avkastningen på allemanssparandet är skattefri och skulle under 1988/89 enligt riksdagsbeslut motsvara diskontot. Under budgetåret höjdes räntan på Allemansspar från 8,5 % till 9,5 % i samband med att riksbanken den 28 april 1989 höjde diskontot.

De i riksgäldskontoret inestående medlen i allemanssparandet ökade under verksamhetsåret med 12,9 miljarder kronor och uppgick den 30 juni 1989 till 61,4 miljarder kronor. Allemansspars andel av den totala statsskulden i svenska kronor uppgick därmed till 12,6 %, en ökning med 2,7 procentenheter jämfört med föregående verksamhetsår.

Det totala nettosparandet i allemanssparkonton exkl extrainsättningar var under verksamhetsåret i genomsnitt 413 miljoner kronor per månad, vilket var i nivå med föregående budgetår. Under våren 1989 skedde dock en markant nedgång i nettosparandet. Detta bör ses mot bakgrund av de diskussioner om nya skatteregler för allemanssparandet som fördes under våren 1989.

Figur 4.1 Sparandet på allemanssparkonton 1987-1989

Redog.
1989/90:3

I syfte att stimulera flera personer att ansluta sig till allemanssparandet beslutade riksdagen om en extra bonus. Denna utgick till mellan den 1 april och den 30 december 1988 nytillkomna sparare i Allemansspar. Dessa erhöll 5 % högre skattefri ränta under denna tid. Antalet nytillkomna sparare uppgick under perioden till närmare 150 000. Under motsvarande period året innan tillkom drygt 93 600 konton.

Under perioden december 1988 t o m februari 1989 erbjöds spararna i Allemansspar möjlighet till extra insättningar på högst 5 000 kronor utöver det ordinarie månatliga sparandet. Jämfört med första kvartalet 1988, då extra insättningar senast tilläts, ökade extrainsättningarna med drygt 22 % vid detta tillfälle. Totalt inbringade extrainsättningarna 6,6 miljarder kronor under 1988/89, varav 3,8 miljarder kronor på allemanssparkonton och 2,8 miljarder på allemansfondkonton.

Antalet allemanssparkonton var vid verksamhetsårets slut 2 196 600, en ökning med knappt 5 % sedan den 30 juni 1987. Antalet konton i allemansfond ökade under samma period med 25 % och uppgick till 1 492 200 vid verksamhetsårets slut.

Riksdagen beslöt 1988/89 om vissa förändringar inom allemanssparandet. Sålunda överfördes rätten att fastställa ränta på allemanssparkonton till regeringen eller den myndighet regeringen utser. Riksgäldskontoret bemyndigades att fr o m den 1 juli 1989 fastställa denna ränta.

Riksgäldskontorets kontoinlåning redovisas under rubriken "Lån hos statsinstitutioner och fonder, m m" och avser i huvudsak inlåning från statliga företag, fonder och myndigheter. Dessa inlånade medel uppgick vid verksamhetsårets slut till 13,3 miljarder kronor, vilket motsvarar 2,7 % av den totala statsskulden i svenska kronor. Under 1988/89 ökade kontoinlåningen med 49 %. Den största ökningen var hänförlig till arbetsmarknadsfonden, vilket har samband med införandet av ett nytt finansieringssystem för arbetslöshetsersättning. I detta skall överskottsmedel placeras räntebärande hos riksgäldskontoret. Det gynsamma arbetsmarknadsläget under budgetåret medförde att denna inlåning ökade snabbt.

Kontoinlåningen kan indelas i tre grupper. Viss inlåning avser medel som enligt riksdagens eller regeringens beslut skall vara placerade på räntelösa konton. Detta gäller ett antal fonder, varav den största är allmänna sjukförsäkringsfonden med 4,9 miljarder kronor inlånat vid slutet av verksamhetsåret. Den räntelösa inlåningen utgjorde vid verksamhetsårets slut 45,7 % av den totala kontoinlåningen.

En andra grupp avsåg överskottsmedel från affärsverk, statliga företag, myndigheter med uppdragsverksamhet samt medel från vissa fonder. Dessa medel kan placeras avista eller bindas på olika löptider. Avistamedel placeras till gällande diskonto plus 0,6 procentenheter. Räntan på bunden inlåning fastställs utifrån gällande marknadsränta på statsskuldväxlar på respektive löptid med ett visst avdrag. Inlåningen från denna grupp utgjorde 54,0 % av den totala kontoinlåningen.

En tredje, mindre grupp utgörs av inlåning från några mindre fonder, bl a bankinspektionens och försäkringsinspektionens fonder. Denna inlåning är i regel långfristig. Ränteersättning utgår efter varierande villkor.

Kontokredit i riksbanken

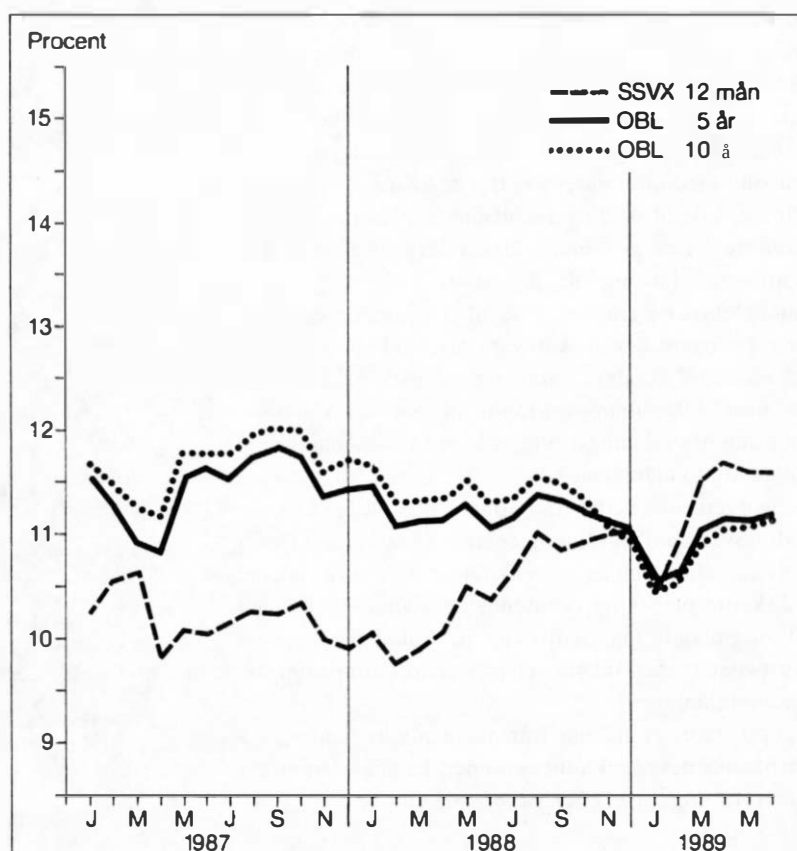
Inbetalningar till respektive utbetalningar från statsbudgeten sker via statsverkets checkräkning i riksbanken. De dagliga förändringarna på detta konto regleras genom riksgäldskontorets försorg, vilket medför en ökad eller minskad statsupplåning.

Upplåning i riksbanken skedde före den 1 januari 1989 mot skattkamarväxlar. Numera regleras denna upplåning gentemot en kontokredit. I samband med denna förändring ändrades även ränteberäkningen. Räntan på skattkamarväxlar var knuten till diskontot. Räntan på kontokrediten bygger på dagliga avläsningar av dagslåneräntan.

Under verksamhetsåret uppgick upplåning i riksbanken till i genomsnitt 15,2 miljarder kronor. Saldot på statsverkets checkräkning varierar dock kraftigt, vilket medför stora fluktuationer på kontokrediten. Per den 30 juni 1989 uppgick upplåning via kontokrediten i riksbanken till 7,6 miljarder kronor.

Figur 4.2 Ränta på statsskuldväxlar och riksobligationer 1987–1989
Årsränta i genomsnitt

Redog.
1989/90:3

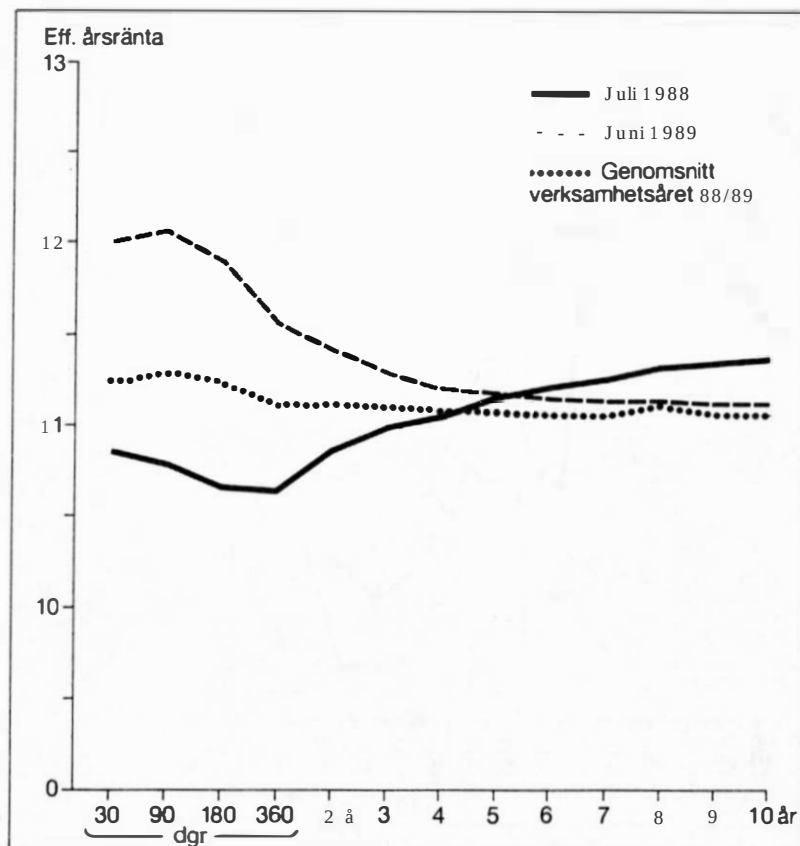
Ränte- och kursutveckling

Ränteutvecklingen under 1988/89 (figur 4.2) innebar en kraftig förändring i relationen mellan de långa och korta räntorna. De korta räntorna steg under perioden samtidigt som de långa räntorna sjönk. Månadsgenomsnittet för 6-månadersräntan steg från 10,39 % i juli 1988 till 11,56 % i juni 1989, d v s 1,17 procentenheter. 10-årsräntan sjönk under samma tid med 0,24 procentenheter, från 11,36 % i juli 1988 till 11,12 % i juni 1989.

Under de första månaderna av verksamhetsåret skedde en ränteuppgång. Den svenska ekonomin uppvisade en fortsatt överhettning, vilket medförde oro för ökad inflationstakt. Uppgången i de svenska räntorna skedde även under inverkan av en internationell ränteuppgång. Räntehöjningar vidtogs av centralbankerna i ett flertal länder. Riksbanken köpte under augusti statsskuldväxlar i syfte att bromsa ränteuppgången. Under hösten 1988 fortsatte de korta räntorna att stiga, dock i ett lugnare tempo än tidigare. De långa räntorna sjönk däremot under samma tid.

Figur 4.3 Avkastningskurvor för juli 1988, juni 1989 samt genomsnitt för 1988/89
Effektiv årsränta, månadsgenomsnitt

Redog.
1989/90:3

Uttalande från regering och riksbank om ett eventuellt avskaffande av valutaregleringen medförde under oktober ett kraftigt räntefall. De långa räntorna föll från oktober till januari med omkring en procentenhet. Räntefallet var som kraftigast under slutet av december och början av januari. Under mitten av januari nådde obligationsräntorna den lägsta nivå sedan oktober 1986.

Förväntningarna om ett snabbt avskaffande av valutaregleringen avtog under början av året, vilket medförde en viss ränteuppgång. Riksbanken stramade samtidigt åt likviditeten i banksystemet, vilket höjde de korta räntorna. Detta bidrog också till att de långa räntorna steg. Även en internationell ränteuppgång under våren 1989 medverkade till att höja de svenska räntorna.

Beslut om avskaffande av valutaregleringen fr o m den 1 juli offentligjordes den 1 juni. Någon räntepåverkan medförde inte detta beslut. Denna åtgärd var vid denna tid troligen diskonterad i de gällande räntorna.

Under slutet av verksamhetsåret fanns en viss press neråt på de korta räntorna under inverkan av en ökad ränteskillnad mellan de inhemska korta

Figur 4.4 Kurser på vissa premieobligationslån 1988–1989

Redog.
1989/90:3

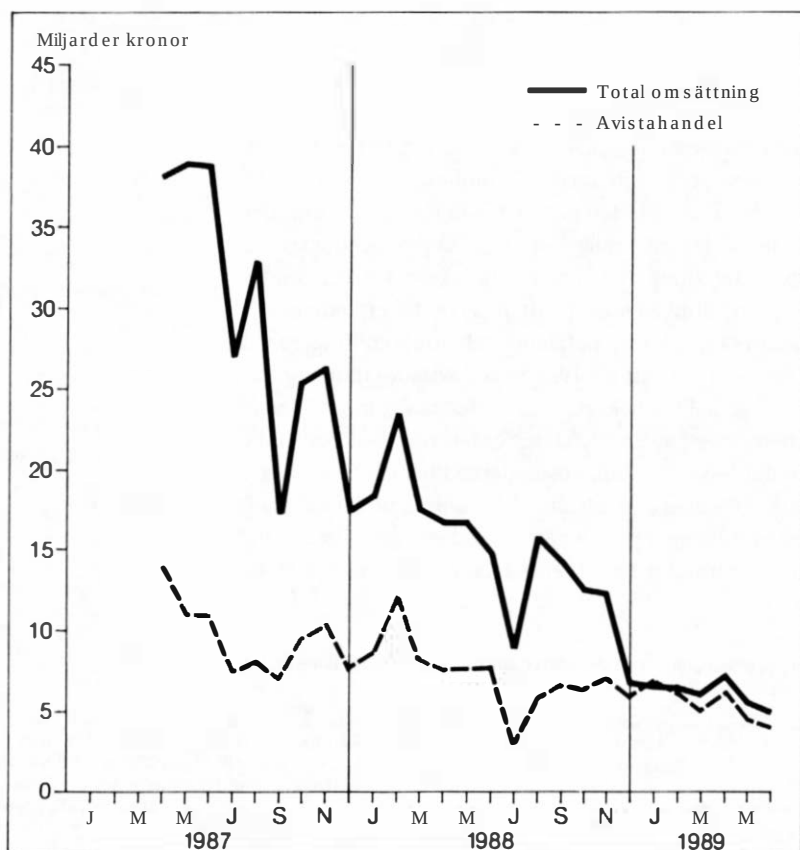
räntorna och omvärlden. Riksbanken företog dock omfattande försäljningar av statsskuldväxlar, vilket bromsade räntenedgången.

Avkastningskurvans utseende (figur 4.3) förändrades under verksamhetsåret. Vid början av perioden hade avkastningskurvan en positiv lutning. Under den kraftiga räntesänkning som skedde under slutet av 1988 planades kurvan ut. Under ränteuppgången de första månaderna 1989 steg de korta räntorna kraftigare än de långa räntorna. Avkastningskurvan fick därmed en negativ lutning.

Trots gynnsamma förutsättningar med fallande statsobligationsräntor och höjda aktiekurser skedde endast en måttlig uppgång i premiekurserna under början av verksamhetsåret. I slutet av november offentligjordes regeringens förslag till skattereform med nya regler för beskattning av kapitalinkomster. Detta medförde ett kraftigt fall i premiekurserna. Kursfallet mattades dock av under början av 1989. Med undantag av ett fåtal lån skedde inte någon återhämtning av premiekurserna under slutet av budgetåret. Premiekurserna låg därmed på en betydligt lägre nivå vid slutet av verksamhetsåret än under dess början. Kursutvecklingen på två premielån visas i figur 4.4.

Figur 4.5 Omsättning på penning- och obligationsmarknaden
Dagensgenomsnitt per månad april 1987-juni 1989. Miljarder kronor

Redog.
1989/90:3

Omsättning

Omsättningen på penning- och obligationsmarknaden har under verksamhetsåret minskat kraftigt. Den genomsnittliga dagliga omsättningen i statspapper mer än halverades jämfört med föregående verksamhetsår. 1987/88 omsattes dagligen i genomsnitt drygt 21 miljarder kronor. Under 1988/89 sjönk den genomsnittliga omsättningen till knappt 9 miljarder kronor per dag. Den minskade omsättningen medför en minskad likviditet på penning- och obligationsmarknaden, vilket i sin tur kan medföra en ökad upplåningskostnad.

Omsättningen minskade trots relativt kraftiga ränteförändringar under verksamhetsåret. Nedgången förklaras förmodligen främst av den från den 1 januari 1989 införda omsättningsskatten på penning- och obligationsmarknaden. Efter tillkomsten av denna skatt avvecklades i stort sett helt den tidigare mycket aktiva terminsmarknaden, vilket förklarar största delen av den minskade omsättningen. Avistahandeln låg däremot under hela verksam-

hetsåret i stort sett på oförändrad nivå. Nedgången i likviditeten har menligt påverkat statspappershandeln.

Redog.
1989/90:3

Figur 4.5 illustrerar utvecklingen av den genomsnittliga dagliga omsättningen i statspapper.

Kostnader m m

Jämfört med föregående budgetår minskade riksgäldskontorets bokförda ränteutgifter för lån i svenska kronor med 3,7 miljarder kronor under 1988/89. Totalt redovisades ränteutgifter till ett belopp av 45,1 miljarder kronor (tabell 4.3). I detta sammanhang bör dock uppmärksammas att bokföringsprincipen för redovisning av räntor på statsskuldväxlar ändrades fr o m budgetåret 1988/89. Ändringen innebar att dessa räntor efter den 1 juli 1988 redovisas när växlarna förfaller till betalning och inte som tidigare vid emissionstillfället. Detta medförde att för 1988/89 redovisades ränteutgifter endast för växlar som både såldes och inlöstes under budgetåret. Denna bokföringstekniska omläggning gav en engångseffekt av minskad ränta med 6,9 miljarder kronor under 1988/89. Räntekostnaderna för statsskuldväxlar i tabell 4.3 har dock beräknats enligt den tidigare redovisningsmodellen för att uppnå jämförbarhet med tidigare verksamhetsår. Vid en sådan beräkning uppgår de totala ränteutgifterna för lån i svenska kronor under 1988/89 till 52,0 miljarder kronor.

Tabell 4.3 Ränteutgifter, provisioner, kapitalrabatter samt genomsnittlig lånestock 1988/89
Miljarder kronor

	Ränte- utgifter	Provi- sioner	Kapital- rabatter (netto)	Summa låne- utgifter	Genom- snittlig lånestock	Summa låneut- gifter som andel av genomsnittlig lånestock. Procent
Obligationer	28,8	0,0	0,1	28,9	250,9	11,5
Statsskuldväxlar	8,4 ¹	—	—	8,4	77,8 ²	10,8
Premieobligationer	4,4	0,3	0,0	4,7	55,0	8,5
Sparobligationer	4,5	0,0	—	4,5	30,8	14,6
Allemansspar	4,0	0,2	—	4,2	54,9	7,7
Skattkammarväxlar och kontokredit i riksbanken	1,5	—	—	1,5	15,2	9,9
Övrig upplåning i svenska kronor	0,4	—	—	0,4	11,1	3,6
Summa lån i svenska kronor	52,0	0,5	0,1	52,6	495,7	10,6

¹ Beräknade ränteutgifter enligt den tidigare redovisningsmodellen. Se texten under rubriken Kostnader m.m. Bokförda ränteutgifter 1,5 miljarder kronor.

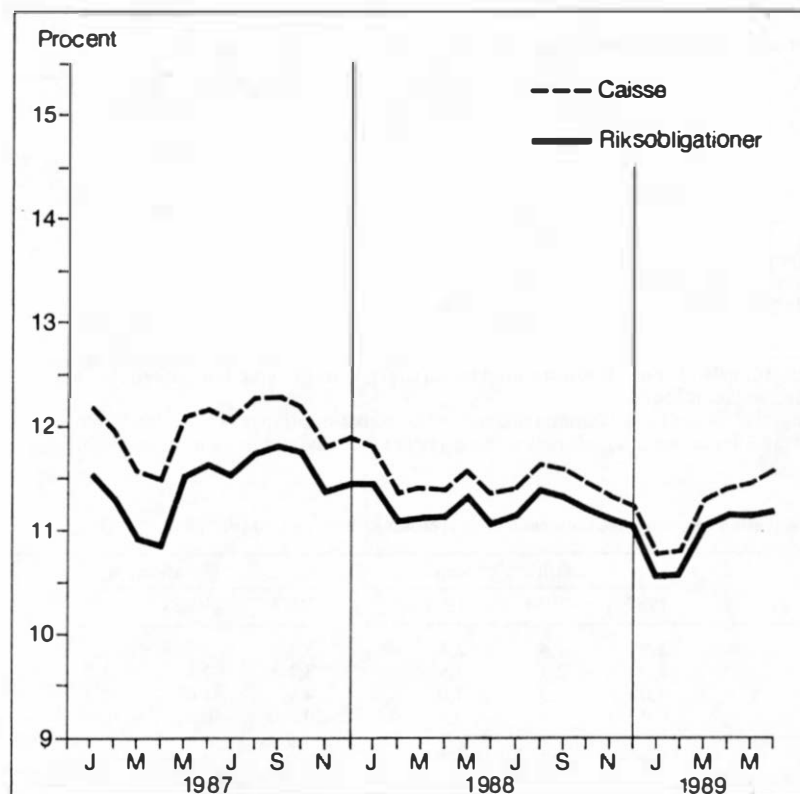
² Genomsnittligt likvidbelopp.

Den totala kostnaden för upplåningen inkluderar även utbetalda provisioner och kapitalrabatter. Med dessa inkluderade ökade de procentuella låneutgifterna för samtliga låneinstrument med undantag av premieobligationer under verksamhetsåret. De totala låneutgifternas andel av den genomsnittliga lånestocken ökade med 0,6 procentenheter jämfört med föregående budgetår.

Av tabell 4.3 framgår även att det föreligger stora skillnader i upplånings-

Figur 4.6 Ränta på Caisse-obligationer (Stadshypotekskassan) och riksobligationer med 5 års återstående löptid 1987–1989
Månadsgenomsnitt

Redog.
1989/90:3

kostnaderna mellan de olika låneinstrumenten. För att erhålla en bild av de totala statsfinansiella kostnaderna måste dock hänsyn även tas till skatteeffekter.

Skillnaden i upplåningskostnader mellan staten och andra låntagare ökade under verksamhetsåret, vilket framgår av figur 4.6. Under juli 1988 var räntedifferensen mellan femåriga bostadsobligationer och femåriga statsobligationer i genomsnitt 0,24 procentenheter. Under juni 1989 hade skillnaden ökat till 0,39 procentenheter. Skillnaden i räntenivå styrs av faktorer såsom låntagarens likviditet och kreditvärdighet. I de av riksgäldskontoret emitterade värdepapperen är likviditeten mycket hög och kreditrisken i statspapper är per definition obefintlig. Riksgäldskontoret kan därigenom erhålla lägre lånekostnader än andra emittenter på penning- och obligationsmarknaden.

Löptid

Förkortningen av den genomsnittliga återstående löptiden avseende statskulden i svenska kronor som skett sedan 1980 har under verksamhetsåret bromsats (tabell 4.4). Under 1988/89 genomfördes en relativt stor upplåning av riksobligationer med lång löptid. Detta medförde att riksobligationslå-

nens genomsnittliga återstående löptid förlängdes, vilket starkt bidrog till att bromsa förkortningen av den totala inhemska statsskuldens genomsnittliga återstående löptid.

Redog.
1989/90:3

Tabell 4.4 Återstående genomsnittlig löptid i antal år på statsskuld i svenska kronor, 1980 – 1989

	1980-12-30	1986-06-30	1987-06-30	1988-06-30	1989-06-30
Statsräntelån	5,5	5,6	4,9	4,2 (3,2) ¹	3,8 (3,1) ¹
Riksoptionslån	–	3,4	4,1	3,8	5,2
Premieoptionslån	7,0	5,2	4,9	5,3	5,1
Sparoptionslån	3,7	2,5	2,1	1,5	1,2
Statsskuldväxlar	–	0,5	0,4	0,4	0,4
Genomsnitt för ovanstående låneformer	5,6	4,0	3,7	3,4 (3,0) ¹	3,5 (3,2) ¹
Genomsnitt för den totala inhemska statsskulden ²	4,4	3,6	3,3	2,9 (2,6) ¹	2,9 (2,7) ¹

¹ Många räntelöpande obligationslån har en räntejusteringsklausul som gör att räntebindningstiden (här angiven inom parentes) är kortare än lånets löptid.

² Övrig inhemska upplåning, dvs lån mot skattkamarväxlar, lån hos statsinstitutioner och fonder m m och mot statsskuld förbindelser samt Allemansspar har räknats som avista eller ej kalkylerats p g a för liten omfattning.

Tabell 4.5 Volatilitet och duration för marknadsnoterade lån i svenska kronor den 30 juni 1987 – 1989

	Volatilitet, procent			Duration, år		
	1987	1988	1989	1987	1988	1989
Statsräntelån	2,9	2,4	2,4	3,1	2,5	2,5
Riksoptionslån	3,0	2,7	3,5	3,1	2,9	3,7
Premieoptionslån	4,0	4,3	4,0	4,1	4,4	4,1
Statsskuldväxlar	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Totalt	2,6	2,5	2,5	2,7	2,6	2,6

Anm. Volatilitet uttrycker den procentuella förändringen i skuldens marknadsvärde då ränteläget ändras med en procentenhet.

Duration uttrycker den återstående löptiden på ett låns nuvärdeberäknade betalningsflöden.

Allemanssparandet räknas i dessa kalkyler som avistainlåning. Den relativt kraftiga ökningen i detta sparande under 1988/89 förkortade den genomsnittliga löptiden för statsskulden i svenska kronor. I praktiken har detta sparande dock hittills varit långfristig.

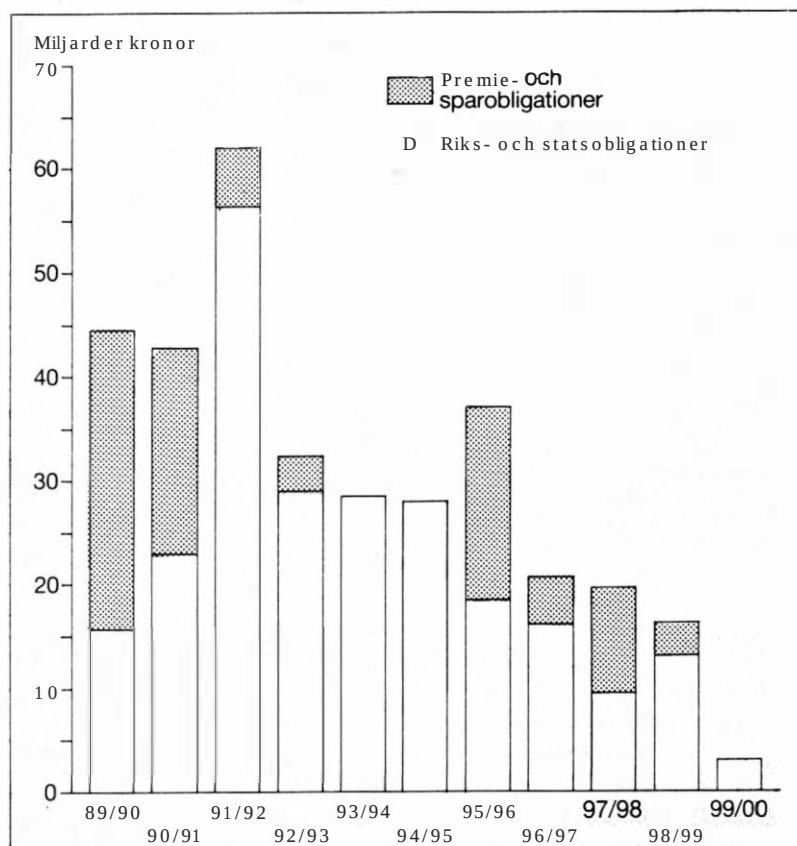
Nackdelen med en kort återstående löptid är att statsbudgetens känslighet för ränteutgifter ökar. Det finns dessutom en likviditetsaspekt, genom att en kort återstående löptid medför att en stor del av statsskulden får en karaktär liknande "vanliga" pengar.

Fördelen med en kort återstående löptid ligger i att möjligheten och tillfällena att ändra inriktning på statsskuldspolitiken ökar. Dessutom kan en kort återstående löptid i vissa lägen vara lämplig från räntekostnadssynpunkt.

Vid planering av emissioner eftersträvas bl a att uppnå en jämn förfalloprofil. Med undantag av budgetåret 1991/92, då stora volymer statsräntelån förfaller, uppvisar den inhemska statsskulden en tämligen jämn förfalloprofil (figur 4.7).

Figur 4.7 Förfallande obligationslån 1989/90-1999/00 per 1989-06-30

Redog.
1989/90:3

Långgivare

Som framgår av tabell 4.6 ägde en fortsatt minskning av bankernas innehav av statspapper rum under 1988/89. Även upplåningen utanför banksektorn minskade under 1988/89 p g a AP-fondens och företagssektorns kraftigt minskade innehav av statspapper. Till skillnad från föregående verksamhetsår ökade riksbankens innehav av statspapper.

Hushållssektorn är den största långgivaren till staten. Hushållens andel av statsskulden i svenska kronor uppgick vid slutet av verksamhetsåret till 30,4 %. Under 1988/89 ökade hushållens utlåning till staten med 9,8 %. Detta skedde genom ett fortsatt högt nettosparande i allemanssparandet samt genom en nettoökning av innehavet av premieobligationer.

Företagssektorns andel av statsskulden i svenska kronor minskade under 1988/89 med 2,4 procentenheter. Under hösten 1988 var företagens innehav av statsobligationer relativt konstant, medan innehavet av statsskuldväxlar ökade. Under januari till maj 1989 genomfördes kraftiga utförsäljningar av statsobligationer. Även statsskuldväxlar såldes ut under början av 1989, dock i betydligt mindre omfattning. Totalt gav detta en kraftig minskning av

Tabell 4.6 Statsskuldens förändring med fördelning på långivande sektorer, m m. Miljarder kronor.

Redog.
1989/90:3

	Stockförändring			Ställning 1989-06-30
	86/87	87/88	88/89	
Riksbanken	- 4,4	-17,7	13,3	81,9
Banker	- 3,1	-13,1	- 4,5	41,0
Upplåning utanför banker	13,0	37,3	- 3,3	370,1
varav				
- Försäkringsbolag	- 4,6	- 6,6	5,0	56,9
- AP-fond	10,6	10,6	-14,3	73,0
- Hushåll	12,1	9,4	13,3	147,9
- Företag m fl	- 2,5	23,5	-11,7	79,0
- Statsinstitutioner, fonder	- 2,6	0,5	4,4	13,3
Ofördelat ¹			- 6,9	- 6,9
Inhemsk finansiering	5,5	6,5	- 1,4	486,1
Utlandet	7,8	-18,1	- 6,5	103,6
Summa	13,2	-11,6	- 7,9	589,7

¹ Korrigeringspost beroende på ändrade redovisningsprinciper för statsskuldväxlar fr o m 1 juli 1988. Se vidare i texten under rubriken Kostnader m m.

Anm. Utlandsskuld till bokförda valutakurser exkl skuldskötselåtgärder.

Källa: Riksbanken.

företagens innehav av statsobligationer, medan innehavet av statsskuldväxlar ökade under verksamhetsåret.

Bankerna minskade under 1988/89 sina innehav av statspapper. Till skillnad från företagens agerande skedde minskningen under andra halvåret 1988, medan en ökning skedde under första halvåret 1989. Under de senaste fyra verksamhetsåren har bankernas innehav av statspapper i stort sett halverats. Vid utgången av verksamhetsåret 1985/86 var bankernas andel av statsskulden i svenska kronor 20,1 %. Vid slutet av verksamhetsåret 1988/89 hade andelen minskat till 8,4 %. Utvecklingen avspeglar effekterna av det avskaffade prioriteringsssystemet. Bankerna har under de senaste åren successivt kunnat minska sina innehav av statspapper som de tidigare via regleringar var ålagda att hålla.

Även AP-fonden minskade under 1988/89 sitt innehav av statspapper. Minskningen hänförs i stort sett enbart till minskat innehav av statsobligationer. AP-fondens andel av statsskulden i svenska kronor var vid slutet av verksamhetsåret 15,0 %, en minskning med 2,9 procentenheter jämfört med föregående budgetår.

Försäkringsbolagen ökade under verksamhetsåret sitt innehav av statspapper. Detta innebar en förändring gentemot de två föregående verksamhetsåren, då minskningar skedde.

Statsinstitutioner och fonder var vid slutet av verksamhetsåret den minsta gruppen av långivare till staten med en andel av 2,7 % av statsskulden i svenska kronor. Under 1988/89 ökade dock denna grupps bidrag till finansiering av statsskulden med närmare 50 %. Den största delen av ökningen var hänförlig till den nyinrättade arbetsmarknadsfonden.

Låneförvaltning

Redog.
1989/90:3

Förvaltningen av statsskulden i svenska kronor sköts till viss del inom riksgäldskontoret. Huvuddelen av hanteringen sker dock hos banker, andra återförsäljare och andra företag.

Hanteringskostnaderna för statsskulden i svenska kronor uppgick budgetåret 1988/89 till drygt 500 miljoner kronor, varav huvuddelen avsåg provisioner till banker och andra återförsäljare (se vidare kapitel 9).

Premieobligationer

Låneförvaltningen av premieobligationer omfattar huvudsakligen obligationstryck, vinstutbetalning och inlösen.

Vid budgetårets slut fanns drygt 204 miljoner premieobligationer utelöpande. Dessa är emitterade i valörerna 10 000 kronor (1986 års första lån), 1 000 kronor (1988 och 1989 års lån) samt 200 kronor (övriga lån). Under budgetåret trycktes 8,1 miljoner premieobligationer hos Tumba bruk i samband med nyemissioner.

Avkastningen på premielånen lottas ut i form av vinster. Under 1988/89 ägde 45 vinstdragningar rum under överinseende av statskontoret och Notarius Publicus. Vid dragningarna utlottades 12,5 miljoner vinster till ett värde av 3,9 miljarder kronor.

Dragningsresultaten publiceras i riksgäldskontorets officiella dragningslistor. Under 1988/89 såldes ca 3 miljoner dragningslistor via kiosker och affärer samt genom utskick till ca 100 000 prenumaranter.

Under budgetåret utbetalades 10,6 miljoner vinster. Bankerna stod för 85 % av utbetalningarna och övriga vinstutbetalare för återstoden. De utbetalade vinsterna rapporteras via bankgirocentralen (BGC) till DAFA Data AB där de kontrolleras mot ett register över samtliga utlottade vinster som ännu ej preskriberats (detta register omfattar ca 42 miljoner vinster).

Inlösen av premieobligationer sker förutom i riksgäldskontoret även hos kontorets återförsäljare, varefter obligationerna skickas till riksbankens sedelförstörs kontor i Tumba för avstämning, förstöring och återvinning av papperet. Under budgetåret inlöstes 13 miljoner premieobligationer från 1978 års lån samt närmare en miljon obligationer från lån som tidigare förfallit till inlösen.

Sparobligationer

Låneförvaltningen avseende sparobligationer omfattar obligationstryck, handläggning av äganderättsövergångar i samband med arv m m, växlingar, framtagning av kontrolluppgifter samt inlösen.

Sparobligationer löper med fast ränta som läggs till lånebeloppet. Därutöver utfaller en skattefri bonus när lånet förfaller till betalning samt för vissa lån även vid andra tillfällen under lånets löptid. Även bonusen läggs till lånebeloppet, vilket gör att inga utbetalningar behöver göras från riksgäldskontoret förrän sparobligationerna löses in eller långivaren löser in dessa i förtid. Inlösen kan ske från långgivarens sida när som helst under löptiden.

Inlösen kan förutom i riksgäldskontorets kassa ske hos återförsäljarna och

rapporteras då på magnetband via BGC till riksgäldskontoret. Utgivning och inlösen av sparobligationer administreras i ett centralt ADB-register hos riksgäldskontoret.

Redog.
1989/90:3

Inlösenvolymen under 1988/89 var betydande. Drygt 400 000 sparobligationer till ett värde av 9 miljarder kronor löstes in hos de olika återförsäljarna. Huvuddelen (ca 375 000 inlösta obligationer) hänförs till de månader då det var slutinlösen av fyra sparlån samt i samband med att två sparlån förlängdes. Övriga månader låg antalet i genomsnitt på 6 500 och avsåg förtidsinlösen samt i liten utsträckning försenad inlösen av äldre lån.

Jämfört med närmast föregående budgetår ökade antalet inlösta obligationer under 1988/89. Detta berodde på att fyra sparlån förföll till inlösen under budgetåret.

Vid riksgäldskontoret uppdateras sparobligationsregistret förutom vid inlösen även vid växlingar av obligationer och vid äganderättsförändringar varvid nya obligationer skrivs ut. Under budgetåret skrevs 16 200 nya sparobligationer ut. Därutöver behandlade kontoret närmare 3 200 nya ärenden avseende förkomna sparobligationer.

I januari 1989 skickades kontrolluppgifter ut till 994 000 sparobligationsinnehavare avseende 1 635 000 vid årsskiftet utelöpande sparobligationer.

Allemanssparandet

Sparande på alliemanssparkonto sker som tidigare nämnts via insättning på konto i bank varefter likvid överförs till riksgäldskontoret. Låneförvaltningen avseende Allemansspar omfattar kontroll, information och redovisning.

Varje månad kontrolleras samtliga allemansspar- och allemansfondkonton hos DAFA Data AB för riksgäldskontorets räkning. Kontroll görs av att sparandet sker enligt gällande regler.

Upplåning på penning- och obligationsmarknaden

Upplåningen på penning- och obligationsmarknaden är beloppsmässigt betydligt större än upplåningen från hushållen medan antalet långivare är avsevärt mycket färre. Emellertid är omsättningshastigheten på denna marknad så hög att speciellt stora krav ställs på låneförvaltningen. För detta ändamål har bankerna, riksbanken, riksgäldskontoret m fl beslutat att utveckla ett nytt låneadministrativt system i Penningmarknadscentralens regi. Detta system skall hantera statspapper och bostadsobligationer och planeras att tas i drift under 1990.

Statsskuldväxlar

Emissioner av statsskuldväxlar och riksobligationer sker som ovan nämnts via anbud från återförsäljarna. Under 1988/89 emitterades 7 213 statsskuldväxlar i valörer på 1–100 miljoner kronor till ett värde av 113,0 miljarder kronor. Under samma tid inlöstes 9 192 statsskuldväxlar till ett värde av 100,5 miljarder kronor.

För att underlätta hanteringen av räntelöpande obligationer finns hos riksgäldskontoret möjlighet för placerare att skriva in eller registrera obligationerna i statsskuldboken. All inskrivning eller registrering i statsskuldboken är avgiftsfri.

Merparten av inskrivningarna och registreringarna i statsskuldboken gäller prioriterade räntelöpande obligationer. Med några få undantag är samtliga utelöpande obligationslån inskrivna eller registrerade i statsskuldboken till praktiskt taget hela sitt utelöpande belopp.

Under senare år har en allt livligare handel uppstått i de räntelöpande obligationerna. För inskrivna obligationer utfärdas certifikat och vid ägarbyten skall dessa omregistreras. Eftersom handeln numera är mycket snabb beslöts våren 1988 att utbyte av certifikat mot registrerade obligationer av riksobligationskaraktär skulle genomföras under hösten 1988. Bytet omfattade större delen av den inskrivna obligationsstocken.

Det nominella värdet av de i statsskuldboken inskrivna och i riksgäldskontoret registrerade prioriterade räntelöpande obligationerna uppgick den 30 juni 1989 till 129,6 miljarder kronor. Därav var 10,7 miljarder kronor inskrivet och 118,9 miljarder kronor registrerat. För de inskrivna obligationerna var 5 700 certifikat utfärdade. Antalet registrerade obligationer var 8 800. Under budgetåret 1988/89 utbetalades ränta på dessa inskrivna eller registrerade obligationer med sammanlagt 18,5 miljarder kronor.

Statsskuldbokssystemet utnyttjas också för hanteringen av riksobligationer. Den 30 juni 1989 var drygt 8 200 riksobligationer registrerade till ett nominellt värde av 91,6 miljarder kronor. Sammanlagt betalades 10,7 miljarder kronor ut i räntor på riksobligationer under budgetåret.

I begränsad utsträckning tillåts inskrivning även av premie- och sparobligationer i statsskuldboken. Detta gäller framförallt för omyndigas innehav. Antalet utfärdade inskrivningsbevis avseende sparobligationer var drygt 16 000 stycken, motsvarande ett inköpsvärde av 336,5 miljoner kronor. För inskrivna premieobligationer var drygt 2 000 stycken förvaringsbevis utfärdade avseende nominellt 18 miljoner kronor.

5. Upplåning i utländsk valuta

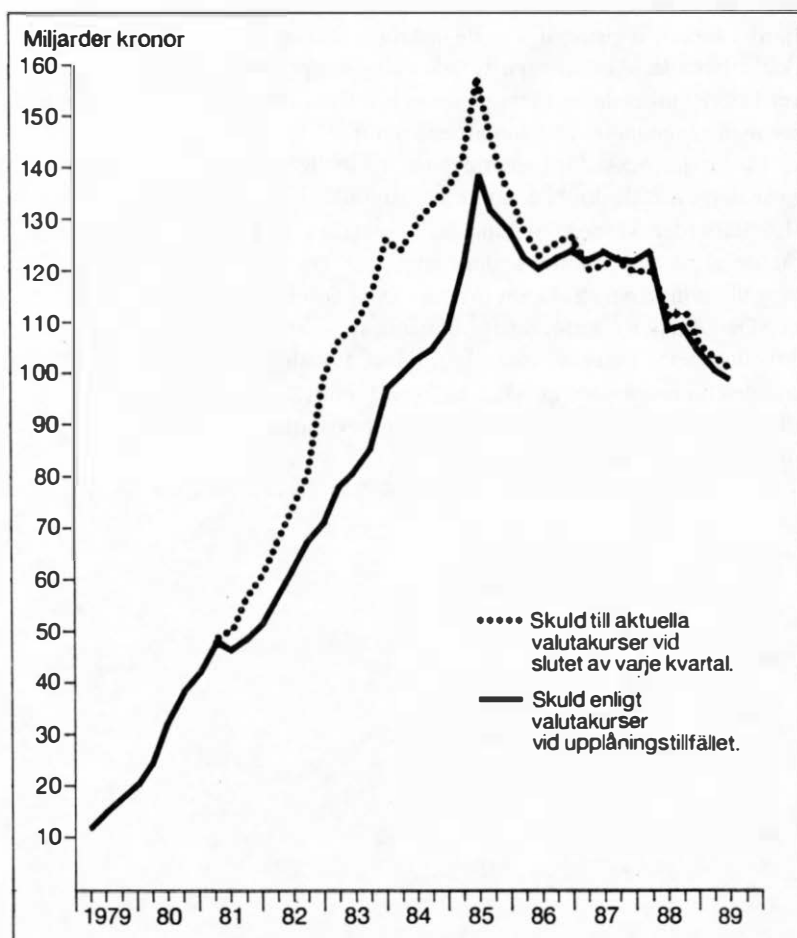
Redog.
1989/90:3

Riksgäldskontorets utlandslåneverksamhet inriktades under det gångna verksamhetsåret på en effektiv skuldförvaltning med hjälp av moderna finansiella instrument som swapavtal, terminskontrakt och optionskontrakt. Fortsatt relativt låga räntor och en fördelaktig utveckling av de internationella lånemarknaderna medgav fortsatt förtidsinlösen av äldre lån till fördelaktiga villkor. Bruttoupplåningen under budgetåret 1988/89 blev relativt blygsam jämfört med föregående budgetår medan en ganska stor nettoåterbetalning av valutaskulden ägde rum.

Statens valutaskuld minskar

Statens valutaskuld var som störst i mitten av 1985, se figur 5.1. Den uppgick då till 156,1 miljarder kronor till då gällande valutakurser. Mätt till

Figur 5.1 Statens skuld i utländsk valuta 1979–1989¹
Miljarder kronor

¹ Inklusive skuldskötselåtgärder.

Tabell 5.1. Statens brutto- och nettouplåning i utländsk valuta
Miljarder kronor

Redog.
1989/90:3

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1988/89
Bruttouplåning (inkl. förändring i den kortfristiga skulden)	44,0	42,5	46,1	25,2	13,9	9,1	4,4
Swapavtal, termins- kontrakt och optio- ner, netto	"	"	"	"	"	-0,2	-0,7
Återbetalningar	24,5	42,3	34,6	31,8	13,5	24,6	11,9
Uppköpta obligationer	0,2	0,1	0,2	1,7	2,4	-3,2 ¹	1,2
Nettouplåning	19,3	0,1	11,3	-8,3	-2,0	-12,5	-9,4

¹ Har använts för amortering.

valutakurserna vid upplåningstillfället var skulden 138,4 miljarder kronor. Differensen däremellan, 17,7 miljarder kronor, var orealiserade valutaförluster.

Sedan juli 1985 har valutaskulden stadigt minskat. Vid utgången av budgetåret 1988/89 uppgick skulden till 101,1 miljarder kronor till aktuella valutakurser och 98,8 miljarder kronor enligt valutakurser vid upplåningstillfället. De orealiserade valutaförlusterna minskade därmed till 2,3 miljarder kronor.

Statens brutto- och nettouplåning i utländsk valuta framgår av tabell 5.1. Bruttouplåningen var störst 1983–1985. Under dessa år skedde en viss nyupplåning samtidigt som förfallande lån refinansierades. Utöver detta genomfördes en omfattande nyupplåning på goda villkor för att ersätta äldre lån med sämre villkor som kunde förtidsinlösas. Detta program av förtidsinlösen av äldre, dyrare lån har fortsatt under budgetåret 1988/89.

Sedan år 1984 har staten haft som norm att inte bedriva någon nettouplåning i utlandet och den långsiktiga utvecklingen är att staten nettoåterbetalar på valutaskulden. Dock kan betydande svängningar ske mellan upplåning och återbetalning för att balansera valutaflöden. Under budgetåret 1988/89 bruttoåterbetalades 13,7 miljarder kronor, medan bruttouplåningen på 4,6 miljarder kronor användes till refinansiering och förtidsinlösen av äldre lån.

Den statliga valutaskulden mätt i svenska kronor ändras inte enbart som en följd av upplåning och återbetalning. Förändrade valutakurser och räntor påverkar också värdet av valutaskulden i svenska kronor.

Om valutaskulden redovisas till sitt marknadsvärde tas hänsyn till både förändringar i valutakurser och förändringar i ränteläget som genom priset på obligationerna (skulden består huvudsakligen av obligationslån) påverkar värdet av valutaskulden. Riksgäldskontoret arbetade under det senaste året fram beräkningar av den statliga valutaskuldens marknadsvärde. Den 30 juni 1989 var marknadsvärdet 102,3 miljarder kronor.

Utvecklingen mot minskad bruttoupplåning och viss nettoåterbetalning innebär att riksgäldskontoret kunnat öka insatserna för en aktiv förvaltning av den utestående skulden. Tonvikten i det arbetet ligger på följande punkter.

- Skulden skall dra låga totala kostnader.
- Riskexponeringen (valuta-, ränte- och kreditrisker) skall vara låg.
- Flexibilitet att snabbt kunna förändra skuldens storlek eller struktur skall finnas.

Utöver detta finns en del restriktioner. Återbetalningarna bör t ex vara något så när jämnt fördelade över de kommande åren.

De angivna målen kan inte alla uppnås samtidigt. Det största problemet är att förena låga kostnader med liten riskexponering. I syfte att hantera dessa och likartade problem behandlas statens valutasuld som en skuldportfölj, som i stor utsträckning kan skötas enligt principer som tillämpas av portföljförvaltare som handhar stora tillgångar, t ex försäkringsbolag och pensionsfonder.

Skuldförvaltarens möjligheter

Under de senaste åren har det utvecklats ett stort antal instrument och tekniker på de internationella marknaderna med vilkas hjälp en skuldförvaltare kan förändra valutasammansättning och räntebindningstid för sin skuldportfölj. Därmed kan också kostnader och riskexponering påverkas kontinuerligt.

Det av riksgäldskontoret hittills mest använda instrumentet är swapavtal. Andra instrument är terminer och optioner. En redogörelse för genomförda swapavtal och andra åtgärder finns på sid 48.

Skuldsammansättningen förändras givetvis också i samband med nyupplåningen. På den internationella lånemarknaden finns numera ett stort antal nya lånekonstruktioner som tillgodser olika låntagar- eller långivarpreferenser. Riksgäldskontoret knyter t ex ofta förtidsinlösenrätt till nya lån, om kostnaden för detta bedöms som rimlig. En mycket vanlig lånekonstruktion numera är att direkt knyta en valutaswap till en nyemission.

Riksgäldskontorets strategi för portföljförvaltning har utvecklats under de senaste åren. Tanken bakom denna strategi är att ställa upp riktvärden för skuldportföljens valutasammansättning och räntebindningstider. Dessa riktvärden blir styrande för valutasuldens sammansättning samtidigt som de utgör en sk neutral skuldportfölj mot vilken en relevant utvärdering av valutasuldens kostnader blir möjlig.

Utgångspunkten för skuldportföljens valutasammansättning är riksbankens valutareseerv och den valutakorg till vilken den svenska kronan är knuten. Först sker en matchning mot valutareservens fördelning på olika valutor. Den resterande delen av valutasulden matchas därefter mot valuta fördelningen i den svenska kronans valutakorg. På detta sätt kan valutafluktuationerna reduceras, så länge den svenska kronans värde i förhållande till korgen inte ändras.

Riktvärdet för valutasuldens räntebindningstid kan inte på samma sätt

knytas till någon korg eller något index. Utgångspunkten för räntebindningstidens riktvärde är i stället en avvägning mellan risken för förändringar i skuldens marknadsvärde och risken för fluktuationer i de årliga räntebetalningarna.

Runt dessa riktvärden sätts intervall inom vilka skulden kan förändras på marginalen genom en aktiv skuldhantering. Dessa förändringar baseras på kortsiktiga bedömningar av ränte- och valutautvecklingen samt på utnyttjandet av marknadsanomalier och arbitragemöjligheter. Som framgår av kommande avsnitt om den aktiva skuldskötselns resultat har kostnaderna för valutaskulden kunnat sänkas avsevärt inom ramen för ett mycket begränsat risktagande.

Riksgäldskontoret eftersträvar en låg riskprofil på sin skuldportfölj vad

Tabell 5.2 Valutaskulden 1989-06-30¹
Belopp i miljoner

	Belopp i resp. valuta	Aktuellt värde ² , SEK	Andel i procent	Återstående löptid, år ³
Medel- och långfristig skuld⁴				
Varav skuld till fast ränta:				
USD	4 439	29 431	29,1	10,9
CHF	3 799	15 090	14,9	4,7
JPY	248 000	11 439	11,3	5,4
FRF	4 493	4 496	4,5	6,9
GBP	386	3 976	3,9	18,7
ECU	472	3 317	3,3	5,4
NLG	505	1 524	1,5	1,9
DKK	1 507	1 315	1,3	4,5
BEC	3 913	635	0,6	4,3
DEM	-104	-355	-0,4	120,3
Total skuld till fast ränta	—	70 868	70,0	7,7
Varav skuld till rörlig ränta:				
USD	1 054	6 988	6,9	2,1
CHF	-392	-1 558	-1,5	0,3
JPY	23 395	1 079	1,1	7,8
FRF	-7	-7	0,0	0,1
GBP	370	3 810	3,8	2,8
NLG	130	392	0,4	4,8
DEM	3 462	11 772	11,6	7,3
SEK	300	300	0,3	4,4
Total skuld till rörlig ränta	—	22 776	22,6	5,4
Kortfristig skuld⁵				
USD	786	5 211	5,2	0,2
ECU	325	2 285	2,2	0,3
Total kortfristig skuld	—	7 496	7,4	0,2
Totalt	—	101 140	100,0	6,6

¹ Inklusive skuldskötselåtgärder.

² Enligt valutakurser 1989-06-30.

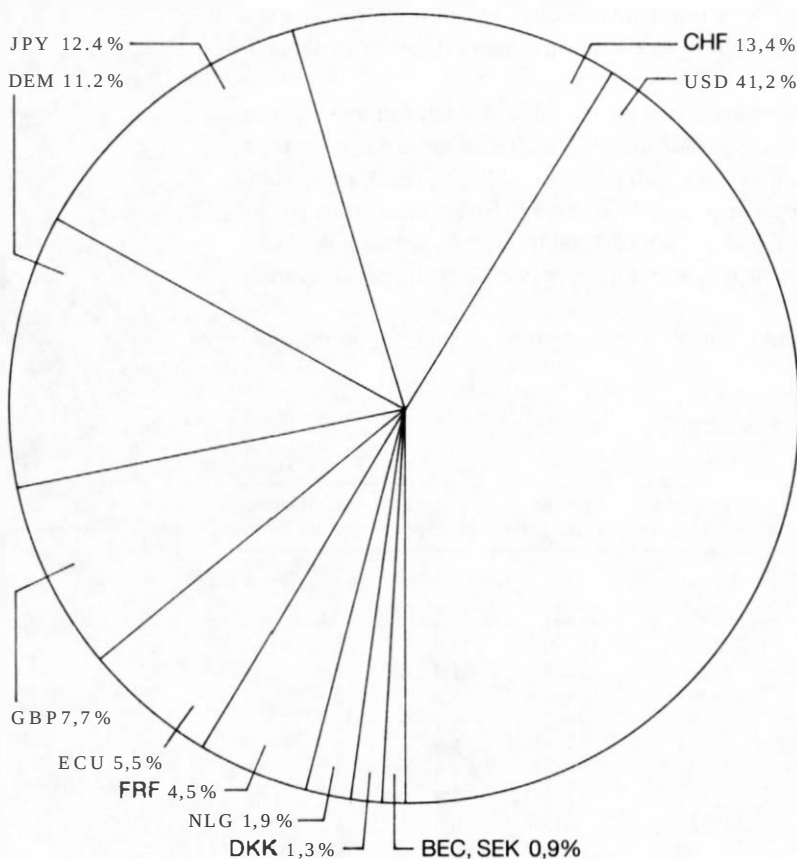
³ Återstående genomsnittlig löptid vägd med skuldens storlek.

⁴ Skuld med en löptid på ett år eller längre.

⁵ Skuld med en löptid på mindre än ett år.

Figur 5.2 Valutaskuldens valutfördelning 1989-06-30^{1, 2}

Redog.
1989/90:3

¹ Enligt valutakurser 1989-06-30.

² Inklusive skuldskötselåtgärder.

gäller valuta- och ränterisker. Dessutom ställs höga krav på kreditvärdighet på de banker, institutioner och företag som accepteras som motparter vid olika skuldskötselåtgärder.

Valutaskuldens valutasammansättning

Valutaskuldens valutfördelning avgör i vilken utsträckning skulden exponeras för valutakursförändringar. De påverkar i sin tur de slutliga upplåningskostnaderna.

I början på 1980-talet var det inte möjligt att styra skuldens valutfördelning. Det berodde på att det statliga lånebehovet var så stort att valutfördelningen i hög grad blev ett resultat av de olika lånemarknadernas storlek och tillgänglighet, där dollarmarknaderna dominerade. Möjligheterna till swap-avtal och andra skuldskötselåtgärder för att ändra valutfördelningen var dessutom små.

Dollarskulden kom att som mest utgöra ca 70 % av den totala statliga valutaskulden. När upplåningsbehovet sedan sjönk sammanföll detta med

den kraftiga dollaruppgången med en topp på våren 1985. Dollarn bedömdes då som övervärderad och därför beslöt riksgäldskontoret att inte vidta några åtgärder för att minska dollarandelen. Vid utgången av budgetåret 1988/89 hade andelen sjunkit till 41 % till stor del beroende på fallet i dollarns värde. Denna politik innebar en förmånlig utveckling av skulden under de tre senaste åren. Per den 30 juni 1989 hade de tidigare stora orealiserade valutaförlusterna reducerats till 2,3 miljarder kronor.

I tabell 5.2 visas den statliga valutaskuldens valutafördelning den 30 juni 1989. Valutafördelningen åskådliggörs också i figur 5.2.

Valutaskuldens räntekänslighet

I början av 1980-talet var val mellan lån till fast ränta och lån till rörlig ränta endast möjligt i dollarsektorn. I övriga valutor kunde man enbart låna till fast ränta. Ränteläget bedömdes då som högt och riksgäldskontoret höll en stor andel av sina dollarlån till rörlig ränta. 1984 var andelen så hög som 75 %. Efter de senaste årens fall i dollarräntorna har andelen avsevärt minskats.

Valutaskuldens räntebindningstid tillhör de svåraste skuldskötselproblemen. Av betydelse för besluten är analyser av historiska data och trender samt bedömningar om den framtida ränteutvecklingen och avkastningskurvans utseende. Med hjälp av swapavtal och andra tekniker finns det numera möjligheter att snabbt förändra skuldens räntefördelning.

Olika mått på skuldens räntebindning räknas kontinuerligt fram som ett led i skuldförvaltningen. De vanligaste måtten är duration och volatilitet.

Duration är ett mått på den genomsnittliga återstående löptiden av ett låns nuvärdeberäknade betalningsflöden. Det skiljer sig från lånets löptid på så

Tabell 5.3 Valutaskuldens räntekänslighet 1989-06-30¹

Valuta	Duration, år ²	Volatilitet ³ , procent	Volatilitet i SEK, miljoner	Kupongränta ⁴ , procent
USD	4,29	3,93	1 718	9,77
CHF	4,20	3,95	502	5,27
JPY	4,24	4,02	509	5,96
DEM	-2,53	-2,36	-272	2,89
GBP	4,04	3,61	274	9,77
ECU	2,58	2,37	125	6,94
FRF	4,96	4,53	204	9,04
NLG	1,71	1,58	35	14,34
DKK	3,65	3,32	44	9,96
BEC	3,55	3,27	21	8,14
SEK	0,45	0,40	1	-
Totalt	3,35	3,08	3 161	8,14

¹ Inklusive skuldskötselåtgärder.

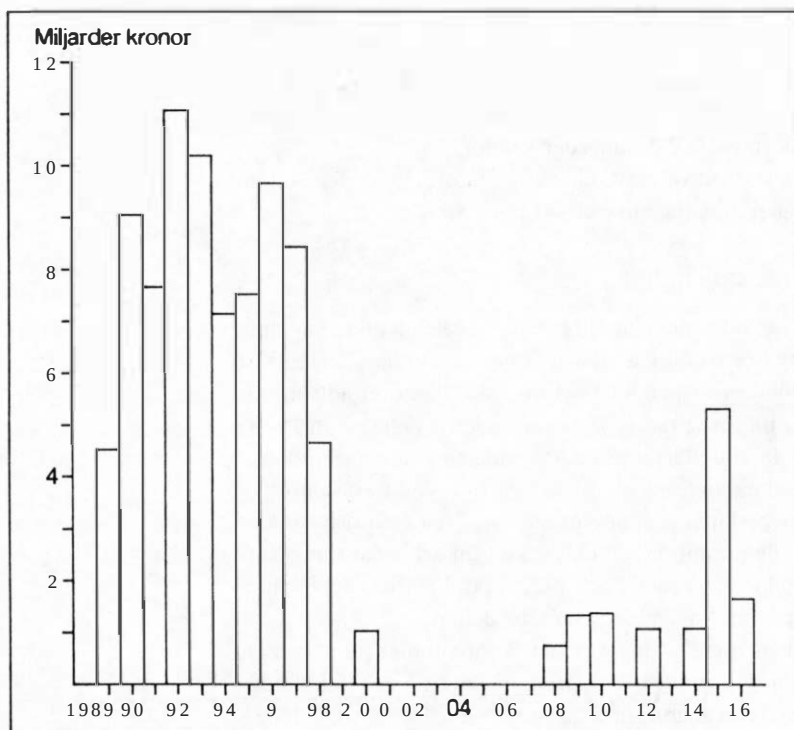
² Genomsnittlig återstående löptid av de nuvärdeberäknade betalningsflödena av räntor och kapitaltransaktioner.

³ Den procentuella förändring av skuldens marknadsvärde som sker då räntan ändras med en procentenhet.

⁴ Den genomsnittliga kupongräntan för fastränteskulden netto.

Figur 5.3 Beräknade amorteringar på statens medel- och långfristiga valutaskuld till valutakurser per 1989-06-30¹

Redog.
1989/90:3

¹ Exklusive swapavtal och terminskontrakt.

sätt att det också tar hänsyn till de räntebetalningar och amorteringar som görs under lånets löptid.

Volatiliteten har samband med durationen och visar den procentuella förändringen av skuldens marknadsvärde då det rådande ränteläget förändras med en procentenhet.

Tabell 5.3 visar durationen och volatiliteten för den statliga valutaskulden per den 30 juni 1989. Den visar också den genomsnittliga kupongräntan för den fastförräntade valutaskulden i de olika lånevalutorna. En sänkning av ränteläget med en procentenhet innebär att marknadsvärdet på skulden stiger med 3,1 % eller ca 3 miljarder kronor.

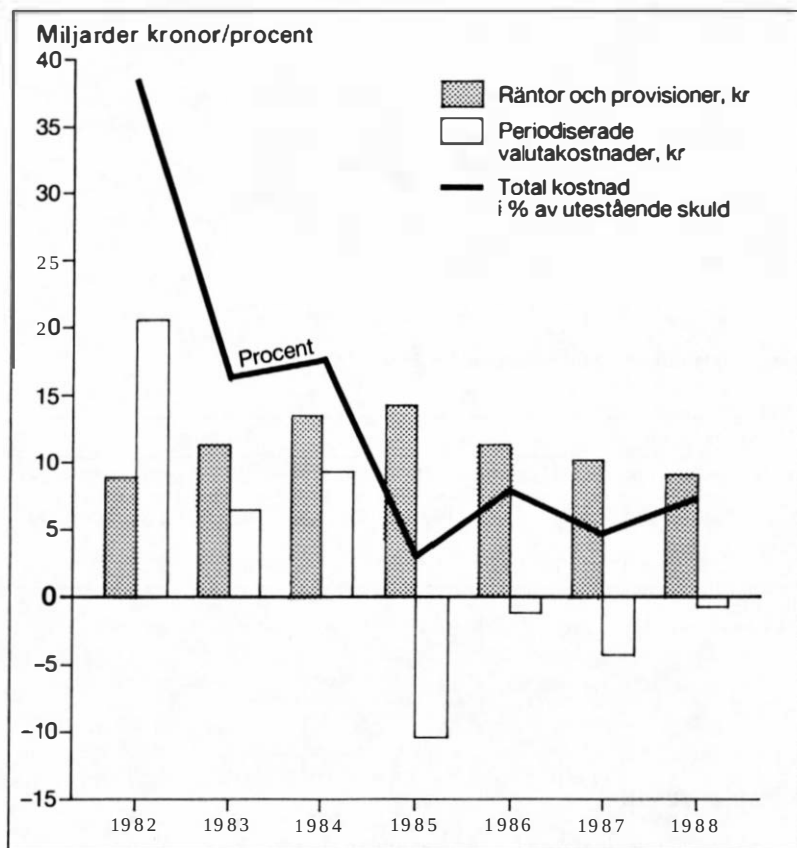
Valutaskuldens amorteringsprofil

I skuldskötseln är det av betydelse att ha en välbalanserad amorteringsprofil. Det är väsentligt att skulden inte förfaller med stora belopp inom korta tidsperioder. Om så är fallet skulle en refinansiering kunna försvåras och fördyras.

I figur 5.3 redovisas amorteringsprofilen för den statliga valutaskulden per den 30 juni 1989. I figuren finns inte statens kortfristiga skuld medtagen, dvs lån med kortare löptid än ett år. Denna skuld, som omsätts kontinuerligt, motsvarade 7,5 miljarder kronor till aktuell kurs den 30 juni 1989.

Figur 5.4 Valutaskuldens kostnader 1982–1988¹

Redog.
1989/90:3

¹ Inklusiva skuldskötselåtgärder.

Valutaskuldens kostnader

Kostnaderna för valutaskulden består huvudsakligen av räntor och valuta- och kursdifferenser (positiva eller negativa). Utöver detta tillkommer bankprovisioner och andra mindre utgifter.

Det är vissa svårigheter förknippade med att beräkna kostnaderna för valutaskulden till följd av valutadifferenser. Dessa kostnader kan givetvis fastställas i efterhand då staten återbetalat sin valutaskuld. Under tiden fram till dess är det dock mest rättvisande att redovisa de periodiserade valutadifferenserna för varje verksamhetsår. Detta mått nås genom att man tar förändringen i de orealiserade valutadifferenserna för hela valutaskulden under det gångna året och lägger till de realiserade valutadifferenserna under det gångna året. Beräkningssättet ger en riktig periodisering av valutadifferenserna även om dessa beräknade kostnader/intäkter inte utgör en verklig utgift/inkomst så länge inte skulden faktiskt återbetalas.

Dessa kostnadskomponenter bör kompletteras med kostnader i form av marknadsvärdeförändringar på valutaskulden p g a förändringar i räntenivån. När räntenivån förändras ändras kurserna på de utestående obligatio-

nera. Dessa kursdifferenser utgör ingen verklig utgift/inkomst så länge inte skulden faktiskt återbetalas.

Redog.
1989/90:3

I figur 5.4 redovisas ränteutgifter och periodiserade valutadifferenser för den statliga valutaskulden under åren 1982–1988.

När lån betalas tillbaka realiserar de valutadifferenser och eventuella kursdifferenser som uppkommit, och detta tillsammans med räntekostnaderna och provisionerna belastar statsbudgeten som en utgiftspost. Detta åskådliggörs i tabell 5.4 för åren 1981–1992 där åren 1989–1992 är en prognos som bygger på att den utestående skulden den 30 juni 1989 är oförändrad. Vid beräkningarna används de valutakurser och räntesatser som gällde vid verksamhetsårets slut.

Tabell 5.4 Ränteutgifter och valutadifferenser för valutaskulden 1981–1992¹
Miljarder kronor

	Utfall								Prognos			
	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Ränteutgifter, netto	6,5	8,6	10,8	12,8	13,6	10,6	9,8	8,7	8,1	7,5	7,5	7,6
Realiserade valuta- differenser ²	1,8	2,6	6,1	11,2	8,0	3,5	0,2	-4,3	0,1	1,1	0,4	0,4

¹ Inklusive skuldskötselåtgärder.

² Valutaförluster (+) respektive valutavinster (-).

Den aktiva skuldskötselns resultat

Riksgäldskontorets aktiva skuldhäntering sker främst genom swapavtal. I mindre omfattning används även termins- och optionskontrakt. Den aktiva skuldskötseln startade våren 1986 i samband med att en väl fungerande marknad för swaps hade utvecklats. En separat beräkning av resultatet av denna hantering genomfördes vid två tidigare tillfällen, april 1987 och januari 1989, och den senaste beräkningen som återfinns i tabell 5.5 visar resultatet av den aktiva skuldskötseln från 1986-04-01 fram till 1989-06-30.

Tabell 5.5 Resultat av aktiva skuldskötselåtgärder 1986-04-01–1989-06-30
Miljoner kronor

	Ränte- swaps	Valuta- swaps	Övriga instrument	Totalt
Realiserade besparingar ¹	446,0	505,0	12,5	963,5
Orealiserad skuldminskning ²	215,3	294,9	-6,2	504,0
Totalt	661,3	799,9	6,3	1 467,5

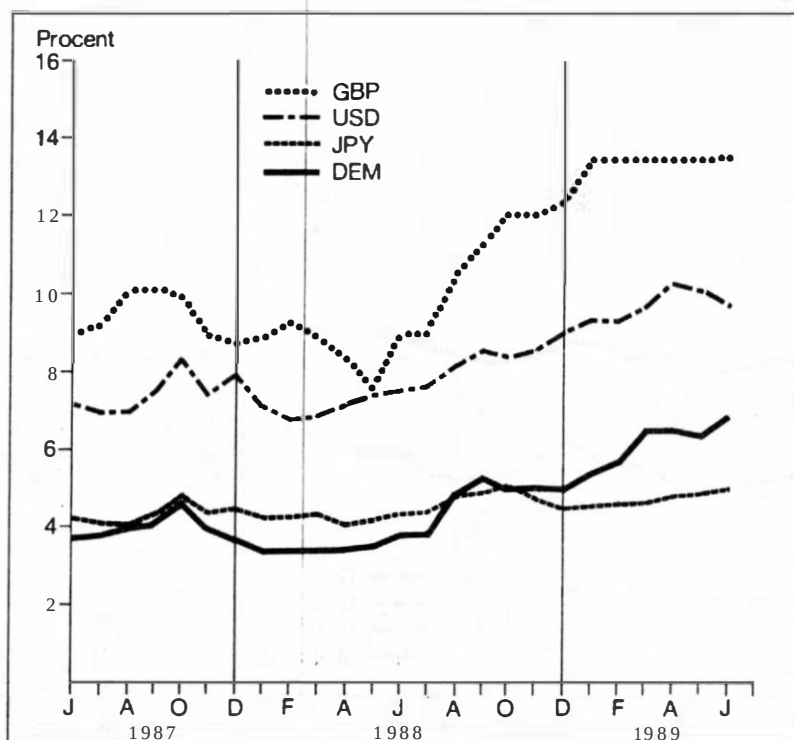
¹ Ej uppräknat till dagens penningvärde.

² Skuldskötselåtgärdernas marknadsvärde netto.

Det ovan redovisade resultatet av aktiva skuldskötselåtgärder fördelades tämligen jämnt över perioden april 1986 t o m juni 1989.

Figur 5.5 Tremånaders LIBOR¹ för några lånevalutor 1987–1989
Procent

Redog.
1989/90:3

¹LIBOR: London InterBank Offered Rate. De Londonbaserade bankernas korta ränta för upplåning sinsemellan.

Källa: OECD.

De internationella lånemarknaderna

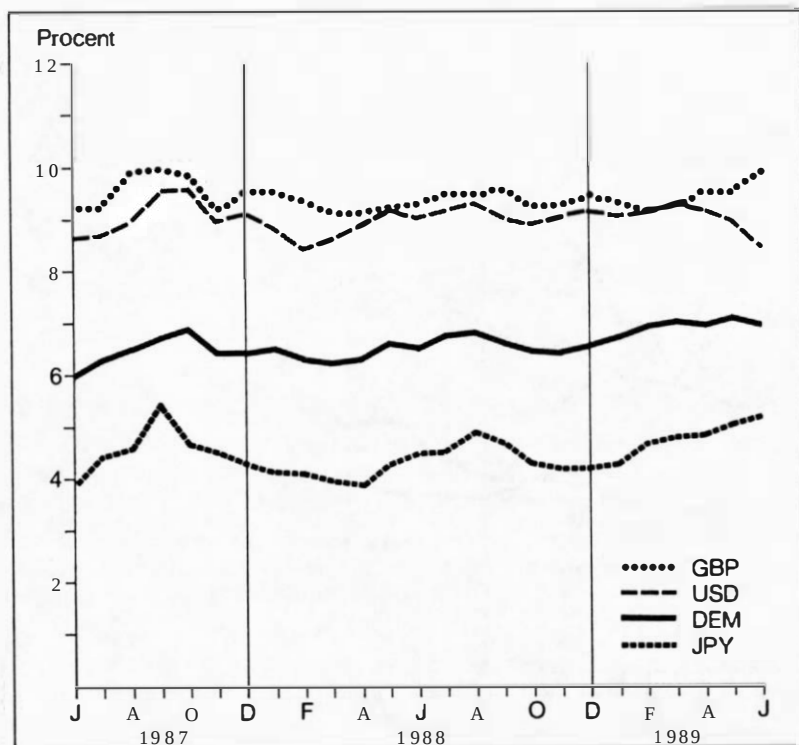
Som en bakgrund till riksgäldskontorets transaktioner, som beskrivs i det följande, ges en beskrivning av den internationella ränte- och valutautvecklingen.

Den lättare inriktning av penningpolitiken i OECD-länderna, som hade framkallats av de kraftiga kursfallen på världens aktiebörser hösten 1987, varade fram till våren 1988. Allt fler uppgifter om en fortsatt stark tillväxt och en uppdragning av prisstegringstakten i OECD-området kom då att åter föranleda en omprövning av penningpolitikens inriktning. Med en fortsatt stark tillväxt i OECD-länderna under 1988 och första halvåret 1989 fick penningpolitiken successivt en allt stramare inriktning. Doseringen av de penningpolitiska insatserna var problematisk såtillvida att myndigheterna inte bara hade att bedöma den underliggande styrkan i den fortsatta konjunkturuppgången, utan också i vilken utsträckning de senaste årens omfattande avregleringar på de finansiella marknaderna hade påverkat penningpolitikens effektivitet.

Efter en inledande åtstramning av penningpolitiken i bl a USA, Västtyskland och Storbritannien under våren och sommaren 1988 kom myndigheter-

Figur 5.6 Ränta på långfristiga statsobligationer 1987–1989
Procent

Redog.
1989/90:3

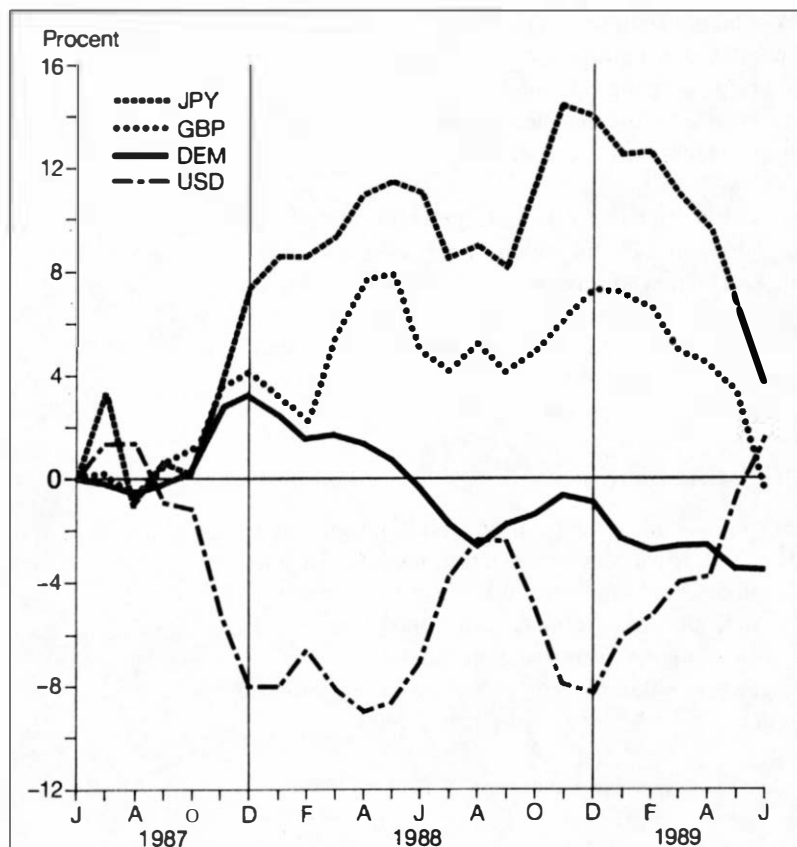
Källa: OECD.

na under hösten att avvakta med ytterligare åtgärder till dess att resultatet av de dittills vidtagna åtgärderna kunde avläsas. Indikationer på ett fortsatt starkt efterfråge- och inflationstryck i OECD-området runt årsskiftet 1988-89 kom därefter att utlösa en ytterligare åtstramning i början av 1989. Också denna åtstramning följdes av en paus. När så den amerikanska ekonomin visade en mer dämpad utveckling under våren/försommaren 1989 fick den amerikanska penningpolitiken en något mindre stram utformning, samtidigt som penningpolitiken i Europa och Japan – där någon motsvarande avmattnings ej kunde skönjas – blev föremål för en viss ytterligare åtstramning.

Den successiva åtstramningen av penningpolitiken i OECD-länderna alltsedan våren 1988 tog sig uttryck i en kraftig uppgång i de korta räntorna, se figur 5.5. Det faktum att uppgången i kapitalmarknadsräntorna samtidigt blev mycket begränsad – se figur 5.6 – skulle kunna tolkas som att aktörerna på de olika finansiella marknaderna hyste stor tilltro till myndigheternas vilja och förmåga att förhindra en mer varaktig uppdragning av pris- och lönestegringstakten i OECD-området. En annan faktor som utövade en nedåtriktad press på kapitalmarknadsräntorna var den förbättring av statens finanser (minskning av det statliga upplåningsbehovet) som ett stort antal OECD-länder kunde redovisa under ifrågasvarande period.

Figur 5.7 Effektiv kursutveckling för några valutor 1987–1989
Procentuella avvikelser från i juni 1987 rådande nivåer

Redog.
 1989/90:3

Källa: International Monetary Fund.

På valutamarknaden kom fortsatt stora kursrörelser att äga rum under 1988 och första halv året 1989. Det kraftiga deprecieringstryck som den amerikanska dollarn hade varit utsatt för under treårsperioden 1985–1987 gjorde sig bara gällande under en kort period våren 1988 och under en något längre period hösten 1988. Under sommaren 1988 liksom under första halvåret 1989 var dollarn i stället utsatt för ett betydande apprecieringstryck. Detta kulminerade under senare delen av maj och början av juni 1989 då dollarkursen bröt igenom nivån två tyska mark.

Betydande kursrörelser kom också att äga rum mellan å ena sidan tyska mark och å andra sidan japanska yen, brittiska pund och schweiziska franc. Trots ett successivt allt större räntestöd för den tyska marken så fortsatte den att sjunka kraftigt gentemot yenen fram till mitten av februari 1989. Den tyska valutan hade då deprecierats med närmare 20 % gentemot yenen mätt från tidpunkten för den s k Louvreöverenskommelsen i början av 1987. Av stor betydelse för denna utveckling var säkerligen beslutet om att införa en skatt på ränteinkomster i Västtyskland – ett beslut som ledde till en kraftig omsvängning i negativ riktning av den tyska kapitalbalansen.

Den tyska marken kom också att försvagas kraftigt mot det brittiska pundet. De brittiska myndigheterna försökte länge förhindra att pundkursen överskred nivån tre mark. I mars 1988 tilläts pundet söka sig en högre nivå gentemot marken och pundet steg kraftigt för att i början av 1989 nå toppnivån 3,28 mark. En kraftig uppgång i inflationstakten och en likaledes kraftig försämring av bytesbalansen i förening med ett minskande räntestöd kom sedan att bidra till att pundkursen förlorade det allra mesta av den tidigare uppgången.

Gentemot den schweiziska francen kom marken däremot att stiga kraftigt eller med hela 10 % från början av 1988 till mitten av maj 1989 då en viss korrigeringskom till stånd. Det faktum att prisstegringstakten var något lägre samtidigt som den långa räntan var avsevärt högre i Västtyskland än i Schweiz var säkert av stor betydelse härvidlag, men det förefaller också som om den schweiziska valutan mer långsiktigt kom att bli föremål för en viss omvärdering i negativ riktning under det senaste året.

Skuldskötseln budgetåret 1988/89

Den långfristiga upplåningen bestod av fem lån om totalt 4,6 miljarder kronor, vilket var i stort sett halva volymen jämfört med föregående budgetår. Det under året flitigast använda skuldskötselinstrumentet var swapavtal. Utöver detta användes även termins- och optionskontrakt. I tabell 5.6 redovisas samtliga genomförda transaktioner under budgetåret. Till dessa kommer de dagliga transaktioner som görs inom ramen för den kortfristiga upplåningen och som under ett år uppgår till ca 300.

Tabell 5.6 Antal genomförda transaktioner under budgetåren 1987/88 och 1988/89

Typ av transaktion	1987/88	1988/89
<i>Nya långfristiga lån</i>	13	5
<i>Swapavtal</i>		
ränteswaps	48	32
valutaswaps	44	28
upplösta swapavtal genom kontantbetalning	11	50
<i>Optioner</i>		
utfärdade:		
swaptioner	4	8
valutaoptioner	2	8
köpta:		
valutaoptioner	3	10
<i>Terminskontrakt</i>		
valutaterminer	12	32
ränteterminer	10	0
<i>Uppköpstillfällen av egna obligationer</i>	9	41

På den internationella obligationsmarknaden (the Eurobondmarket) arrangerades fem lån, alla till fast ränta.

Ett av dessa lån upptogs i ECU och behölls till fast ränta. Till de övriga fyra lånen knöts swapavtal så att skulden omvandlades till att löpa med rörlig ränta, ett i DEM och tre i USD. Genom detta förfaringssätt kunde en så fördelaktig genomsnittlig räntenivå som 6-mån Libor minus 0,8 procentenheter erhållas på de tre USD-lånen.

Samtliga genomförda lån redovisas i bilaga 3.

Metoden att låna till fast ränta och sedan genom swapavtal omvandla skulden till rörlig ränta, ofta i en annan valuta, har visat sig ge betydligt lägre upplåningskostnad än att direkt emittera lån till rörlig ränta. Detta beror på att olika låntagare har olika komparativa fördelar på olika lånemarknader. Den svenska staten har en komparativ fördel som fasträntelångtagare. Att sedan byta skuld med en emittent som har en komparativ fördel som långtagare till rörlig ränta ger upphov till fördelaktiga lån för båda parter.

Den kortfristiga upplåningen

I syfte att snabbt kunna öka eller minska valutaskuldens storlek driver riksgäldskontoret program för kortfristig upplåning i dollar på de europeiska och amerikanska penningmarknaderna. Löptiderna för de olika transaktionerna varierar mellan några veckor och ett år. Från och med mars 1989 kompletterades den kortfristiga upplåningen i dollar på den europeiska marknaden med kortfristig upplåning i ECU.

Undersenare år har den kortfristiga skulden uppgått till mellan fem och tio procent av statens valutaskuld. I figur 5.8 visas den utestående volymen på de två korta programmen under de senaste två budgetåren. Den 30 juni 1989 var 7,2 miljarder kronor utestående på det europeiska programmet, varav 4,9 miljarder kronor i dollar, 2,3 miljarder kronor i ECU och 0,3 miljarder kronor på programmet i USA. Detta motsvarade 7,4 % av statens valutaskuld.

Densvenska statens upplåningskostnad på de kortfristiga programmen vid budgetårets slut var LIBOR minus 0,30–0,35 procentenheter, vilket är den lägsta kostnaden på den europeiska penningmarknaden i dag.

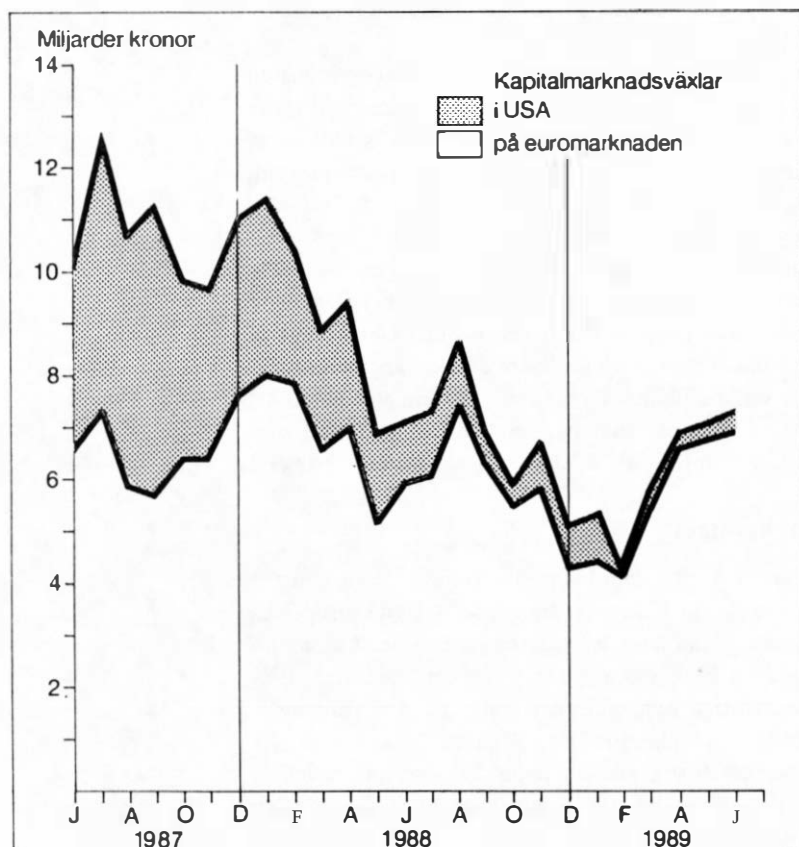
Nya swapavtal

Swapavtal var det viktigaste instrumentet i kontorets skuldförvaltning under verksamhetsåret. Under budgetåret 1988/89 genomfördes 60 nya swapavtal medan 50 transaktioner ägde rum där existerande swapavtal upplöstes genom kontant betalning. Av de nya swapavtalen var fyra direkt knutna till nya lån (se bilaga 3). Av 60 genomförda swaps är 32 ränteswaps och 28 valutaswaps.

Swaps användes i de flesta fall för att förändra valutaskuldens fördelning på valutor och räntebindningstider på marginalen. Dessa transaktioner baserades på identifiering av marknadsanomalier och arbitragemöjligheter samt kortsiktiga bedömningar över ränte- och valutautevecklingen. Swaps

Figur 5.8 Statens kortfristiga upplåning i utländsk valuta 1987–1989¹
Miljarder kronor

Redog.
 1989/90:3

¹ Utestående belopp i slutet av respektive månad enligt valutakurser vid upplåningstillfället.

användes också i syfte att uppnå de långsiktiga målen för valutaskulden. Nedan redovisas kortfattat några exempel på swaps som genomförts under året.

Under det gångna budgetåret förtidsinlöstes lån i USD med kort räntebindningstid. För att motverka denna förlängning av durationen i USD genomfördes under vintern en serie swapavtal där riksgäldskontoret blev betalare av rörliga USD och mottagare av fastförräntade USD. En stor del av dessa transaktioner innebar att gamla swapavtal upplöstes genom kontant betalning. Totalt genomfördes ca 20 transaktioner till ett nominellt värde av ca 1,3 miljarder USD och durationen i USD reducerades från 5,2 år till 4,3 år.

På hösten 1988 hamnade det brittiska pundet under ett deprecieringstryck och den brittiska regeringen svarade mot detta genom att kraftigt höja de korta räntorna. I det läget ingicks fyra swapavtal på ca 100 miljoner pund mellan GBP och CHF där kontoret betalade treårig CHF-ränta och erhöll treårig GBP-ränta till en ränteskillnad på drygt sju procent och en valutakurs

GBP/CHF på 2,65. Den mycket höga pundräntan ledde till att pundet stärktes till över 2,70 mot schweizerfrancen och någon månad efter swap-transaktionerna låstes denna högre kurs in genom terminskontrakt mellan GBP/CHF.

Redog.
1989/90:3

Terminer och optioner

Ett terminskontrakt innebär att säljare och köpare kommer överens om villkoren för en transaktion vid en tidpunkt innan denna transaktion skall äga rum. På så sätt undviks osäkerheten om vad marknadsvillkoren kommer att vara vid transaktionstillfället.

Riksgäldskontoret ingick under budgetåret 32 valutaterminskontrakt med sex månaders löptid. Detta innebar att avtal slöts om att sex månader senare utväxla i förväg överenskomna belopp valuta. Beloppens storlek bestäms av den sk terminskursen. Dessa kontrakt ingicks mellan två utländska valutor, ej i svenska kronor. Skälet bakom transaktionerna var att kontoret önskade upprätthålla en viss andel av olika valutor i skuldportföljen utan att behöva låna mer i dessa valutor. Den 30 juni 1989 fanns 12 av dessa kontrakt kvar.

En option fungerar på samma sätt som ett terminskontrakt med den skillnaden att köparen har rättigheten men ej skyldigheten att genomföra transaktionen till de i förväg överenskomna villkoren. För denna rätt betalar köparen en premie till den som utfärdat optionen.

Riksgäldskontoret utfärdade under det gångna verksamhetsåret 8 valutaoptioner och 8 swapoptioner, sk swaptions, som ger köparen rätten men ej skyldigheten att ingå ett swapavtal till i förväg fastställda villkor med kontoret.

Förtidsinlösen av äldre lån

Riksgäldskontoret har i låneförhandlingar alltid, när det bedömts som värdefullt, försökt inkludera en rätt till förtidsinlösen för låntagaren. Under senare år har ränteläget på de flesta marknader sjunkit och utestående fasträntelån har framstått som jämförelsevis dyra. Vidare har för lån till rörlig ränta i dollarmarginalen i relation till basräntan LIBOR förbättrats för låntagarna. Mot denna bakgrund har kontoret under flera år genomfört ett förtidsinlösenprogram. Detta program har även fortsatt under budgetåret 1988/89 då sex obligationslån förtidsinlöstes. Av dessa sex lån var två i USD, två i CHF, ett i DEM och ett i JPY.

Uppköp av egna obligationer

Riksgäldskontoret bevakar marknaden för egna obligationer och gör uppköp när det bedöms som lönsamt.

Totalt under året köptes obligationer för 195 miljoner USD, 134 miljoner DEM och 1 miljon CHF. Per den 30 juni 1989 fanns i riksgäldskontorets ägo uppköpta, för amortering eller inlösen ännu ej använda obligationer till ett värde av 2,7 miljarder kronor.

Bankkrediter i reserv

Redog.
1989/90:3

Om den kortfristiga upplåningen av någon anledning inte skulle fungera eller om statens upplåningsbehov snabbt skulle bli mycket stort har riksgäldskontoret möjligheter att använda redan kontrakterade bankkrediter. Detta skedde dock inte under budgetåret 1988/89. För detta kreditlöfte betalade kontoret en mindre avgift till de i krediterna deltagande bankerna.

Den 30 juni 1989 uppgick denna kreditreserv till 3,8 miljarder USD. Förutom några mindre krediter bestod kreditreserven av en bankkredit om 2 miljarder USD och en kredit om 1,4 miljarder USD. Dessa krediter löper enligt nu gällande avtal till 1994 respektive 1995.

Fortsatt högsta kreditvärdighet

De amerikanska kreditvärderingsinstituten Standard & Poor's och Moody's har betygsatt Sverige som låntagare i 11 år. Liksom tidigare åsattes svenska statens lån högsta värderingen AAA/Aaa.

Kreditgivning utanför statsbudgeten

Låntagare och kreditformer

Sedan budgetåret 1985/86 lånar riksgäldskontoret ut medel utanför statsbudgeten till vissa affärsverk. Riksdagen gav nämligen 1985 statens järnvägar (SJ) och luftfartsverket nya finansieringsförutsättningar. Dessa innebär bl a att de båda verken fick rätt att låna medel hos kontoret för både investeringar och rörelsekapitalbehov. Kreditgivningen skulle ske inom av riksdagen fastställda ramar och beträffande investeringarna enbart omfatta sådana där full förräntning kunde påräknas. Senare har sjöfartsverket, affärsverket FFV och statens vattenfallsverk getts samma lånerätt, de båda sistnämnda affärsverken från den 1 juli 1988. Vidare har vägverket getts rätt att låna till investeringar avseende utbyggnaden av E 6 i Bohuslän samt för finansiering av vissa omsättningstillgångar. Under budgetåret 1988/89 har som låntagare dessutom tillkommit centrala studiestödsnämnden (CSN), banverket och Sveriges Radio AB. CSN har getts möjlighet att låna för utbetalning av studielån. Banverket har dels övertagit betalningsansvaret för vissa av de lån som SJ tidigare tagits, dels getts rätt att låna till vissa investeringar och rörelsekapitalbehov. Sveriges Radio AB har i samband med att koncernen övertagit ansvaret för uppbörd av TV-avgifter getts möjlighet att utnyttja en kredit hos riksgäldskontoret.

Riksgäldskontoret erbjuder både kortfristig och långfristig utlåning. Den kortfristiga utlåningen är av två slag, nämligen löpande kredit och kredit med fast löptid.

Den löpande krediten är en rörlig kredit inom en överenskommen ram. Ränta och en avgift för att täcka kontorets kostnader utgår och debiteras kvartalsvis. Kredit med fast löptid innebär kredit på antingen 90, 180 eller 360 dagar. Ränta och avgift utgår och dras ifrån vid utbetalningen. Lånet återbetalas i sin helhet på förfallodagen. Kredit med fast löptid hade vid utgången av budgetåret 1988/89 ännu inte utnyttjats.

Den långfristiga utlåningen består av lån med löptider på 2–25 år. Räntan är antingen fast och kan då bindas för valfritt helår mellan 2 och 10 år och dessutom på 2,5 år eller rörlig och justeras då var tredje månad. Ränta och avgift debiteras vid fast ränta årsvis i efterskott och vid rörlig ränta kvartalsvis i efterskott. Räntesättningar för alla kreditformerna baseras på marknadsräntan för statsskuldväxlar och riksobligationer.

Kreditvolym och löptider

Utlåningen vid utgången av budgetåren 1987/88 och 1988/89 framgår av tabell 6.1. Den totala utlåningen den 30 juni 1989, 7 119 miljoner kronor, fördelar sig på nästan lika stora andelar kortfristig och långfristig utlåning. Andelen kortfristig utlåning ökade kraftigt under budgetåret 1988/89, främst till följd av utlåningen till CSN, som trots att den är långfristig till sin karaktär – studielån – formellt är avista.

Bilden av utlåningens relativt kortfristiga natur blir än tydligare om i stället

Tabell 6.1 Kreditgivning utanför statsbudgeten vid utgången av budgetåren 1987/88 och 1988/89
Miljoner kronor

Redog.
1989/90:3

	1988-06-30	1989-06-30
Kortfristig utlåning	1 657	3 544
Långfristig utlåning	2 088	3 575
Summa	3 745	7 119

för kreditens löptid dess räntebindningsperiod studeras. Av den totala långfristiga utlåningen på 3 575 miljoner kronor var 2 155 miljoner kronor utlånade till löpande ränta, som justeras var tredje månad. Endast 1 420 miljoner kronor var utlånade till långfristig fast ränta. Den genomsnittliga räntebindningen var för dessa lån 2,1 år, medan den övriga kreditgivningen hade en genomsnittlig räntebindning på 0,05 år eller cirka 18 dagar. Den totala kreditgivningens genomsnittliga räntebindning var 0,5 år. Eftersom upplåningen för kreditgivning sker som en integrerad del av kontorets övriga inhemska upplåning kan det vara intressant att jämföra kreditgivningens genomsnittliga räntebindning på 0,5 år med den inhemska upplåningens genomsnittliga räntebindning på 2,7 år. Kreditgivningen är alltså väsentligt mera kortfristig än den inhemska upplåningen.

Verksamheten budgetåret 1988/89

Den kortfristiga utlåningen ökade under budgetåret 1988/89 med 1 887 miljoner kronor och den långfristiga med 1 487 miljoner kronor, sammanlagt 3 374 miljoner kronor. Den stora ökningen beror främst på tillkomsten av nya låntagare, bland vilka CSN lånade när 2 miljarder kronor och Vattenfall 420 miljoner kronor. Luftfartsverket och statens vägverk ökade dessutom vardera sin upplåning med ca 500 miljoner kronor.

Kreditgivningen bedrivs som s k uppdragsverksamhet, vilket innebär att verksamhetens kostnader skall täckas av dess intäkter. Totalt har de personella resursinsatserna uppgått till 1,5 personår det senaste budgetåret. Nedanstående tabell visar kostnaderna uppdelade på personalkostnader, utvecklingskostnader och övriga kostnader samt intäkter och vinst. Intäkterna utgörs helt av de ovan beskrivna avgifterna. Den i förhållande till utlåningsökningen långsammare ökningen av intäkterna beror på att avgifterna sänktes fr o m den 1 juli 1988.

	1987/88	1988/89
Personalkostnader	240 000	475 000
Datorbearbetningar	50 000	70 500
Konsulter	94 710	120 750
Övrigt	210 880	225 827
Summa kostnader	595 590	892 077
Intäkter	5 166 494	5 196 857
Vinst	4 570 904	4 304 780

Rörliga krediter

Riksdagen har uppdragit åt riksgäldskontoret att erbjuda s k rörlig kredit åt vissa statliga myndigheter, företag och affärsdrivande verk. De rörliga krediterna skall användas som rörelsekapital och kan närmast liknas vid de checkräkningskrediter privata företag har hos bankerna.

Den totala ramen för rörliga krediter utgjorde den 30 juni 1989 cirka 9,0 miljarder kronor, se tabell 6.2. I takt med att affärsverken har getts nya kreditmöjligheter genom antingen egen upplåning eller upplåning hos riksgäldskontoret utanför statsbudgeten upphör deras rörliga krediter.

Tabell 6.2 Disponerad rörlig kredit vid slutet av budgetåren 1986/87–1988/89
Miljoner kronor

Myndigheter m. fl.	Av riksdagen beviljad högsta kredit 1989-06-30	Utnyttjad kredit den 30 juni		
		1987	1988	1989
Televerket:				
Rundradioverksamheten	200	65,0	69,2	–
Affärsverket FFV	–	43,0	–	–
Riksförsäkringsverket	1 000	100,0	100,0	–
Statens jordbruksnämnd				
– Prisregleringar på jordbruksområdet	60	–	18,0	–
– Säsongsnälig lagring av jordbruksprodukter	50	97,2	45,5	47,5
– Råvarukostnadsutjämning	20	–	–	–
Skogsstyrelsen	65	27,3	–	–
Sveriges Exportråd	15	10,0	–	–
Statliga myndigheter med uppdragsverksamhet	400	39,3	47,4	37,1
Regeringen	5 350	1 813,5	1 917,1	2 128,5
Övriga	1 802,7	–	–	–
Summa	8 962,7	2 195,3	2 197,3	2 213,1

På utestående kreditbelopp erläggs ränta efter en räntesats, vars storlek bestäms med hänsyn till förhållandena på den allmänna kreditmarknaden. Denna räntesats var vid budgetårets början 12,75 % och höjdes från den 1 april 1989 till 13,0 % och från den 1 maj 1989 till 13,5 %. Sedan den 1 juli 1989 fastställs räntesatsen av riksgäldsdirektören.

Riksgäldskontorets ränteintäkter för utnyttjad rörlig kredit uppgick under budgetåret till 210 miljoner kronor. Utestående fordran utgjorde 2,2 miljarder kronor den 30 juni 1989.

7. Garantigivning

Redog.
1989/90:3

Riksgäldskontoret har till uppgift att bli ikläda staten sådana garantier som riksdagen har beslutat om. Enligt lagen om statens upplåning och efter regeringens bestämmande får kontoret ta upp lån för att fullgöra sådana garantier.

Riksgäldskontoret har utfärdat i huvudsak två typer av garantier, grundfondsförbindelser och kreditgarantier.

Grundfondsförbindelser har lämnats till de tre hypoteksinstituten och vissa kreditaktiebolag samt till Värdepapperscentralen VPC AB, PenningmarknadsCentralen PmC AB och Sib-Invest AB. Dessa garantier ligger som botten säkerhet för mottagarnas förbindelser och stärker därmed deras kreditvärdighet.

Kreditgarantier är till skillnad från grundfondsförbindelser kopplade till en viss kredit. De är i princip ett statligt borgensåtagande såsom för egen skuld, såsom för propäbörger. Dessa har av staten använts som ett näringspolitiskt medel för att stödja viss verksamhet eller vissa företag. Exempelvis kan garanti lämnas som stöd till verksamhet som är av väsentlig betydelse för den långsiktiga svenska försörjningen med olja, naturgas eller kol.

Riksgäldskontorets garantiåtagande

Under årens lopp har åtskilliga myndigheter bemyndigats att utfärda statliga kreditgarantier för en mängd olika ändamål. Riksgäldskontoret är dock beloppsmässigt den dominerande garantimyndigheten och i princip den enda statliga myndighet som utfärdar garantier för lån i utländsk valuta. Det som i övrigt utmärker riksgäldskontorets garantigivning är att varje åtagande normalt rör stora belopp samt att vissa av projekten är riskfyllda.

Riksgäldskontorets totala garantiåtagande, inklusive grundfondsförbindelserna, uppgick den 30 juni 1989 till 39,4 miljarder kronor.

Som framgår av figur 7.1 utgör grundfondsförbindelserna beloppsmässigt den största kategorin av riksgäldskontorets garantier.

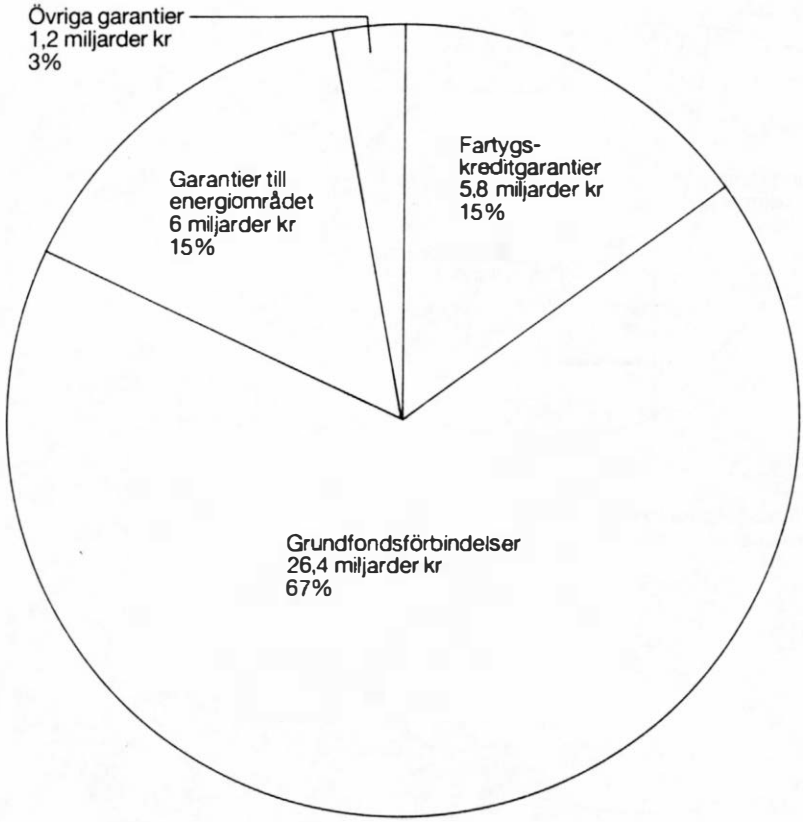
Tabell 7.1 Statens garantiåtagande 1978/79–1988/89
Miljoner kronor

Budgetår	Totala utestående statliga garantibelopp per 06-30	Riksgäldskontoret			
		Utestående garantibelopp per 06-30	Infriade garantibelopp	Återvinning av infriade garantibelopp	Influtna garantiavgifter
1978/79	51 300	27 700	2	0	20
1979/80	56 300	29 300	21	0	28
1980/81	63 700	32 200	132	30	52
1981/82	70 500	38 100	437	216	63
1982/83	82 600	45 400	369	130	63
1983/84	95 000	54 000	535	139	60
1984/85	96 000	51 700	1 958	68	175
1985/86	93 000	44 077	1 318	56	170
1986/87	103 800	45 866	467	464	130
1987/88	97 181	43 347	228	167	145
1988/89	¹	39 421	987 ²	106	125

¹ Denna uppgift föreligger ej ännu.

² Av detta belopp hänförs sig 816 miljoner kronor till ackordet med Götaverken Arendal AB.

Figur 7.1 Riksgäldskontorets garantiåtagande 1989-06-30

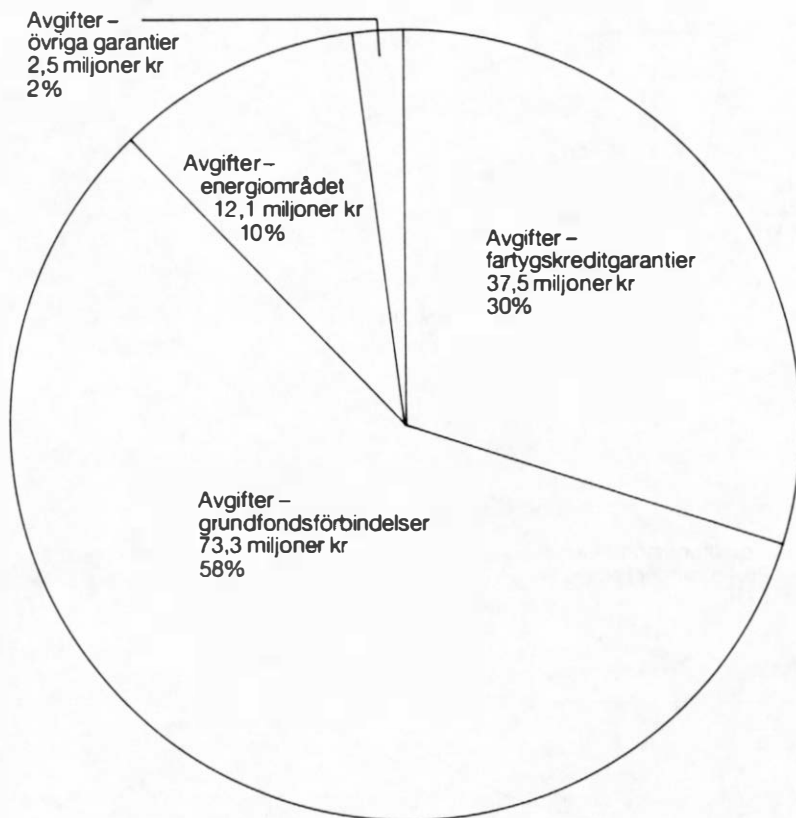
Tabell 7.2 Fartygskreditgarantier 1978/79–1988/89
Miljoner kronor

Budgetår	Utestående garantibelopp per 06-30	Infriade garanti- belopp	Återvinning av infriade garantibelopp	Influtna garanti- avgifter
1978/79	12 700	2	0	19
1979/80	13 100	21	0	28
1980/81	15 000	132	30	52
1981/82	17 100	437	216	63
1982/83	24 300	365	130	63
1983/84	24 900	535	139	25
1984/85	22 200	1 958	68	126
1985/86	15 271	1 318	56	112
1986/87	11 995	464	464	72
1987/88	8 910	228	167	48
1988/89	5 822	987 ¹	106	37

¹ Se not 2 tabell 7.1.

Figur 7.2 Garantiavgifter influtna under budgetåret 1988/89

Redog.
1989/90:3

De av riksgäldskontoret utfärdade kreditgarantierna uppgår totalt till 13,0 miljarder kronor, varav 88 % avser lån i utländsk valuta. De kan delas upp i tre huvudområden: kreditgarantier för att stödja energiprojekt, kreditgarantier för att stödja svensk varvsnäring (s k fartygskreditgarantier) samt övriga kreditgarantier. Per den 30 juni 1989 uppgick utestående garantiåtaganden inom dessa områden till, omräknat till svenska kronor, 6,0 miljarder, 5,8 miljarder resp 1,2 miljarder kronor.

Kreditgarantier ställs normalt ut som säkerhet för företag vilkas kreditvärdighet behöver förstärkas. Därför finns det risk att staten drabbas av förluster om företaget inte kan uppfylla sina låneförpliktelser. Under senare år har exempelvis stora utbetalningar skett i samband med konkurser och rekonstruktioner inom varvs- och rederinäringarna, se tabell 7.2.

Riksgäldskontoret infriade under budgetåret 1988/89 garantier om totalt 987 miljoner kronor, varav 816 miljoner kronor hänförde sig till ackordet med Götaverken Arendal AB (se nedan). Samtidigt kunde emellertid 106 miljoner kronor av tidigare infriat belopp återvinnas, se tabell 7.1.

För de flesta garantierna utgår en avgift på 0,25–1% av det garanterade beloppet. Avgiften debiteras per budgetår. Under 1988/89 inflöt till riksgäldskontoret garantiavgifter uppgående till 125 miljoner kronor. Grund-

fondsförbindelserna svarade för 58 % av de totala avgifterna, se figur 7.2.

Under budgetåret inkom således i garantiavgifter och genom återkrav totalt 231 miljoner kronor, medan utgifterna, inklusive ackordet med Götaverken Arendal AB om 816 miljoner, uppgick till 987 miljoner kronor. Vid bortseende från det extraordinära ackordet med Götaverken Arendal AB erhålls således ett positivt netto på 60 miljoner kronor.

Principer vid kreditgarantigivningen

Utlåning till ett företag säkerställd med en statlig kreditgaranti innebär samma kreditrisk som en utlåning direkt till staten. Därför bör prissättningen på det garanterade lånet i stort sett överensstämma med vad staten själv skulle behöva betala för motsvarande lån på samma marknad. Om prisbildningen skiljer sig för mycket kan detta påverka statens egen upplåning och på sikt fördyra denna.

Med hänsyn till statens egen upplåning i utländsk valuta är en riktig räntesättning speciellt viktig vid garanterad valutaupplåning. På de internationella kreditmarknaderna prissätts nämligen de garanterade lånen så gott som uteslutande med beaktande av garantin från svenska staten. Om ett sådant lån utan egentligt skäl skulle bli dyrare än en motsvarande upplåning med svenska staten själv som låntagare, kan detta ge fel signaler om Sveriges kreditvärdighet.

I vissa fall kan det visa sig att riksgäldskontoret för svenska statens räkning vid samma tidpunkt hade planerat att ta upp ett lån på samma marknad. I dessa fall gäller att svenska staten har företräde framför ett företag med statsgaranti.

Av ovan nämnda skäl strävar riksgäldskontoret efter ett nära samarbete med de företag som erhåller kreditgarantier för utlandslån. Dessutom avgör riksgäldskontoret från fall till fall om det från andra synpunkter är lämpligt med utlandsupplåning. Som exempel kan företaget som sådant bedömas vara alltför svagt för att det lämpligen skall uppträda tillsammans med svenska staten på vissa marknader.

Förutom att påverka prissättningen på de garanterade lånen ser riksgäldskontoret som sin primära roll att på bästa sätt bevaka statens rätt och minimera statens risk både vid utförningen av garantivillkoren och under garantiernas löptid. Däremot tar riksgäldskontoret inte några näringspolitiska hänsyn i sin garantigivning. Denna prövning görs i stället av riksdagen och regeringen samt, såvitt avser fartygskreditgarantierna, i viss mån av statens industriverk och den till verket knutna nämnden för fartygsfinansiering.

Med nuvarande ordning gör riksgäldskontoret, före utfärdandet av kreditgarantin, inte heller någon riskanalys av låntagaren och det projekt som skall garanteras. Beträffande fartygskreditgarantierna görs denna analys av statens industriverk, som efter ansökan kan lämna utfästelse om att kreditgaranti kommer att utfärdas av riksgäldskontoret mot viss säkerhet och på de villkor som riksgäldskontoret då bestämmer. I övriga fall beslutar regeringen att kreditgaranti för ett visst projekt skall utfärdas.

Riksgäldskontoret anser att kreditgarantierna in dubio är ett statligt

borgensåtagande såsom för egen skuld, s k proprieborgen. På de internationella kreditmarknaderna är det mer eller mindre kutym att kreditgarantier ger minst samma säkerhet som en proprieborgen. Om kreditgarantierna på dessa marknader skulle utformas som en enkel borgen – innebärande att statens ansvar endast är subsidiärt och därför inte kan utkrävas förrän långivarna visat att gäldenären är oförmögen att återbetala lånet – skulle detta innebära en fördyrad upplåning eller kunna omöjliggöra en viss typ av angelägen upplåning.

Kreditgarantierna på den svenska marknaden anses vara proprieborgensförbindelser. Detta innebär att de allmänna reglerna i svensk rätt som gäller för proprieborgen även gäller för dessa garantier. Således gäller att kreditgarantin är avhängig av lånefordringen och att riksgäldskontoret automatiskt får en regressfordran mot låntagaren i de fall kontoret måste infria sitt garantiansvar.

För de utländska kreditmarknaderna har kontoret som princip att inte utfärda kreditgarantier som innebär ett större åtagande än en svensk proprieborgen. På de utländska marknaderna är det mycket vanligt med kreditgarantier av typ "on-demand" garantier eller garantier där garantigivaren går in som "primary obligor" tillsammans med låntagaren. Detta innebär att riksgäldskontoret i dessa fall skulle kunna vara förpliktat att infria sitt åtagande trots att det inte därefter automatiskt kan rikta regresskrav mot låntagaren. Detta strider mot en av kontorets principer, nämligen att regresskrav alltid skall riktas mot låntagaren så fort kontoret gjort en utbetalning under sitt garantiåtagande.

Om riksgäldskontoret blir nödsakat att infria ett garantiåtagande får kontoret således omedelbart en regressfordran mot låntagaren. Räntan på regressfordringen motsvarar den dröjsmålsränta som är angiven i låneavtalet. Vid lån i utländsk valuta krävs låntagaren i samma valuta som riksgäldskontoret har utbetalat.

Om låntagaren inte kan betala sin fordran till riksgäldskontoret kan ärendet endast avslutas genom att kontoret beslutar om avskrivning, antar ett ackordsförslag eller, i princip begränsat till privatpersoner, efterger fordringen. En avskrivning föregås dock normalt av konkurs eller ett misslyckat utmätningsförsök. Ackord medges endast under förutsättning att detta alternativ bedöms innebära en mindre förlust än konkurs och, vid underhandsackord, att övriga borgenärer som ackordet angår godkänner detta.

Aktiv garantiförvaltning

Riksgäldskontoret strävar efter att uppnå bästa möjliga ekonomiska utfall för garantiverksamheten. Utfallet bestäms dels av inkommande garantiavgifter, dels av infrianden under garantierna jämte regressvis återvunna belopp samt de administrativa kostnaderna för garantiverksamheten.

Vad gäller inkommande garantiavgifter är kontorets målsättning att snabbt inkassera avgifterna efter förfallotidpunkten. Detta ställer stora krav på effektivitet vid avgiftsfaktureringen samt på rationella kravrutiner vid utebliven betalning. Bl a för att effektivisera inkasseringen av avgifterna har

under budgetåret 1988/89 påbörjats ett arbete med att datorisera garantihanteringen. Beräknad produktionsstart för systemet är februari 1990.

Som framgått ovan är kontoret skyldigt att infria en kreditgaranti så snart långivaren efter utebliven betalning från låntagaren framställt krav mot riksgäldskontoret under garantin. Antalet krav och kravens storlek står av naturliga skäl till stor del utanför kontorets kontroll. I många fall kan emellertid riksgäldskontoret genom aktiva åtgärder påverka detta, t ex genom att noga pröva och i vissa fall även initiera frågor om amorteringsansstånd, säkerhetsändringar, ägar- och låntagarbyten etc.

Vad gäller hanteringen av kontorets regressfordringar kan denna vara av mycket skiftande karaktär. Det kan röra sig om allt från att aktivt driva in en fordran från en betalningsovillig låntagare till att delta i förhandlingar med kreditgivare och andra intressenter i obestandsfrågor. De säkerheter som ställs för en viss garanti är i dessa sammanhang av central betydelse. Värdet av dessa är ofta avgörande för kontorets ställningstagande till olika alternativ – betalningsansstånd, ackord, konkurs etc. Även när konkursen är ett faktum ställs kontoret inför svåra överväganden hur säkerheterna aktivt skall hanteras för att uppnå bästa möjliga utfall. Ett riktigt utnyttjande av ställda säkerheter ger ofta upphov till förhandlingar och i en del fall processer mot konkurrerande intressenter.

Grundläggande för att uppnå bästa möjliga ekonomiska utfall i garanti- verksamheten är tillgång till och fortlöpande analys av ekonomisk och juridisk information. Viktigt är även att etablera och upprätthålla en nära kontakt med företagen och dessas banker. Detta ger möjlighet att följa riskutvecklingen samt att på ett tidigt stadium överväga olika handlingsalternativ i de fall risken blivit oroväckande stor. Dessa grundförutsättningar är särskilt viktiga för infriande- och regressfrågorna men även för avgiftsdebiteringen.

Fartygskreditgarantier

För att underlätta svenska varvs möjligheter att delta i den internationella konkurrensen om fartygsorder infördes 1963 systemet med fartygskreditgarantier. Tanken var att svenska varv skulle kunna erbjuda fartygsbeställare samma kreditvillkor som utländska varv.

En förutsättning för varvens kreditgivning var att de kunde låna upp motsvarande belopp i banker. Genom fartygskreditgarantierna har staten medverkat till sådan upplåning genom att säkerställa bankerna med kreditgarantier. Statens säkerheter har till största delen bestått av varvens fordringar på fartygsbeställare och pantsäkerheter i de beställda fartygen.

År 1977 infördes som en alternativ finansieringsform möjligheten för fartygsbeställare vid svenskt varv att ta upp statsgaranterat lån för att användas till kontantbetalning till varvet. Varvet har i dessa fall som motprestation gått i borgen för beställarens ansvar gentemot riksgäldskontoret.

I september 1988 framlade Götaverken Arendal AB (GVA) ett till riksgäldskontoret riktat förslag om ackord uppgående till 140,9 miljoner US dollar.

Ackordsförslaget framlades sedan regeringen avstyrkt en ansökan från GVA att till ett kommanditbolag få sälja sex f d "Consaferiggar", byggda vid GVA. I sitt beslut den 1 september 1988 konstaterade regeringen att en utebliven försäljning innebar en stor ekonomisk nackdel för GVA. Kompensation från staten borde därför ske genom att riksgäldskontoret antog, helt eller delvis, ett till kontoret riktat ackordsförslag från GVA. En sådan uppgörelse borde enligt regeringen göras på ett sådant sätt att GVA:s fortbestånd tryggades. Regeringen hemställde därför till riksgäldskontoret att, efter hörande av riksdagen i den utsträckning som behövdes, vidta de åtgärder som kunde erfordras med anledning av ett ackordsförslag från GVA.

Ackordsförslaget var riktat enbart till riksgäldskontoret, som skulle bli den helt dominerande borgenären vid en eventuell konkurs för GVA. Bolagets förpliktelser mot riksgäldskontoret hade sin grund i borgensåtaganden lämnade som säkerhet för fartygskreditgarantier, vilka riksgäldskontoret hade utställt som säkerhet för banklån avseende finansiering av offshoreriggar byggda vid GVA. Bolagets ansvar gentemot riksgäldskontoret uppgick till ca 350 miljoner US dollar. Övriga, mindre borgenärer, som ett ackord med hänsyn till fordringarnas inbördes ställning borde angå, var inte vidtalade. Därför förutsattes enligt den då gällande lagen om riksgäldskontoret att riksdagen lämnade sitt medgivande om riksgäldskontoret skulle kunna anta ackordsförslaget.

Riksgäldskontoret fann att med hänsyn till det totala ekonomiska utfallet för staten borde GVA komma i åtnjutande av de medel som behövdes för att en konkurs skulle kunna undvikas. Dessa medel borde tillskjutas snarare genom ett ackord än genom ägartillskott. Därigenom kunde statens risk på fartygskreditgarantierna minskas i direkt proportion till den gjorda uppoffringen. Mot bakgrund av regeringens ståndpunkt, att GVA borde kompenseras av staten för den ekonomiska nackdel som den uteblivna försäljningen innebar, ville riksgäldskontoret inte motsätta sig att ackordet riktades endast till riksgäldskontoret.

I december 1988 lämnade riksdagen i enlighet med riksgäldskontorets begäran bemyndigande för kontoret att på vissa villkor besluta om ackord eller ackordsliknande förfarande på högst 900 miljoner kronor.

Efter utredning av Bohlins Revisionsbyrå AB och ingående förhandlingar med GVA och dess moderbolag, Celsius Industrier AB, beslöt riksgäldskontoret att bevilja ett ackord på sammanlagt 129,3 miljoner US dollar. Ackordet skulle förenas med en rätt till återvinning för kontoret under vissa förutsättningar, varvid en avstämning skulle äga rum per sista december 1991. Vidare förutsattes att Celsius Industrier AB åtog sig att lämna kapitaltillskott upp till 100 miljoner kronor, om detta skulle visa sig nödvändigt för att trygga GVA:s fortlevnad till och med utgången av 1991.

Uppgörelsen genomfördes den 10 mars 1989 genom att riksgäldskontoret dels med eftergivande av sin återkravs rätt gentemot GVA infriade viss del av

sitt garantiansvar i de olika riggarna, dels eftergav sin återkravs rätt avseende vissa tidigare gjorda infrianden. Per dagen för ackordets genomförande motsvarade det sammanlagda ackordsbeloppet 821,1 miljoner kronor inklusive upplupen ränta på riksgäldskontorets fordran (USD/Kr 6:3507).

Fartygskreditgarantierna för de kvarvarande lånen efter ackordets genomförande kvarstår. Lånen avvecklas i den takt som överenskommits mellan riksgäldskontoret och GVA i samband med ackordsuppgörelsen.

Zenit Shipping AB och Uddevalla Shipping AB

I november 1985 beslöt riksgäldskontoret att för Zenit Shipping AB och Uddevalla Shipping AB överta betalningsansvaret för statsgaranterade lån upp till 1 700 miljoner kronor för vardera bolaget. Detta beslut gjorde det möjligt för bolagen att fortsätta att avveckla sina fartygsengagemang i ordnade former. Rambeloppen beräknades motsvara den högsta totala förlustrisken vid avveckling under rimlig tid.

Zenit har under tidigare budgetår avvecklat huvuddelen av sitt engagemang. Det återstående engagemanget består i huvudsak av två gastankfartyg byggda vid Kockums Varv. Enligt ett försäljningsavtal, som Zenit träffat, skall fartygen senast vid utgången av år 1990 levereras till ett konsortium för exploatering av naturgasfyndigheter i Nigeria. Avtalet ger dock konsortiet rätt att under vissa förutsättningar frånträda köpet.

Under budgetåret 1988/89 gjorde riksgäldskontoret för Zenits vidkommande inte några utbetalningar inom ramen 1 700 miljoner kronor. Under tidigare budgetår har 972 miljoner kronor utbetalats till Zenit inom denna ram. Enligt särskild överenskommelse med Zenit har riksgäldskontoret vid bolagets avveckling företrädesrätt till Zenits egna kapital i den mån det överstiger aktiekapitalet.

Den planerade hörsintroduktionen och refinansieringen av Uddevalla Shipping, som omtalades i föregående års verksamhetsberättelse, har nu genomförts. I samband därmed beslutade riksgäldskontoret att några ytterligare utbetalningar inom ramen 1 700 miljoner kronor, utöver redan utbetalda 223 miljoner kronor, inte skulle göras.

Energisektorn

De största garantitagarna inom energisektorn är Forsmarks Kraftgrupp AB samt dotterbolag till Svenska Petroleum Exploration AB.

Riksdagen har ställt en garantiram om 4 000 miljoner kronor till stöd för verksamhet som är av väsentlig betydelse för den långsiktiga svenska försörjningen med olja, naturgas eller kol. Inom denna ram och för detta syfte kan riksgäldskontoret utfärda garantier för såväl svenska som utländska företags lån för finansiering av utvinning, transport eller lagring av olja, naturgas eller kol. Garanti kan också ges till svenska företags ekonomiska åtaganden i samband med prospekterings- och utvinningsverksamhet utomlands. Per den 30 juni 1989 uppgick detta garantiåtagande till 1 291 miljoner kronor.

Garantiåtagandet för Forsmarks Kraftgrupp AB uppgick per den 30 juni 1989 till 4 074 miljoner kronor.

Tabell 7.3 Garantier för energiområdet och övriga garantier 1978/79–1988/89
Miljoner kronor

Redog.
1989/90:3

Budgetår	Utestående garantibelopp för energiområdet per 06-30	Utestående garantibelopp för övriga områden per 06-30	Infriade garantibelopp	Återvinning av infriade garantibelopp	Influtna garantiavgifter
1978/79	875	14 125	0	0	1
1979/80	1 035	15 165	0	0	0
1980/81	1 285	15 915	0	0	0
1981/82	1 850	19 150	0	0	0
1982/83	3 570	17 530	4	0	0
1983/84	5 875	23 225	0	0	35
1984/85	6 360	23 140	0	0	49
1985/86	6 587	22 219	0	0	58
1986/87	6 498	27 373	3	0	58
1987/88	5 227	29 210 ¹	0	0	97
1988/89	6 006	27 593 ¹	0	0	88

¹ Varav grundfonder 26 440 miljoner kronor.

Dessutom har riksgäldskontoret utfärdat garantier för Swedegas AB, Sydgas AB och Svensk Kärnbränslehantering AB.

Per den 30 juni 1989 uppgick riksgäldskontorets totala garantiåtagande inom energisektorn till 6 006 miljoner kronor, se tabell 7.3.

Övrigt

Slutligen kan nämnas att Sveriges åtaganden gentemot vissa internationella organisationer bl a fullgörs genom att riksgäldskontoret utfärdar skuld- och garantiförbindelser i avvaktan på att bidragen rekvireras för användning i organens verksamhet. De organisationer som riksgäldskontoret utfärdat garantiförbindelser till är Internationella utvecklingsfonden, Interamerikanska utvecklingsbanken, Asiatiska utvecklingsbanken, Afrikanska utvecklingsbanken, Afrikanska utvecklingsfonden, Internationella jordbruksutvecklingsfonden och Världsbankens särskilda fond för Afrika söder om Sahara. Skuld- och garantiförbindelserna uppgick per den 30 juni 1989 till 4 008 miljoner kronor. Dessa skuldförbindelser räknas emellertid inte in i riksgäldskontorets garantiåtagande.

8. Övriga uppgifter

Redog.
1989/90:3

Förutom i tidigare kapitel redovisad verksamhet har riksgäldskontoret ålagts vissa andra uppgifter. Hit hör bl a uppgifter som kontroll av vissa sparformer, det statliga partistödet, m m. En redogörelse för dessa uppdrag lämnas nedan.

Kontroll av vissa sparformer

Som tidigare framgått kontrollerar riksgäldskontoret att allemanssparandet sker enligt gällande regler. Kontrollen omfattar även allemansfondkonton trots att insättningarna där inte ingår i statsupplåningen.

Under 1988 fick riksgäldskontoret en ny liknande kontrolluppgift av en sparform som ligger utanför statsupplåningen. Riksdagen beslöt den 9 juni 1988 att fr o m den 1 december 1988 inrätta en ny, statligt stödd sparform – ungdomsbosparandet. Ungdomar, som sparar i bank på speciella ungdomsbosparkonton, erhåller, förutom bankränta, en skattefri bonus på 3 % från staten om vissa förutsättningar är uppfyllda. Sparandet ger också rätt till sparlån för bostadsanskaffning och bosättning i övrigt med vissa begränsningar.

Riksgäldskontoret skall kontrollera att sparandet följer givna regler samt betala ut den skattefria bonusen. Vidare skall riksgäldskontoret föreslå regeringen vilken minimiränta som skall utgå på ungdomsbosparkonton. Räntan skall ligga på en nivå som motsvarar räntan på normalt långfristigt sparande i bank.

Vid slutet av budgetåret erbjöd följande banker konton anslutna till ungdomsbosparandet: sparbankerna, föreningsbankerna, PK-banken, Skånska banken, OKO-banken. Då var drygt 17 500 ungdomar anslutna med ett sammanlagt nettosparande på 21,2 miljoner kronor.

Viss biståndsverksamhet

Regeringen beslöt i juli 1988 att stödja ett mark- och miljövårdsprojekt i Costa Rica med ett bistånd på 21 miljoner kronor.

Den svenska insatsen tog formen av en s k debt- for-nature swap, en av de första som genomförts och den allra första där svenska staten medverkat. Debt-for-nature swaps har, mot bakgrund av tredje världens ökande skuldbörda och ett växande miljömedvetande, vuxit fram som ett viktigt finansiellt instrument under de två senaste åren. Genom denna skuldombildningsteknik reducerades Costa Ricas omfattande utlandsskuld samtidigt som miljövårdsprojektet kom i åtnjutande av ett mångdubbelt större belopp än det ursprungliga biståndet.

På uppdrag av utrikesdepartementet medverkade riksgäldskontoret med sin erfarenhet av de internationella finansmarknaderna i projektet.

Kontoret köpte upp en del av Costa Ricas utlandsskuld till en kraftig underkurs, ca 14 % av det nominella beloppet, på andrahandsmarknaden för tredje världens skulder. Dessa fordringar omvandlades sedan till den lokala valutan colones av centralbanken i Costa Rica till 70 % av sitt värde.

Behållningen gick sedan till att förvalta och köpa upp mark till en nationalpark.

Redog.
1989/90:3

Genom det här förfaringsättet minskade en biståndsinsats på 21 miljoner kronor Costa Ricas utlandsskuld med 155 miljoner kronor och förse-
dde mark- och miljövårdsprojektet med motvärdet av ca 110 miljoner kronor i colones.

Statligt stöd till politiska partier

Statens stöd till politiska partier fördelas av partibidragsnämnden. Denna består av tre ledamöter och utsågs fram till den 1 juli 1989 av riksgäldsfullmäktige. Nämnden sammanträder normalt i oktober varje år för att besluta om fördelning av stödbeloppet för en period på ett år räknat från den 15 oktober. Fram till den 1 juli 1989 betalades stödet ut av riksgäldskontoret. Därefter kommer utbetalningen att göras av riksdagens förvaltningskontor.

Partibidragsnämnden har fördelat det statliga stödet för tiden från den 15 oktober 1988 till den 14 oktober 1989 enligt följande (kronor):

Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti

Partistöd	38 001 000
Kanslistöd, grundstöd	4 174 000
tilläggsstöd	1 817 400
Summa	43 992 400

Moderata Samlingspartiet

Partistöd	17 686 000
Kanslistöd, grundstöd	4 174 000
tilläggsstöd	1 151 700
Summa	23 011 700

Folkpartiet

Partistöd	11 950 000
Kanslistöd, grundstöd	4 174 000
tilläggsstöd	767 800
Summa	16 891 800

Centerpartiet

Partistöd	10 277 000
Kanslistöd, grundstöd	4 174 000
tilläggsstöd	732 900
Summa	15 183 900

<i>Vänsterpartiet Kommunisterna</i>		Redog.
Partistöd	4 541 000	1989/90:3
Kanslistöd, grundstöd	4 174 000	
tilläggsstöd	366 450	
Summa	9 081 450	

<i>Miljöpartiet de Gröna</i>	
Partistöd	717 000
Kanslistöd, grundstöd	4 174 000
tilläggsstöd	349 000
Summa	5 240 000

<i>Kristdemokratiska Samhällspartiet (KdS)</i>	
Partistöd	478 000

Allmänt

Kostnaderna för riksgäldskontorets verksamhet kan delas upp i finansiella kostnader och egentliga verksamhetskostnader. Finansiella kostnader är t ex räntor och garantiförluster. Räntor och andra kostnader för lånat kapital redovisas på anslaget till räntor på statsskulden och garantiförluster på särskilda anslag till garantiverksamheten. De egentliga verksamhetskostnaderna avser framför allt externa tjänster, bl a provisioner, och till mindre del kostnader för den egna organisationen.

Redovisningen emot statsbudgeten avser egentligen inte kostnader utan utgifter. Därför görs i det följande en periodisering av ränteutgifterna för att få fram de olika budgetårens räntekostnader. I ett särskilt avsnitt redovisas verksamhetsutgifterna och slutligen redovisas riksgäldskontorets bokslut.

Riksgäldskontorets bokslut är upprättat enligt 13 § i den statliga bokföringsförfordningen. Det om fattar balansräkning, anslagsredovisning och ekonomisk verksamhetsredovisning.

Balansräkningen redovisar i sammandrag kontorets tillgångar, skulder och kapital. Anslagsredovisningen omfattar kontorets redovisning mot statsbudgetens utgiftsanslag och inkomsttitlar. Den ekonomiska verksamhetsredovisningen utgör en sammanställning över samtliga från anslag och andra finansieringskällor tillförda medel samt en redovisning av deras användning.

Två förändringar i förhållandet till föregående års bokslut har skett beträffande redovisningsprinciperna. Fr o m budgetåret 1988/89 redovisas ränteutgifterna för statsskuldväxlar vid förfallotidpunkten och inte, som tidigare varit fallet, i samband med emission. De närmare konsekvenserna av denna ändring redovisas i nästa avsnitt under Ränteutgifter m m för statsskulden. Den andra förändringen är att tillgångar och skulder i utländsk valuta på balansdagen har omvärderats efter denna dags valutakurs. Tidigare redovisades dessa tillgångar och skulder efter den valutakurs som gällde när tillgången anskaffades eller skulden uppkom. Syftet med ändringen är att ge en mer rättvisande värdering av dessa tillgångar och skulder. Utan denna ändring skulle kontorets sammanlagda skuld i utländsk valuta ha varit 2 311 miljoner kronor lägre.

Statsskuldens ränteutgifter m m

Redovisningsprinciper

Ränteutgifterna för statsskulden, realiserade valutadifferenser, utgifter för provisioner, m m redovisas i statsbudgeten under ett särskilt utgiftsanslag benämnt Räntor på statsskulden, m m.

Riksgäldskontorets redovisning gentemot statsbudgeten sker i huvudsak enligt den s k utgiftsprincipen. En ränteutgift redovisas i sin helhet på förfallodagen oavsett om utgiften avser en kostnad hänförlig till också annan redovisningsperiod än den inom vilken utgiften skedde. På samma sätt förhåller det sig med redovisningen av valutadifferenser, d v s valutaförluster

eller valutavinster, som uppkommer i samband med återbetalning av lån i utländsk valuta.

Redog.
1989/90:3

Varken ränteutgifter eller realiserade valutadifferenser periodiseras således i kostnadshänseende i riksgäldskontorets redovisning. För att även belysa hur räntorna m m fördelat sig efter en sådan periodisering har en sammanställning gjorts i tabellerna 9.1 och 9.2.

Tabell 9.1 Ränteutgifter för statsskulden, m.m. 1984/85–1988/89
Redovisade belopp. Miljarder kronor

	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
Ränteutgifter för lån i svenska kronor	45,7	49,0	51,4	48,8	45,1
Ränteutgifter för lån i utländsk valuta	14,0	12,5	10,0	9,8	8,3
Valutadifferenser (netto)	14,5	4,2	1,6	-5,0	-0,3
Provisioner	1,1	1,2	0,8	0,7	0,5
Övrigt (inkomsträntor m.m.)	-0,1	-0,4	0,0	-0,9	-0,4
Totalt	75,2	66,5	63,8	53,4	53,2

Tabell 9.2 Räntekostnader för statsskulden, m.m. 1984/85–1988/89
Periodiserade belopp. Miljarder kronor

	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
Räntekostnader för lån i svenska kronor	46,6	52,7	50,6	49,5	51,4
Räntekostnader för lån i utländsk valuta	13,7	11,4	10,4	9,6	8,2
Valutadifferenser (netto)	7,1	-12,1	-4,9	-1,0	1,6
Övrigt	1,0	0,8	0,8	-0,2	0,1
Totalt	68,4	52,8	56,9	57,9	61,3

Anm. Provisioner, inkomsträntor m.m. under posten Övrigt har ej periodiserats.

Ränteutgifter m m för statsskulden

De totalt redovisade ränteutgifterna m m för statsskulden uppgick till 53,2 miljarder kronor budgetåret 1988/89, i stort sett samma belopp som för 1987/88. Från att ha uppgått till ca 23 % av de totala statsutgifterna budgetåret 1984/85 minskade andelen för ränteutgifter m m till ca 15 % budgetåret 1988/89.

Den ojämförligt största utgiftsposten är räntebetalningarna. Dessa minskade under 1988/89 med 5,2 miljarder kronor till 53,4 miljarder kronor, varav ränteutgifterna för lån i svenska kronor svarade för 3,7 resp 45,1 miljarder kronor. Men i detta sammanhang måste en viktig faktor uppmärksammas. Fr o m budgetåret 1988/89 har nämligen skett en bokföringsteknisk omläggning av redovisningen av ränta på statsskuldväxlar. Ändringen innebär att ränteutgifterna redovisas vid förfallotidpunkten och inte, som tidigare var fallet, i samband med emissionen. Omläggningen medförde att under budgetåret 1988/89 redovisades räntor endast för växlar som både

emitterades och inlöstes under detta budgetår. Engångseffekten på budgetåret 1988/89 av minskade ränteutgifter blev 6,9 miljarder kronor. Vid jämförelse med tidigare budgetår måste ränteeffekten av denna tekniska avvikelse observeras.

Ränteutgifterna för lån i utländsk valuta har fortsatt att minska, från 9,8 miljarder kronor 1987/88 till 8,3 miljarder kronor budgetåret 1988/89.

Att det totala beloppet för räntor m m, trots minskade ränteutgifter, i stort sett blev oförändrat i förhållande till budgetåret före beror på utvecklingen av de realiserade valutadifferenserna. För 1987/88 redovisades valutavinster (netto) till ett belopp av 5,0 miljarder kronor, mot för budgetåret 1988/89 endast 0,3 miljarder kronor.

Periodiserade kostnader

En jämförelse mellan periodiserade räntekostnader och redovisade ränteutgifter visar relativt god överensstämmelse för valutalånen. Så är också fallet för lån i svenska kronor med undantag av budgetåren 1985/86 och 1988/89 då de periodiserade räntekostnaderna översteg redovisade utgifter med 3,7 respektive 6,3 miljarder kronor.

Vad gäller 1985/86 är en av orsakerna att delar av under tidigare budgetår bokförda ränteutgifter för statsskuldväxlar med 540 och 720 dagars löptider periodiserats till 1985/86. En annan orsak är att under 1985/86 emitterades en stor volym riksobligationer med faktisk första ränteutgift under 1986/87, men vid periodisering blir en stor del av räntekostnaden hänförlig till budgetåret 1985/86.

Beträffande 1988/89 är förklaringen främst den tidigare omnämnda bokföringstekniska förändringen fr o m budgetåret 1988/89 av redovisning av ränta på statsskuldväxlar, vilken som en engångseffekt fick till följd att ränteutgifterna minskade med 6,9 miljarder kronor budgetåret 1988/89.

De största periodiseringseffekterna svarar emellertid valutadifferenserna för. Detta hänger samman med att förändringar av valutakurserna – värde- och kostnadmässigt – påverkar hela utlandsskulden, medan de redovisningsmässigt endast påverkar valutadifferenserna på de lån som återbetalas under ett budgetår. Förändringar av valutakurserna får därmed ett snabbare genomslag på de periodiserade än på de redovisade valutadifferenserna. Så t ex medförde den relativt höga dollarandelen i skulden och dollarkursens fall från mitten av 1985 stora periodiserade valutavinster under budgetåret 1985/86. Mot statsbudgeten nettoredovisades dock valutaförlust på grund av omfattande återbetalningar av äldre dollarlån med lågt bokfört värde.

9.3 Verksamhetsutgifter

Som tidigare framgått indelas kostnaderna för riksgäldskontorets verksamhet i finansiella kostnader och verksamhetskostnader. De senare avser framförallt externa tjänster bl a provisionsersättningar.

Vad gäller provisioner och vissa andra ersättningar för externa tjänster är det svårt att dra en klar gräns mellan vad som bör ses som utgifter för lämnade tjänster och vad som i stället bör ses som utgifter för det lånade kapitalet. I den redovisning av verksamhetsutgifterna som följer är emellertid på samma

sätt som tidigare år alla provisioner och kreditavgifter inräknade i verksamhetsutgifterna.

Redog.
1989/90:3

Verksamhetsutgifterna under 1988/89 finansierades i huvudsak genom följande anslag.

– *Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader*

På anslaget redovisades bl a utgifter för löner, resor, lokaler, expenser, utbildning, information, bibliotek och automatisk databehandling. På inkomstsidan redovisades försäljning av magnetband med premievinstresultat.

– *Riksgäldskontoret: Vissa kostnader vid emission av statslån m m*

På anslaget redovisades utgifter för obligationspapper, värdepapperstryck, reklam, annonser, prospekt, konsulter, vinstkontrollsystem, vinstutbetalningsblanketter m m.

– *Räntor på statsskulden m m (delvis)*

På anslaget redovisades bl a provisioner till banker m fl som medverkar vid försäljning och inlösen av obligationer, inlösen av kuponger och premieobligationsvinster samt förmedling av Allemansspar. Där redovisades även utgifter för börsnotering av obligationer samt inkomster och utgifter för premielånens dragningslistor.

Tabell 9.3 Verksamhetsutgifter under budgetåret 1988/89 fördelade på anslag och verksamhetsgrenar
Miljoner kronor

Anslag m.m.	Lån i svenska kronor: Upplåning	Låneför- valtning	Lån i utländsk valuta: Upplåning och låneförvaltning	Upp- drags- verk- samhet	Garanti- verksam- het	Gemensamma utgifter: ledning, adm, lokaler m.m.	Summa
Förvaltningskostnader	4,6	11,2	5,8	0,9	1,4	27,9	51,8 ¹
Kostnader för jubileumsskrift						1,0	1,0
Vissa kostnader vid emission av statslån m.m.	17,6	2,2	7,2				27,0
Kostnader för systemut- veckling		0,3	1,7				2,0
Delar av anslaget räntor på statsskulden							
Försäljningsprovisioner	276,0		78,4				354,4
Kreditavgifter			10,7				10,7
Inlösenprovisioner		179,1	15,1				194,2
Börsnotering av obliga- tionslån		4,4	0,3				4,7
Dragningslistor på premielån (netto)		1,7					1,7
Aktieteckning i penning- marknadscentralen PmC AB		16,5					16,5
Delar av anslaget till sparfrämjande åtgärder	1,6	0,3					1,9
Summa	299,8	215,7	119,2	0,9	1,4	28,9	665,9

¹ Därav löner 32,7 milj. kr.

Anm. Utgifterna för uppdragsverksamhet redovisas utan hänsyn till inkomster.

Från anslaget Sparfrämjande åtgärder har spardelegationen ställt medel till förfogande för systemutveckling avseende ADB-system i anslutning till allemanssparandet och för konsultuppdrag, teknisk utrustning och personalkostnader avseende ADB-system för ungdomsbosparandet.

Riksgäldskontoret har som tidigare framgått bedrivit uppdragsverksamhet med kreditgivning till vissa affärsdrivande verk m fl. Utgifter och inkomster för denna verksamhet har redovisats under kapitel 6, kreditgivning.

Fördelningen av verksamhetsutgifterna på anslag och verksamhetsgrenar under budgetåret 1988/89 framgår av tabell 9.3. Den visar att utgifterna för lån i svenska kronor under budgetåret svarade för den största delen av verksamhetsutgifterna (77 % av de totala verksamhetsutgifterna). Andelen är något mindre än andelen lån i svenska kronor av hela statsskulden (82 %).

Tabell 9.4 Verksamhetsutgifterna under budgetåren 1983/84–1988/89 fördelade på verksamhetsgrenar
Miljoner kronor

Verksamhetsgrenar	1983/84	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
Lån i svenska kronor	432	512	872	621	489	516
Upplåning	330	388	730	394	279	300
Försäljningsprovisioner	295	348	687	375	260	276
Övriga upplåningsutgifter	35	40	43	19	19	24
Låneförvaltning	102	124	142	227	210	216
Inlösenprovisioner	93	114	127	204	192	179
Övriga utgifter	9	10	15	23	18	37
Lån i utländska valutor	536	709	448	244	313	119
Försäljningsprovisioner	502	653	401	198	272	89
Inlösenprovisioner	14	20	25	25	21	15
Övriga utgifter	20	36	22	21	20	15
Garantiverksamhet m.m.	26	28	29	31	30	31
Summa	994	1 249	1 349	896	832	666

Tabell 9.4 visar utvecklingen av verksamhetsutgifterna från budgetåret 1983/84. I sammanställningen har gemensamma utgifter fördelats med hjälp av nyckeltal.

Som framgår av tabellen varierar verksamhetsutgifterna för lån i svenska kronor kraftigt mellan åren. Utgifterna för upplåning var störst budgetåret 1985/86 i samband med utgivningen av 1986 års två stora premielån. Under budgetåret 1986/87 avvecklades provisionerna till återförsäljarna av riksobligationer och statsskuldväxlar vilket medförde minskade utgifter.

Utgifterna för låneförvaltning, främst inlösenprovisioner, har ökat i samband med inlösen av stora volymer premieobligationer.

Variationerna i verksamhetsutgifterna för upplåning i utländsk valuta avspeglar förändringar i bruttoupplåningens omfattning. Den dominerande utgiften är försäljningsprovisioner. Bruttoupplåningen i utländsk valuta var under budgetåret 1988/89 ovanligt låg.

Bokslut

Redog.
1989/90:3

Riksgäldskontorets bokslut skiljer sig från privata företags bokslut på ett flertal punkter. Orsaken till detta är att syftet med bokslutet delvis är annorlunda. I det följande redovisas bokslutet för budgetåret 1988/89. Dess innehåll är följande:

- balansräkning
- anslagsredovisning
- ekonomisk verksamhetsredovisning
- specifikation av statsbudgetens utgiftsanslag
- kommentarer och noter.

Balansräkning 890630 i milj. kr.

Redog.
1989/90:3

Tillgångar	1988-06-30	1989-06-30
Omsättningstillgångar		
Kassa, bank m.m. (1)	14,4	11,9
Fordran på statsverkets checkräkning (2)	594 050,1	575 814,5
Kortfristiga lånefordringar (3)	3 665,3	5 527,1
Kundfordringar (4)	1,4	1,4
Övriga fordringar (5)	4,7	2 686,0
Förskott (6)	2 001,0	2 288,3
	<u>599 736,9</u>	<u>586 329,2</u>
Avräkningskonton		
Skattefordran (7)	0,2	0,3
Infriade garantier (8)	3,5	3,5
	<u>3,7</u>	<u>3,8</u>
Anläggningstillgångar		
Aktier (9)	0,2	16,5
Långfristiga fordringar (10)	3 757,1	3 610,5
	<u>3 757,3</u>	<u>3 627,0</u>
Lånefordringar		
Riksgäldskontorets låneunderstöd (11)	1,0	0,2
Summa tillgångar	603 498,8	589 960,2
Skulder och verkskapital		
Kortfristiga skulder		
Leverantörsskulder	29,9	1,6
Personalens källskatt	0,9	0,8
Övriga kortfristiga skulder (12)	5 814,7	2 271,9
	<u>5 845,4</u>	<u>2 274,3</u>
Långfristiga skulder		
Långfristiga skulder i övrigt (13)	0,0	239,7
Verkskapital		
Statskapital (14)	28,1	43,9
Förskott från anslag	0,2	0,0
Avsättningar (15)	0,0	-2 310,7
Årets överskott i uppdragsverksamheten (16)	4,6	4,3
	<u>32,8</u>	<u>-2 262,5</u>
Statsskulden (17)		
Lån i svenska kronor	487 497,2	486 106,2
Lån i utländsk valuta	110 123,4	103 602,5
	<u>597 620,6</u>	<u>589 708,7</u>
Summa skulder och verkskapital	603 498,8	589 960,2
Ansvarsförbindelser		
Kreditgarantier (18)	43 347,0	39 421,0
Skuld- och garantiförbindelser (19)	3 716,9	4 008,2

Anslagsredovisning
Redovisning mot statsbudgetens inkomsttitlar 1988/89 i milj. kr.

Redog.
1989/90:3

Inkomsttitel	Benämning	
11 11	Fysiska personers skatt på inkomst, realisationsvinst och rörelse (återbetald sparskattereduktion)	1,3
23 94	Övriga ränteinkomster	0,1
25 35	Avgifter för statliga garantier	125,4
28 11	Övriga inkomster av statens verksamhet	4,8
41 38	Återbetalning av tidigare infriade statliga garantier (20)	1 581,7
45 26	Återbetalning övriga lån	2,7
52 11 01 1 1	Statliga pensionsavgifter	9,4
		1 725,4

Anslagsredovisning
Redovisning mot statsbudgetens utgiftsanslag 1988/89 i milj. kr.

Utgifts- anslag	Benämning	Tilldelade medel Ing. reservation	Utgifter	Inkomster	Återstår
02 H4	Stöd till politiska partier (förslagsanslag)	110,5	113,9		-3,4
07 F7	Täckande av förluster till följd av vissa statliga garantier (förslagsanslag) (21)	0,0	1,3		-1,3
12 E4	Förlusttäckning till följd av statliga garantier till svensk varvsindustri och beställare av fartyg (förslagsanslag) (21)	30,0	986,7		-956,7
15 B1	Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader (förslagsanslag) (22)	50,5	51,4	0,5	-0,4
15 B2	Riksgäldskontoret: Vissa kostnader vid emission av statslån m.m. (förslagsanslag)	61,6	27,1		34,5
15 B7	Riksgäldskontoret: Kostnader för systemutveckling (reservationsanslag)	4,4 ¹	2,0		2,4
15 B8	Riksgäldskontoret: Aktieteckning i penningmarknadscentral (förslagsanslag)	16,5 ¹	16,5		0,0
14 B7	Riksgäldskontoret: Kostnader för jubileumsskrift (reservationsanslag)	1,0	1,0		0,0
1986/87	Riksgäldskontoret: Kostnader för framtagande av kontrolluppgifter (reservationsanslag ²)	1,4	0,0	0,0	1,4
14 B9					
1985/86					
16 A1	Räntor på statsskulden m.m. (förslagsanslag)	54 000,0	57 324,1	4 145,2	821,1
			58 524,0	4 145,7	

¹ Tilläggsbudget I, budgetåret 1988/89

² Reservationsanslag som upphör vid utgången av budgetåret 1989/90

Driftsutgifter

	Budgetåret 1987/88	Budgetåret 1988/89
Utgifter		
Upplåning i svenska kronor		
upplåningskostnader	278,5	298,0
låneförvaltning	210,3	198,8
Upplåning i utländsk valuta	313,0	119,5
Uppdragsverksamhet	0,6	0,9
Garantiverksamhet	1,7	1,4
Gemensam förvaltning	28,5	28,9
Finansieringsbehov	832,6	647,5
<i>Finansiering</i>		
Anslag	832,0	646,6
Intäkter från uppdragsverksamheten	0,6	0,9
	832,6	647,5

Räntebetalningar

Utgifter

Statsskuldräntor:		
lån i svenska kronor	48 884,8	45 329,9
lån i utländsk valuta	12 782,2	11 421,5
	61 667,0	56 751,4

Inkomster

Statsskuldräntor:		
lån i svenska kronor	180,2	213,8
lån i utländsk valuta	8 413,5	3 338,9
Utlåning	416,4	585,3
Övriga ränteinkomster	0,1	0,1

	9 010,2	4 138,1
Finansieringsbehov		
	52 656,8	52 613,3
	61 667,0	56 751,4

<i>Finansiering</i>		
Anslag	52 656,8	52 613,3

Garantiverksamhet

Utgifter

Förlusttäckning till följd av statliga garantier	228,8	987,9
<i>Finansiering</i>		
Anslag	228,8	987,9

Inkomster

Avgift för statliga garantier	145,1	125,4
Återbetalning av tidigare infriade statliga garantier	167,8	1 581,7
	312,9	1 707,1

Övrigt

	Budgetåret 1987/88	Budgetåret 1988/89
Utgifter		
Stöd till politiska partier	110,3	113,9
Aktieteckning i PmC	0,0	16,5
Spardelegationens verksamhet	38,6	0,0
	148,9	130,4
Finansiering		
Anslag	148,9	130,4
Inkomster		
Fysiska personers skatt på inkomst, realisationsvinst och rörelse	5,6	1,3
Övriga inkomster av statens verksamhet	1,6	4,8
Återbetalning av övriga lån	2,5	2,7
Statliga pensionsavgifter	8,7	9,4
	18,4	18,2
Totalt: nettobelastning på statsbudgeten	53 535,2	52 652,9

Redog.
1989/90:3**Anslagsredovisning****Specifikation i statsbudgetens utgiftsanslag 1988/89 i milj. kr.**

Utgifts- anslag	Benämning	Tilldelade medel	Utgifter	Inkomster	Återstår
15 B1	Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader (förslagsanslag)				
	1 Förvaltningskostnader	41,7	44,8		-3,1
	2 Jubileumsarrangemang	0,6	0,6	0,0	
	3 Lokalkostnader	8,2	6,0		2,2
	4 Uppdragsverksamhet (16)	0,0			0,0
	5 Inkomster			0,5	0,5
		50,5	51,4	0,5	-0,4

Utgifts- anslag	Benämning	Beräknade belopp	Utgifter
16 A1	Räntor på statsskulden m.m.		
	Utgifter		
A	Räntor på statsskulden		
a	Räntor på upplåning inom landet		
1	Ränta på räntelöpande obligationslån	18 481,0	18 479,2
2	Ränta på riksoptioner	10 267,0	10 370,3
3	Vinster på premieobligationslån	4 306,0	4 356,4
4	Ränta på statsskuld förbindelser	22,0	21,9
5	Ränta på sparobligationer	4 600,0	4 470,8
6	Ränta på lån hos statsinstitutioner och fonder, m.m.	300,0	450,5
7	Ränta på allemanssparande	3 900,0	3 978,0
8	Ränta på köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kv. Lejonet i Stockholm	0,1	0,1
9	Ränta på konung Carl XIII:s hemgiftskapital	0,0	0,0
10	Ränta på kortfristig upplåning hos banker m.fl.	0,0	0,0
11	Ränta på skattkammarväxlar	1 104,7	1 461,0
12	Ränta på statsskuldväxlar	1 500,0	1 470,4
	Summa räntor på upplåning inom landet	44 480,8	45 058,6
b	Ränta på upplåning i utlandet	9 500,0	8 313,9
	Summa räntor på statsskulden	53 980,8	53 372,5
B	Kapitalrabatter, kursförluster m.m.		
1	Kapitalrabatter	0,0	337,8
2	Kursförluster	0,0	217,8
3	Valutaförluster	600,0	2 821,2
	Summa kapitalrabatter, kursförluster m.m.	600,0	3 376,8
C	Diverse utgifter		
1	Försäljningsprovisioner m.m.	425,0	364,7
2	Inlösningsprovisioner m.m.	282,0	194,4
3	Kostnad för börsnotering av obligationslån	6,5	4,7
4	Officiella dragningslistor för premielån	5,5	9,0
5	Övriga diverse utgifter	0,1	2,0
		719,1	574,8
	Summa utgifter	55 299,9	57 324,1

Inkomster			
Räntor			
1	Ränta på uppköpta obligationer (netto)	96,0	129,7
2	Ränta på rörliga krediter (23)	230,0	210,3
3	Ränta på krediter till vissa affärsverk	520,0	374,1
4	Ränta på checkräkningsmedel i riksbanken	0,0	0,0
5	Ränta på övriga utlånade medel	1,0	0,9
Summa räntor		847,0	715,0
* Uppgäld, kursvinster m.m.			
1	Uppgäld	0,0	240,0
2	Kursvinster	0,0	1,0
3	Valutavinster	400,0	3 139,8
Summa uppgäld, kursvinster m.m.		400,0	3 380,8
Diverse inkomster			
1	Preskriberade obligationer och kuponger m.m. (netto)	45,0	36,3
2	Officiella dragningslistor för premielånen	7,8	7,2
3	Övriga diverse inkomster	0,1	5,9
Summa diverse inkomster		52,9	49,4
Summa inkomster		1 299,9	4 145,2
Underskott att föras av på statsbudgeten		54 000,0	53 178,9
Summa		55 299,9	57 324,1

Redog.
1989/90:3

Allmänt

Riksgäldskontorets bokslut har upprättats enligt bestämmelserna i den statliga bokföringsförordningen (SFS 1979:1212). Årsbokslutet görs enligt reglerna i dess 13:e paragraf och omfattar perioden 1 juli 1988–30 juni 1989. Större delposter specificeras i not.

Redovisningsprinciper

Riksgäldskontoret redovisar endast finansiella tillgångar. De värdemässigt mest betydelsfulla tillgångarna som sålunda inte redovisas i bokslutet är datautrustning, maskiner och papper för värdepapperstryck.

Ränteutgifter för statsskuldväxlar redovisas fr.o.m. budgetåret 1988/89 vid förfallotidpunkten. Tidigare redovisades dessa utgifter vid emissionen. Ändringen medför en engångseffekt på ränteutgifter under budgetåret 1988/89. Dessa skulle om ändringen inte genomförts varit 6 909,2 milj. kr. högre än vad som nu redovisats.

Fordringar och skulder i utländsk valuta är redovisade enligt balansdagens valutakurser. Detta är en förändring jämfört med föregående budgetår då dessa fordringar och skulder redovisades enligt de valutakurser som gällde när fordringen respektive skulden uppkom.

Riksgäldskontoret har fr.o.m. 1989-07-01 rätt att köpa upp även sina egna obligationer i svenska kronor. Som en konsekvens av detta har hela innehavet betraktats som kortfristig. I förra bokslutet redovisades huvuddelen av uppköpta obligationer som anläggningstillgångar.

I redovisningen av bankverksamheten tillämpas kassaprinzipen. Detta medför, eftersom bankerna har rätt att dra medel från riksgäldskontoret med redovisning månaden efter, att posten bankförskott visar stora saldon. Dessa motsvaras alltså till övervägande del av betalningar till allmänheten som bankerna utfört under juni månad. Vid redovisning av förvaltningsverksamhetens transaktioner har däremot utgiftsmässiga principer använts utom för uppdragsverksamheten där årets kostnader och intäkter redovisats.

Ansvarsförbindelser

Kreditgarantier redovisas inom linjen. Infriade garantier tas upp som fordran gentemot garantitagaren. Samtidigt registreras beloppet som en skuld till statsverket. När garantiärendet är avslutat och den slutliga förlusten är känd skrivs såväl fordran som skuld ned med detta belopp.

Optioner och terminer

På balansdagen innehade riksgäldskontoret tre valutaoptioner som ger rätten att köpa totalt USD 50 000 000 och JPY 7 025 000 000.

Riksgäldskontoret har utfärdat två valutaoptioner, vilka ger motparten rätt att köpa totalt DEM 99 175 000. Vidare hade riksgäldskontoret sex swapoptioner utestående avseende totalt DEM 250 000 000 och GBP 50 000 000. Inga ränteterminskontrakt var utestående vid budgetårsskiftet.

Noter

Redog.
1989/90:3

Not 1	<i>Kassa, bank m.m.</i>	Milj. kr.
	Postgirokonton 10 15-7	9,1
	Kontantkassor	2,8
		11,9
Not 2	<i>Fordran på statsverkets checkräkning</i>	
	Fordran på statsverkets checkräkning-IB	
	förvaltningsverksamheten	34,2
	bankverksamheten	594 015,9
	Statsbudgetens	
	inkomster	- 1 725,4
	utgifter	54 378,3
	Statsverkets checkräkning	
	uttag	- 347 180,4
	insättningar	276 693,4
	likvider	- 372,7
	Tillfällig förmögenhetsskatt för försäkringsbolag m.fl.	-28,8
	Fordran på statsverkets checkräkning-UB	575 814,5
	förvaltningsverksamheten	6,1
	bankverksamheten	575 808,4
Not 3	<i>Kortfristiga lånefordringar</i>	
	Rörliga krediter	
	Exportkreditnämnden	2 128,5
	Övriga	- 145,5
	Löpande krediter	
	Statens järnvägar	875,0
	Vägverket	624,1
	Sveriges Radio AB	65,1
	Centrala studiestödsnämnden	1 979,9
		5 527,1
Not 4	<i>Kundfordringar</i>	
	Fakturerade belopp, uppdragsverksamhet	0,4
	Upplupet ej fakturerat belopp, uppdragsverksamhet	1,0
	Övriga kundfordringar	0,0
		1,4
Not 5	<i>Övriga fordringar</i>	
	Uppköpta obligationer	2 682,8
	Förtida inlösen premielån 1984 I, II och	
	III (Förfallodag 890703)	3,2
	Övriga fordringar	0,0
		2 686,0
Posten förtida inlösen avser utbetalningar till banker avseende underårigas i statsskuldboken inskrivna premieobligationer.		
Not 6	<i>Förskott</i>	
	Bankförskott:	
	Premie, vinst och kuponginlösen	2 130,1
	Sparobligationsmedel	150,2
	- Förskott egen kassa	- 3,2
	Allemansspar	11,2
	Övriga förskott	0,0
		2 288,3

Not 7 *Skattefordran*

Mervärdesskatt för viss försäljningsverksamhet och kostnader
i samband därmed 0,3

Not 8 *Infriade garantier*

Fordran på garantitagare 2 843,7
Skuld till statsverket - 2 840,2

3,5

Fordran fördelar sig på följande garantitagare:

Saléninvest AB	885,4
Broströms Rederi AB, rekonstruktion	388,6
Johanssongruppen, fartyg	225,3
Lödöse Varv AB	81,4
Oskarshamns Varv AB	89,8
Kalmar Varv AB	84,3
Consafe AB	60,1
Fortuna Ugland	50,9
Götaverken Arendal, ackordet	818,4
Götaverken Arendal, revers	40,0
Institutet för vatten- och luftvård	3,5
Övriga ej slutreglerade, fartygsгарantier	112,6
Övriga ej slutreglerade, övriga garantier	3,4

2 843,7

Skillnaden mellan skuld och fordran utgörs av en fordran till följd av en infriad garanti avseende Institutet för vatten- och luftvård. Denna fordran har reglerats genom anslag över statsbudgeten under juli 1989.

Not 9 *Avser aktier i PmC AB*

Antal, 8 000 A-Aktier och 3 000 B-Aktier
Nominellt värde, 1 000 kr. 11,0
Bokfört värde 16,5

Aktierna har förvärvats under budgetåret 1988/89. Samtidigt har tidigare tecknade aktier i PmC bokförda till 192 000 kr. avyttrats.

Not 10 *Långfristiga fordringar*

Investeringslån till affärsverken	3 575,3
Förlag till statsverket	27,1
Förlagslån till Swedair AB	8,0
Lån bostadsrättsföreningen Jungfrun nummer 7	0,1

3 610,5

Investeringslån har under året ökat med 1 487 milj. kr.

Not 11 *Riksgäldskontorets låneunderstöd*

AB Kinda Båttled	0,2
L.inköping stad	0,0
Övrigt	0,0

0,2

Not 12	<i>Övriga kortfristiga skulder</i>		Redog. 1989/90:3
	Skuld terminskontrakt	1 900,1	
	Fordran terminskontrakt	- 1 945,7	
	Förfallna vinster	884,2	
	Förfallna obligationer	708,5	
	Förfallna kuponger	- 3,8	
	Ramackord Zenit Shipping AB	728,0	
	Obeställbara räntor	0,3	
	Diverse oredovisade medel	0,3	
		2 271,9	
Not 13	<i>Långfristiga skulder i övrigt</i>		
	Skulder avseende skuldbytesavtal	32 705,7	
	Fordringar avseende skuldbytesavtal	- 32 453,8	
	Skulder avseende terminskontrakt	289,4	
	Fordringar avseende terminskontrakt	- 301,6	
		239,7	
Not 14	<i>Statskapital, förändring under året och specifikation</i>		
	Ingående balans	28,1	
	Tillfört från statsbudgeten		
	- för inköp av aktier	16,5	
	Inlevererat till statsbudgeten	0,0	
	Upp- och nedskrivning av kapital		
	- nedskrivning av lånefordran	- 0,7	
	Övriga förändringar av kapital	0,0	
	Utgående balans	43,9	
	därav kapital utan avkastningskrav	43,9	
	Specifikation		
	Förlag till statsverket	27,1	
	Riksgäldskontorets låneunderstöd	0,3	
	Aktier i PmC AB	16,5	
		43,9	
Not 15	<i>Avsättningar</i>		
	Avsättning för särskilda utgifter för 1986		
	I premielån	0,0	
	Avsättning för kursdifferenser	-2 310,7	
		- 2 310,7	
Not 16	<i>Resultaträkning för uppdragsverksamheten 880701-890630</i>		
	Intäkter		
	Kreditavgifter från affärsverk		
	Löpande kredit	1,8	
	Investeringsmedel	3,4	
		5,2	
	Kostnader		
	Personal	0,5	
	Datorbetarbetningar	0,1	
	Konsulter	0,1	
	Inköp terminaler	0,1	
	Hyra terminal	0,0	
	Övrigt	0,1	
	Årets överskott	4,3	
		5,2	

Not 17 Statsskulden

Redog.
1989/90:3

Lån i svenska kronor		
Räntelöpande obligationslån		148 935,1
Riksoptionslån		91 600,0
Premieobligationslån		58 100,0
Allemanssparande		61 392,7
Sparobligationslån	29 084,4	
– Inlösen egen kassa	– 3,2	29 081,1
Statsskuldförbindelser		30,0
Övertagna lån		0,1
Lån hos statsinstitutioner och fonder		13 323,5
Statsskuldväxlar		76 090,8
Kontokredit i riksbanken		7 552,9
		486 106,2

Lån i utländsk valuta

Valuta	Belopp i respektive lånevaluta	Bokfört värde
USD	5 987,3	39 695,8
DEM	4 440,0	15 096,0
YEN	391 000,0	18 034,9
CHF	2 175,0	8 639,3
GBP	715,0	7 364,5
NLG	1 370,0	4 131,1
ECU	825,0	5 799,7
FRF	1 300,0	1 300,6
DKK	500,0	436,3
AUD	175,0	882,0
BEC	38,9	6,3
CAD	400,0	2 216,0

103 602,5

Lånen upptas i balansräkningen till den kurs som gällde på bokslutsdagen.

Not 18 Kreditgarantier

Grundfonder till finansinstitut		
Konungariket Sveriges stadshypotekskassa	17 500,0	
Sveriges Investeringsbank AB	5 000,0	
Sveriges allmänna hypoteksbank	2 300,0	
Övriga finansinstitut	1 640,1	
		26 440,1
Kreditgarantier inom energiområdet		6 006,2
Kreditgarantier till varv och fartygsbeställare		
Stöd till varvsföretag	5 821,9	
Övrigt	13,2	
		5 835,1
Övriga garantier		
		1 139,6
		39 421,0

Not 19 Avser åtaganden gentemot vissa internationella organisationer.

Not 20 Av de redovisade intäkterna avser 1 476,7 milj. kr. medel från statsbudgeten som tidigare reserverats på riksgäldskontorets balansräkning för Uddevalla Shipping AB:s räkning men som efter avyttring av UV Shipping AB inte behöver tas i anspråk.

Not 21 Av de redovisade kostnaderna avser 816,5 milj. kr. ackordet för Götaverken Arendal.

Avvikelsen mellan tilldelade medel och utfall beror på att tilldelade medel beräknas av industridepartementet medan utgiftsbeslut fattas av riksgäldskontoret löpande under budgetåret.

Not 22 *Förvaltningskostnader*

Redog.
1989/90:3

Tilldelade medel

Ursprungligt riksdagsbeslut

49,8

Tilläggsbudget I

0,7

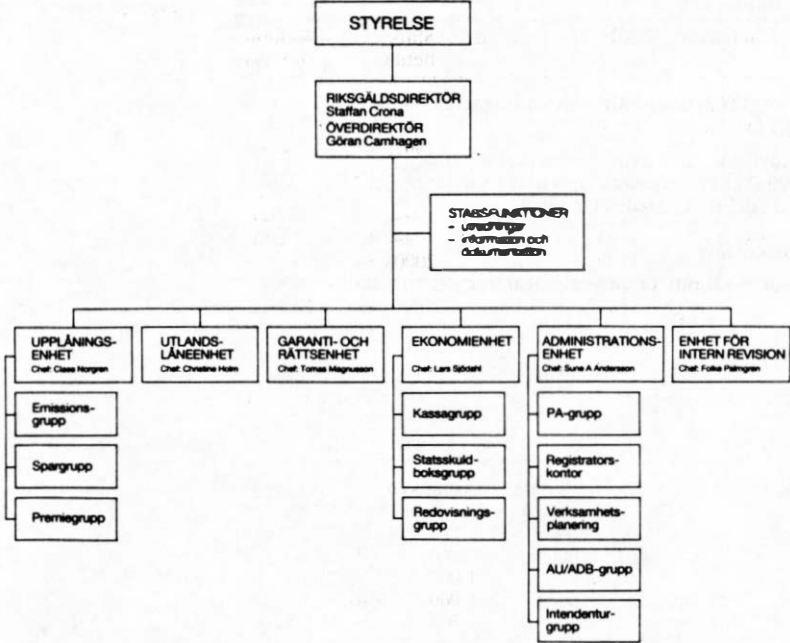
50,5

Merutgifter till följd av avtalsmässiga löneökningar har beräknats till 2,7 milj. kr.

Utöver de redovisade utgifterna under detta anslag har utgifter på 1 000 000 kr. avseende sparfrämjande åtgärder finansierats av medel från spardelegationen.

Not 23 *Ränta på rörliga krediter*

Avbeloppet avser 184,0 milj. kr. inbetalningar från exportkreditnämnden.

Bilaga 2 Upptagna lån i svenska kronor 1988/89

Redog.
1989/90:3
Bilaga 2

Riksobligationslån

Lånc-nummer	Emissions-datum	Lånedatum	Kupong-ränta, %	Löptid år	Slut-betalning	Belopp milj. kr.
1026	1988-09-05	1989-02-10	11,60	10	1999-02-10	3 000
1027	1988-10-03	1988-08-25	11,40	9	1997-08-25	600
1020:3	1988-10-31	1987-01-23	10,75	8	1997-01-23	000
1028	1988-11-28	1989-01-21	11,00	10	1999-01-21	4 000
1028:2	1989-02-13	1989-01-21	11,00	10	1999-01-21	2 000
1028:3	1989-03-06	1989-01-21	11,00	10	1999-01-21	2 000
1028:4	1989-04-10	1989-01-21	11,00	10	1999-01-21	2 000
1029	1989-06-26	1989-05-05	11,00	11	2000-05-05	3 000

Vägt genomsnitt: 9,64 Summa: 23 600

Statsskuldväxlar

Datum	Emissionsvolym (milj. kr.)		Vägd genomsnittsränta			
	Löptid 1/2 år		Löptid 1 år		Löptid	
	marknaden	riksbanken	marknaden	riksbanken	1/2 år	1 år
1988-07-14	2 000	1 000	2 000	1 000	10,39	10,61
1988-08-11	2 000	—	2 000	2 000	10,82	11,11
1988-08-25	1 500	—	1 500	1 000	10,82	11,12
1988-09-08	1 500	1 000	1 500	1 000	10,50	10,81
1988-09-22	1 500	1 500	1 500	1 500	10,44	10,81
1988-10-06	1 500	1 500	1 500	1 500	10,69	11,05
1988-10-20	1 500	1 500	1 500	1 500	10,72	11,02
1988-11-03	1 500	1 500	1 500	1 500	10,76	10,98
1988-11-17	1 500	1 500	1 500	1 500	10,77	11,02
1988-12-01	2 000	1 500	2 000	1 500	10,83	11,09
1988-12-15	1 000	1 500	1 000	1 500	10,84	11,11
1989-01-12	1 000	1 000	1 000	1 000	10,33	10,40
1989-01-26	1 000	1 000	1 000	1 000	10,44	10,52
1989-02-09	1 500	1 000	1 500	1 000	10,51	10,63
1989-02-23	1 500	1 000	1 500	1 000	11,05	11,17
1989-03-09	1 500	1 000	1 500	1 000	11,42	11,40
1989-03-22	1 500	1 000	1 500	1 000	11,75	11,76
1989-04-06	1 500	1 000	1 500	1 000	11,66	11,69
1989-04-20	1 500	1 000	1 500	1 000	11,66	11,67
1989-05-02	1 000	1 000	1 000	1 000	11,71	11,72
1989-05-18	1 000	1 000	1 000	1 000	11,66	11,58
1989-06-15	1 000	2 000	1 000	—	11,55	11,51
Summa	31 500	24 500	31 500	25 500		

Premieobligationslån**Redog.
1989/90:3
Bilaga 2**

	1988 års andra lån	1989 års första lån
Emissionsperiod	1988-10-24 – 1988-11-04	1989-03-06 – 1989-03-10
Emitterat belopp, miljoner kronor	5 000	3 100
Nominellt belopp, kronor per obligation	1 000	1 000
Årlig vinstutlottning i procent av lånesumman	5,55	6,3
Garanterad årlig utlottning i procent av	1 000-serie; 2,25	1 000-serie; 2,25
Vinstutlottning under månaderna	april, augusti och december	januari, maj och september
Antal vinster på		
1 000 000 kronor	5	3
500 000 kronor	10	9
100 000 kronor	50	33
20 000 kronor	250	155
10 000 kronor	1 000	935
5 000 kronor	2 000	1 860
1 000 kronor	15 000	9 300
250 kronor	150 000	93 000
Slutbetalning år	1998-06-08	1999-03-22
Övrigt	1:a ordinarie drag- ning den 30 jan. 1989 i stället för dec. 1988	1 extra dragning 31 maj 1989 ("Jubileumsdragning")

Bilaga 3. Statens medel- och långfristiga bruttoupplåning i valuta 1988/89
Belopp i miljoner

Datum	Lånevillkor					Swapavtal direkt kopplat till resp. lån		
	Belopp i resp. lånevaluta	Bokfört värde ¹ , SEK	Effektiv kostnad, procent	Ursprung- lig löptid, år	Ledarbank	Swap- fordran	Swap- skuld	Typ av skuldränta
1988-09-07	USD 200	1 286	8,72	2	Nomura Intl. Ltd.	USD 200	USD 200	rörlig
1988-11-15	ECU 250	1 805	7,54	5	Banque Paribas Capital Markets Ltd.	–	–	–
1989-01-26	DEM 200	683	5,53	5	Morgan Stanley GmbH.	DEM 200	DEM 200	rörlig
1989-03-16	AUD 100	519	15,03	5	Hambros Bank Ltd.	AUD 100	USD 82	rörlig
1989-05-03	ECU 50	353	13,51	1	Banque Paribas Capital Markets Ltd.	ECU 50	USD 56	rörlig
Totalt	–	4 646	8,86	3,9		–	–	–

¹ Enligt valutakurser vid upplåningstillfället.

